

BELÜGYMINISZTERIUM

SZOLGÁLATI HASZNÁLATRA!

8/1970. BM Helyettesi utasítás melléklete

A MINISZTERIUM
1995. évi LXV. tv. 38. §-ára
figyelemmel

0000

IRÁNYELVEK

**a Belügyminisztérium
Országos Rendőrfőkapitányság
Bűnügyi Technikai Osztálya
szakértői tevékenységének
igénybevételéhez**

A MINŐSÍTÉS MEGSZÜNT
az 1995. évi LXV. tv. 28. §-ára
figyelemmel

IRÁNYELVEK

a Belügyminisztérium
Országos Rendőrfőkapitányság
Bűnügyi Technikai Osztálya
szakértői tevékenységének
igénybevételéhez

I. FEJEZET

ALTALÁNOS RENDELKEZÉSEK

1. §. A Belügyminisztérium Országos Rendőrfőkapitányság Bűnügyi Technikai Osztálya (a továbbiakban: Osztály) szakértői tevékenységének igénybevétele büntetőügyekben a büntető eljárási törvénynek (az 1966:16. tvr.-rel módosított 1962:8. tvr.) s más hatályos jogszabályoknak megfelelően történik.¹

129/1964. (XI. 23.) Korm. sz. rendelet az igazságügyi szakértői szervezetről.

4/1964. (XI. 23.) IM sz. rendelet az igazságügyi szakértői szervezetről szóló 29/1964. (XI. 23.) Korm. számú rendelet végrehajtásáról.

9/1965. (VIII. 23.) IM sz. rendelet az igazságügyi szakértői működésről.

1/1970. (II. 10.) IM sz. rendelet, a

2/1966. (III. 27.) IM sz. rendelet, valamint a

6/1961. (XII. 16.) IM sz. rendelettel módosított

9/1954. (IX. 1.) IM számú rendelet az igazságügyi szakértők díjazásáról.

A belügyminiszter 1966. évi 10. számú utasítása „A bűnügyek rendőri nyomozásáról”, s ennek gyakorlati alkalmazása tárgyában kiadott

10—1063/1967. sz. „Irányelvek”.

A belügyminiszterhelyettes 1966. évi 004. számú utasítása a „megyei (budapesti) főkapitányságok állományába tartozó írás-, és nyomtani szakértők tevékenységéről”.

38/1968. (Eü K) Eü M—BM—IM együttes utasítás „Az igazságügyi szakértői működésről szóló 9/1965. (VIII. 23.) IM számú rendelet egyes rendelkezéseinek végrehajtásáról.”

A 14/1957. (XII. 5.) IM számú rendeletnek a 135/1957. IM—BM—Legf. Ü. együttes utasításnak és a 114/1961. IM—BM—Legf. Ü. együttes utasításnak egységes szerkezetbe foglalt szövege. (Megjelent az 1961. évi 6. sz. Belügyi Közlönyben.)

A belügyminiszter 1965. évi 001. számú parancsa „Belügyi szervek feladatai tüzesetek okainak felderítésével és nyomozásával kapcsolatban”.

A BM Közlekedési Csoportfőnök 50—10/7/1968. számú utasítása az „Igazságügyi szakértők foglalkoztatása a közlekedésrendészeti szervek bűnügyi munkája során” tárgyában.

A BM Bűnügyi Csoportfőnök 50—8/4/1969. számú utasítása a rendkívüli haláleset során követendő rendőri eljárás szabályozásáról.

A BM Bűnügyi Csoportfőnök 21/1968. számú utasítása a „Vegyí tolvajcspada telepítése esetén alkalmazható személyi szabadságot korlátozó intézkedések”-től. (Szakértők igénybevétele vegyí tolvajcspadák realizálása esetén.)

2. §. Államigazgatási ügyben az 1957:IV. tv. 28. §-a szerint az eljáró rendőri vagy más államigazgatási szerv írásbeli, előszóval vagy távbeszélőn történt megkeresése alapján az Osztály szakvéleményt ad.

3. §. Polgári peres és nemperes ügyben a polgári perrendtartást szabályozó hatályos jogszabályok (az 1952:III. tv. és az azt módosító 1954:VI. tv., az 1957:VIII. tv., valamint az 1960:12. és az 1961:14. sz. tvr. röv. Pp.) 177—183. §-ainak, valamint a 185—187. §-ainak megfelelően az eljáró bíróság megkeresése alapján az Osztály elvégzi a hatáskörbe tartozó vizsgálatokat.

4. §. Az előző (2. és 3.) §-okban jelzett igazságügyi s államigazgatási szerveken kívül az Osztály szakértői tevékenységét hivatalos célra történő vizsgálatok elvégzésére jogosultak igénybevenni más állami, szövetkezeti vagy társadalmi szervek is.

5. §. Magánszemély részére az Osztály szakértői vizsgálatot az Osztály vezetőjének engedélyével akkor végezhet, ha az ügyben hatósági eljárás még nincs folyamatban.

6. §. Szakvélemény adása végett, elsősorban az Osztályt kell megkeresni

- írásszakértői vizsgálat (okmányok technikai, írásszakértői vizsgálata),
 - fegyver és lőszer szakértői vizsgálata,
 - metallográfiai vizsgálat (kireszelt számok helyreállítása),
 - nyomszakértői vizsgálat,
 - személy és tárgy fénykép alapján történő azonosítása,
 - fizikai szakértői vizsgálat,
 - vegyészeti vizsgálat (a toxikológiai és az árumínőségi vegyvizsgálatok kivételével), öngyulladás és egyéb tüzesettel kapcsolatos vegyelemzés,
 - kriminalisztikai textilszakértői vizsgálat,
 - biológiai szakértői vizsgálatok közül véralkohol, vérfolt, testváladék, haj, szőr, diatoma, szénmonoxid vizsgálat, szövettani vizsgálat,
 - koponya és egyéb csontmaradványok alapján történő személyazonosítás
- szükségessége esetében.

7. §. (1) Az előző §-ban fel nem sorolt szakértői vizsgálatok szükségessége esetén az eljáró rendőri szervek vegyenek igénybe

- igazságügyi szakértői irodákat,

- orvostudományi egyetemek igazságügyi orvostani intézeteinek állományába tartozó állandó szakértőket,
- az igazságügyi szakértők jegyzékébe felvett, kijelölt szakértőket,
- szakvélemény adására megfelelő állami vagy más szervet,
- megyei rendőrorvosokat,
- kivételesen az előzőekben nem említett, más, megfelelő szakértelemmel rendelkező személyt.

(2) A megfelelő szakértői intézmény, kijelölt igazságügyi szakértő, állami szerv vagy más személy szakértői igénybevétele, kiválasztása során a rendőri szervek különösen az alábbi jogszabályokat vegyék figyelembe: a Be. 66—68. §-ait, a 29/1964. (XI. 23.) Korm. sz., 4/1964. (XI. 23.) IM sz., 9/1965. IM sz. rendeleteket, a 10/1966. BM sz. utasítást, a 004/1966. Belügyminiszterhelyettesi utasítást, az 50—10/7/1968. BM Közlekedési Csoportfőnöki utasítást.²

8. §. (1) A jogszabályok által az Osztály hatáskörébe utalt vizsgálatokat (4/1964. IM számú rendelet 17. §.) a központi állományba tartozó szakértők s a megyei (budapesti) főkapitányságokon működő szakértők végzik. Az utóbbi szakértők elnevezése: BM ORFK Bűnügyi Technikai Osztály megyei főkapitányságon működő írás-, nyomszakértője.

(2) Nyomtani és írásszakértői vizsgálat szükségessége esetén az eljáró rendőri szerv elsősorban az Osztálynak a megyei (budapesti) főkapitányságokon működő szakértőit vegye igénybe.

(3) Az Osztály központi állományába tartozó írás és nyomtani szakértők igénybevétele akkor indokolt, ha

- a megyei (budapesti) főkapitányság mellett működő szakértő felkészültségét, technikai felszereltségét a szakkérdés bonyolultsága vagy szerteágazó volta meghaladja;
- a megyei (budapesti) főkapitányság mellett működő szakértő betegség, üdülési szabadság vagy egyéb, elháríthatatlan okból a vizsgálatot a kívánt határidőre elvégezni nem tudja.

(4) Ha a megyei (budapesti) főkapitányságon működő szakértő közreműködését kizáró körülmény az eljáró hatóság előtt előzetesen ismert, akkor a szakértő bevonásáról rendelkező határozatot vagy egyéb megkeresést közvetlenül a „BM ORFK Bűnügyi Technikai Osztály”-hoz kell intézni, egyéb esetben a megyei (budapesti)

² Szövegüket a csatolt melléklet tartalmazza.

főkapitányság mellett működő szakértő jogosult a megkeresést az Osztály központi szakértőjének továbbítani.

(5) A polgári peres és nem peres ügyekben eljáró bíróság, más állami, szövetkezeti vagy társadalmi szerv, illetve magánszemély részére szükséges vizsgálatokat csak az Osztály központi állományába tartozó szakértők végezhetnek.

9. §. (1) Az Osztály központi állományába tartozó szakértők az Osztály vezetőjének felhatalmazása alapján jogosultak a megyei (budapesti) főkapitányságokon működő szakértők tevékenységét a folyamatban levő ügyek vagy a szakvélemények irattári másolatai alapján átvizsgálni.

(2) Ha az ügy átvizsgálása során az Osztály központi állományba tartozó szakértője nem ért egyet a megyei (budapesti) főkapitányságon működő szakértő állásfoglalásával, eltérő megállapításait köteles az ügyben eljáró szakértővel s a megkereső rendőri, igazságügyi vagy egyéb állami szervvel vagy magánszeméllyel közölni.

(3) Az Osztály központi állományába tartozó szakértők állásfoglalása a megyei (budapesti) főkapitányságon működő szakértők részére nem bír kötelező erővel, mivel minden szakértő véleményét a saját nevében adja és szakvéleményéért személyes felelősséggel tartozik [Be. 66. §. (5) bekezdés.].

10. §. (1) A megyei főkapitányságok mellett működő szakértők kötelesek véleményeik irattári példányait a megkereső hatóság részére történt kiadás után 8 napon belül az Osztálynak megküldeni.

(2) A megküldött véleményeket az Osztály központi szakértői az előző § (1) bekezdésében foglaltaknak megfelelően átvizsgálják.

11. §. (1) Abban az esetben, ha az ügyben eljáró rendőri szerv különleges szakismeretek hiányában nem képes meghatározni, hogy az adott vizsgálatok elvégzése milyen szakértő hatáskörébe tartozik, írásban, előszóval vagy távbeszélőn jogosult erre vonatkozóan az Osztálytól felvilágosítást kérni.

(2) Az Osztály általános konzultációs tevékenységén belül köteles felvilágosítást adni az egyes szakértői területek vizsgálati lehetőségeire, egyes tárgyak vizsgálati alkalmasságára vonatkozóan is.

12. §. (1) A rendőri szervek általános bűnügyi rendészeti tevékenységük keretén belül a bűntettek felderítésével és megelőzésével kapcsolatos, szakismereteket igénylő kérdések megismerése végett az Osztályt előszóval, távbeszélőn, vagy írásban megkereshetik.

(2) Az Osztály az ilyen megkeresésekre tájékoztató jellegű átiratban ad választ. Az átirat a nyomozó szervek tájékoztatásának célját szolgálja s bizonyítékként az eljárás során nem használható fel.

(3) Amennyiben az így közölt állásfoglalást bizonyítékként kívánják felhasználni, az eljáró hatóság újabb megkeresésére az Osztály szakvéleményt ad.

13. §. (1) A bűncselekmények helyszínén keletkezett nyomok, elváltozások és egyéb tárgyi bizonyítékok felkutatása és rögzítése, — általában a helyszín rögzítése — az ügyben eljáró rendőr (nyomozó, KMB) feladata. A bűnügyi technikusok s technikai felelősök a nyomkutatási, a nyomrögzítési s egyéb helyszíni tevékenységben — az eljáró rendőr utasítása alapján — egyes, speciális szakismerteket követelő feladatok megoldásával működnek közre.

(2) Ha a szakértő bevonásának szükségessége már a bűncselekményre vonatkozó elsődleges bejelentésből kitűnik, helyszíni szakértői tevékenység végzése céljából a 10/1966. BM számú utasítás 29. §-a (2) bekezdésének megfelelően élőszóval és távbeszélőn is szakértő hívható meg.

(3) Helyszínen végzendő sürgős szakértői feladatokkal elsősorban az Osztálynak a megyei főkapitányságok mellett működő nyomtani szakértőit s a budapesti főkapitányság mellett működő nyomfegyver- és vegyészszakértőit kell megbízni.

14. §. (1) Az Osztály központi állományába tartozó szakértőknek helyszíni kiküldése az Osztály vezetőjétől, hivatalos időn túl a BM Főügyelet vezetőjétől kérhető az alábbi esetekben:

- ha a vizsgálat tárgyát képező nyomok s egyéb tárgyi bizonyítékok különleges körülmények között keletkeztek, és így felkutatásuk s rögzítésük meghaladja a megyei szakértő, bűnügyi technikus vagy megyei rendőrorvos szakismereteit és műszaki felszerelését;
- országos jelentőségű bűnügyekben (pl. különös kegyetlenséggel vagy több ember sérelmére elkövetett élet elleni bűntett, különösen nagy kárt okozó vagyon elleni bűntett, stb.) vagy katasztrófák, súlyos tüzesetek alkalmával, ha nyomok és vizsgálati tárgyak helyes értékeléséhez a helyszínen talált állapot közvetlen áttekintése szükséges.

(2) Az Osztály helyszínen megjelenő központi szakértőjének feladata:

- utasítás adás a megyei főkapitányság rendőrorvosi vagy bűnügyi technikai állományának a helyszíni nyomkutatás,

-rögzítés és egyéb kriminalisztikai tevékenység technikai módszereire nézve;

- szükség esetén közvetlen bekapcsolódás a nyomkutató és rögzítési tevékenységbe.

15. §. (1) A helyszíni tevékenységbe bevont szakértők irányítását mind a megyei főkapitányságok mellett működő szakértők, mind az Osztály központi állományába tartozó szakértő esetében — a helyszíni szemle vezetője végzi.

(2) Az irányítás nem terjedhet ki a szakértői állásfoglalás befolyásolására.

16. §. (1) Ha a szakértőt kirendelő rendőri szerv az Osztály által adott véleményt értékelve azt aggályosnak tartja, a Be. 139. §-ának (4) bekezdése alapján a szükséges felvilágosításért vagy a vizsgálat megismétléseért az Osztály vezetőjéhez fordulhat.

(2) Az Osztály vezetője az előzően eljáró szakértőn keresztül gondoskodik a kért felvilágosítás megadásáról, vagy a szakértői vizsgálat megismétlésével az Osztály állományába tartozó

- más szakértőt, illetve
- szakértőkből álló „Szakértői Bizottság”-ot, bíz meg.

(3) Az előző (1. és 2.) bekezdések rendelkezései nem vonatkoznak az orvosszakértői vizsgálatokra, amelyekkel kapcsolatban az eljáró szerv köteles a Be. 139. §-ának (5) bekezdése alapján további szakértői vélemények beszerzése helyett az Egészségügyi Tudományos Tanács Igazságügyi Bizottságának állásfoglalását kérni.

17. §. (1) A megyei rendőrfőkapitányságok vezetőinek rendőri helyettesei, a BM ORFK osztályvezetői indokolt esetben (pl. a vizsgált bűnügy kiemelkedő társadalomra veszélyessége, a vizsgálat bonyolult volta, stb.) az Osztály által elvégzett vizsgálatokat más szakértői intézmény, állandó vagy kijelölt igazságügyi szakértő igénybevételevel is megismételtethetik.

(2) Ha az Osztály a törvényben meghatározott kizáró ok folytán nem járhat el [Be. 67. §. (1) bekezdés], vagy a terhelt kérelme folytán más szakértő meghallgatására is sor kerül [Be. 140. §. (1) bekezdés, 10/1966. BM sz. utasítás 29. § (9) bekezdés] az ügyben eljáró valamennyi rendőri szerv vezetője az Osztály helyett, illetve mellett más szakértői intézményt, állandó vagy kijelölt igazságügyi szakértőt rendelhet ki.

18. §. (1) Ha a szakértői vélemény elkészítéséhez minta is szükséges, a mintavételt általában a kirendelő hatóságnak kell végeznie. (9/1965. IM sz. rendelet 5. §.)

(2) Ha a mintavételre a kirendelő hatóság távollétében kerül sor, a szakértő kényszerintézkedést — a mintavétel tūrését megtagadó személlyel szemben — nem alkalmazhat. A szakértő köteles a mintavétel megtagadásának tényét a kirendelő hatósággal közölni, hogy az — ha ennek törvényes feltételei megvannak [Be. 137. §., 142. §. (1) bekezdés] — intézkedjen a mintavétel kikényszerítéséről [Be. 71. §. (1) bekezdés].

19. §. A szakértői véleményeket — ha a kirendelő hatóság más-ként nem rendelkezik — három példányban, a fényképmelléketeket pedig két példányban kell elkészíteni. A kirendelő hatóságnak fényképmelléklettel felszerelt és egy fényképmelléklet nélküli, szöveges példányt kell küldeni. A harmadik példányt az Osztály irattárában kell elhelyezni.

20. §. (1) A szakértői vizsgálatokat a kirendelő hatóság által megjelölt határidőn belül el kell végezni. Ha a határidő betartására akár a szakértő munkaterhelése, akár a vizsgálatok időigényessége miatt nincs lehetőség, a szakértő köteles erről a tényről s a vizsgálat előrelátható befejezési időpontjáról a kirendelő szervet tájékoztatni.

(2) Az 5/1968. (III. 20.) BMH utasítás szerint sürgős vagy azonnali esetekben alkalmazandó „Azonnal” vagy „Foglyos” jelzést a szakértőhöz intézett „Határozat”-on vagy átiraton is fel kell tüntetni. A szakértő ezen jelzésekkel érkező megkereséseknek köteles soron kívüliséget biztosítani.

21. §. (1) Az Osztály az általa végzett vizsgálatokért a hatályos jogszabályok³ alapján szakértői díjakat számít fel.

(2) Az Osztály által felszámított szakértői díjakat büntetőügyekben az „állam által előlegezett bűnügyi költségnek” kell tekinteni. Megtérítéséről az illetékes megyei bíróság bevételi számlájára, az ügyben eljáró bíróság határozatban rendelkezik.

(3) Az Osztály nem számíthat fel szakértői díjakat:

- a rendőri szervek tájékoztatását szolgáló vizsgálatokért;
- a nyomok tájékoztató jellegű értékeléséért (V. fejezet 65—72. §.);
- helyszíni nyomkutató és rögzítési tevékenységért.

³Az 1/1970. (II. 10.) IM sz. rendelettel módosított 9/1954. (IX. 1.), 6/1961. (XII. 16.) és 2/1966. (III. 27.) IM sz. rendeletek.

Különös rész

II. FEJEZET

IRASSZAKÉRTŐI VIZSGÁLATOK

Kézírások szakértői vizsgálata

22. §. (1) Kézírások vizsgálata során az írásszakértő rendszerint az alábbi kérdésekre adhat választ:

- a) Adott személy kezétől származik-e a vizsgálandó szöveg?
- b) A számításba vehető személyek közül ki írta a szöveget?
- c) Eredeti vagy hamisított a vizsgálandó aláírás?
- d) A hamisított aláírás kinek a kezétől származik?
- e) Több írott szöveg vagy aláírás egyugyanazon személytől származik-e?

23. §. Egyes esetekben az írásszakértő következtetéseket vonhat le a tárgyi bizonyítékot képező szövegek íróinak egyes tulajdonságaira nézve. Így az ismeretlen személy által használt betűformából (pl. iskolai zsinórírás) megközelítőleg az életkorra; a szövegben használt kifejezések, esetleg szakkifejezések alapján foglalkozására, képzettségére, stb. következtethet.

Ezek a következtetések azonban rendszerint csak a felderítés céljait szolgálják.

24. §. A vizsgálati anyagok megküldése az írásszakértőnek az alábbi szabályok szerint történik:

- a) Szakértői vizsgálatra kell küldeni azokat a tárgyi bizonyítékokat képező iratokat, szövegeket, melyeknek vizsgálatához (hamisítás tényének megállapítása, az írás készítőjének azonosítása vagy más fontos körülmény megállapítása) különleges szakértelem szükséges.

Ha a vizsgálandó szöveg nem szállítható tárgyon van (falra, közlekedési eszközökre, gépekre írt szöveg, ábra esetében) a szövegről készült méretarányos fényképet kell a szakértőnek megküldeni.

A fényképezés után, az írószer anyagából minél nagyobb mennyiségű mintát kell lekaparni és szakértői vizsgálatra megküldeni. Külön csomagolásban meg kell küldeni az alapul szolgáló anyag (pl. felirattal szomszédos falrészlet, stb.) kaparékát is.

- b) A tárgyi bizonyítékot képező szöveget változatlan alakban, egyenként külön borítékba helyezve kell vizsgálatra küldeni. Az iratokat nem szabad összehajtani, összegyűrni, összetűzni, az esetleg közömbösnek tűnő részeket levágni, reájuk bejegyzéseket eszközölni, sérült iratokat összeragasztani. Másolati példányok vizsgálatához — lehetőség szerint — az iratok első, eredeti példányát is mellékelni kell.
- c) Szükség esetén a szakértői vizsgálatra történő felküldés előtt meg kell kísérelni ujjnyomok felkutatását olyan ujjnyom-előhívási módszerekkel, amelyek az iraton nem idéznek elő tartós változásokat (pl. jódgőzölés). Az ujjnyom-előhívás megkezdése előtt gondoskodni kell az irat lefényképezéséről.

25. §. Az írásminták

a) spontán írásmintákra és

b) próbaírássokra

oszthatók.

26. §. A spontán írásminták a gyanúsított — nem szakértői vizsgálat céljára készített — írásai (pl. a munkahelyen elfekvő önéletrajzok, hivatalos vagy magánfeljegyzések, levelezés stb.). Ezek rendszerint torzítási kísérletektől mentesek és így hűen tükrözik az írássajátosságokat. A spontán írásminták igen értékes összehasonlítási anyagnak tekinthetők és ezért — a lehetőségekhez képest — mindig intézkedéseket kell tenni beszerzésükre.

27. §. A spontán írásmintákat az alábbi elveknek megfelelően kell kiválasztani:

- a) amennyiben elegendő anyag áll rendelkezésre, lehetőleg azokat a szövegeket kell szakértői vizsgálatra küldeni, amelyek egykorúak a tárgyi bizonyítékot képező irattal;
- b) lehetőleg a vizsgált irathoz hasonló jellegű (magánlevél, üzleti feljegyzés, stb.) spontán írásmintát kell beszerezni;
- c) a spontán írásminta tartalmazzon minél hosszabb szövegrészeket, amelyekben lehetőleg forduljanak elő ugyanazok a kifejezések, szavak és betűk, mint a vizsgált iraton;

- d) lehetőleg a vizsgált irat írószeréhez hasonló eszközzel (töltőtoll, ceruza, stb.) és hasonló papíron (minőség, vonalas, kocás stb.) írt írásmintákat kell kiválasztani;
- e) ha a vizsgált iratot űrlapnyomtatvány felhasználásával készítették, írásminta céljaira is lehetőleg azonos nyomtatványon készített iratot kell beszerezni;
- f) a beszerzett, spontán keletkezésű írásos anyagok kézerede-tét — ha nem veszélyezteti a nyomozás sikerét — jegyzőkönyvileg el kell ismertetni és a határozatban fel kell tüntetni, egyéb esetben pedig az írásmintát beszerző rendőr köteles az írásminták eredetét igazolni.

28. §. (1) A próbaírás olyan írásminta, amelyet kifejezetten az írásszakértői vizsgálatok céljaira készítettek. Próbaírások beszerzése minden esetben szükséges, még akkor is, ha spontán írásminták is rendelkezésre állnak.

(2) Próbaírások készíttetésénél az alábbiak szerint kell eljárni;

- a) A próbaírást a vizsgált irathoz hasonló papíron és ahhoz hasonló íróeszközzel (tollal, ceruzával, töltőtollal, stb.) kell elkészíttetni, mint amilyennel a vizsgált iratot írták.
- b) A próbaírás rendszerint tollbamondás útján készül. Lehetőleg a vizsgált irat teljes szövegét le kell diktálni. Ha a vizsgált szöveggel szószerint megegyező tartalmú szöveg tollbamondása a nyomozás érdekeit veszélyezteti, olyan szöveget kell diktálni, amely a bűnjeliratban szereplő egyes kifejezéseket, szavakat, írásjeleket, számjegyeket is tartalmazza. Mellőzni kell a vizsgált szöveggel szószerint, illetve értelmében megegyező tartalmú szöveg leiratását igazató jellegű politikai kitételek és drasztikus kifejezések esetében is.
- c) A próbaírás-készítés során fennállhat az írástorzítás lehetősége. Szándékos torzításra utaló jelenség észlelése esetén a tollbamondást gyorsítani vagy lassítani kell s egyes szavakat a szöveg különböző részein több alkalommal is le kell íratni. Célszerű a próbaírás készítését néhány perces szünet után megismételtetni. A szöveget egyenletes, nyugodt hangon kell mondani. Azokat a szavakat, amelyeknek a kiejtése eltér a helyesírástól, kiejtés szerint kell diktálni. Írásjeleket nem kell tollbamondani. A próbaírás készítője részéről a helyesírásra vonatkozóan feltett kérdésekre nem szabad válaszolni.

- d) A próbairást a szokásos ülő testhelyzetben kell készíttetni. Ha a próbairást készítő személy rendszerint szemüveget visel, a próbairás készítése során is biztosítani kell annak igénybevételét. Ha feltételezhető, hogy a vizsgált szöveget rendkívüli testhelyzetben vagy körülmények között írták (álva, falra vagy falra fektetett papírra, ülve, térdre helyezett lapon, balkézzel, stb.), akkor a próbairás készítését hasonló körülmények között is meg kell szervezni.
- e) A próbairást a bűnjelet képező iratban használt írástípussal kell készíttetni (folyóírás, nyomtatott nagybetűk, nyomtatott kisbetűk, stb.).
- f) A próbairás készítőjét nem szabad befolyásolni az egyes írástípusokon belül az írásjegyek alkalmazásának vagy alakjának, a diktált szöveg elhelyezési módjának (bekezdések, dátum, stb.) megválasztásában. A próbairás nem készülhet a bűnjelirat másolása útján, a bűnjel-iratot a próbairást készítő személy írás előtt vagy közben nem láthatja.
- g) A tollbamondás helyett a próbairások önéletrajz vagy más, meghatározott tartalmú, írásbeli fogalmazás alakjában is elkészíttethetők.
- h) A próbairásokat — hosszabb szöveg leírása esetén — lehetőleg háromszor, néhány szavas szöveg vagy aláírás esetén legalább tízszer meg kell ismételtetni.
- i) A próbairást a következő záradék leírásával kell befejezni, pl.:
- „A fenti szöveg (aláírás) a kezem írása: Kiss István, Budapest, 1961. november 25.” Ezt követően a próbairás valamennyi lapját lássa el a nyomozó a következő feljegyzéssel: „A fenti próbairást Kiss István terhelt jelenlétemben készítette.” (Aláírás, rendfokozat, dátum, pecsét).
- Fel kell jegyezni azt is, hogy a próbairó személy kapott-e eligazítást arra nézve, hogy milyen írástípussal végezze az íráspróbát.

29. §. Ha a próbairást készítő személy kézmozgását sérülés vagy betegség befolyásolja, ezt a körülményt a szakértő kirendelésére vonatkozó határozatban fel kell tüntetni.

30. §. Az aláírások szakértői vizsgálatához szükséges írásmin-ták beszerzésénél, próbairások készíttetésénél a fentiek értelemszerű

alkalmazása mellett még az alábbi szabályokat kell figyelembe venni:

- a) Az aláírás hamis vagy eredeti voltának eldöntéséhez attól a személytől származó írásmintákra is szükség van, akinek a nevében az aláírást készítették;
- b) Szakértői vizsgálat céljaira az azonosítandó személyektől spontán aláírásmintákat, próbaaláírásokat és folyóírásmintákat kell beszerezni.
- c) Az írásminták összegyűjtésénél arra kell törekedni, hogy azok az aláírások minél szélesebb változatát tartalmazzák (teljes aláírásokat, vezetéknev aláírásokat, ún. szignókat); próbairás készítésénél a kérdéses aláírást legalább tíz alkalommal kell leírni.
- d) A próbairás készítése során olyan szöveget kell íratni, amelyben előfordul a meghamisított név vagy legalább az utónév, s be kell szerezni a gyanúsított spontán aláírásait is.

31. §. (1) A rajzolt betűkből (nem folyókézírással, hanem kézzel írt stilizált betűkből) álló szövegek vizsgálatához a következő szabályoknak megfelelően kell az összehasonlító anyagot beszerezni:

- a) próbairást kell készíttetni folyókézírással;
- b) próbairást kell készíttetni rajzolt, nyomtatott betűkkel, mind kis- mind nagybetűs változatban;
- c) meg kell kísérelni rajzolt betűkkel készített spontán írásminták beszerzését is, melyre akkor van lehetőség, ha a gyanúsított rendszeresen használja a rajzolt, stilizált betűket (pl. műszaki rajzoló, iskolai tanuló, stb.).

(2) A próbairást úgy kell készíttetni, hogy a terheltnek ne legyen módja a vizsgálat tárgyát képező rajzolt betűket megtekinteni vagy azokat lemásolni. Ki kell zárni annak lehetőségét is, hogy a próbairás készítése során a terhelt előtt olyan újság vagy hirdetés legyen, amelynek rajzolt, nyomtatott betűit lemásolhatná.

Írógéppel írt szövegek szakértői vizsgálata

32. §. Gépíráások vizsgálata során az írásszakértő rendszerint az alábbi kérdésekre adhat választ:

- a) Milyen rendszerű írógépen készült a szöveg?

- b) Egy meghatározott írógéppel írták-e a szöveget?
- c) Több vizsgált szöveget egyazon géppel írtak-e?
- d) A géppel írt szövegben esetleg vannak-e olyan javítások, kiegészítések, melyek utólagos beírásra utalnak?
- e) Több személy közül ki írhatta a vizsgált szöveget?
- f) Megközelítőleg mikor készíthették a géppel írt szöveget?
- g) A géppel írt szöveg készítője gyakorlott gépíró volt-e?
- h) A géppel írt szöveg hányadik másolati példányként készült?
- i) Több géppel írt példány teljes szövege egyidejűleg készült-e?

33. §. Tekintve, hogy az írógépek betűtípusai széles körben szabványosítottak, s különböző gyártmányú írógépekhez azonos betűtípusokat használnak, a szakértő az írógép gyártmánya helyett rendszerint csak a betűtípust állapíthatja meg s tájékoztatást adhat arról, hogy az adott betűtípus milyen írógépeknél van rendszeresítve.

34. §. (1) A gépirással készült szövegek szakértői vizsgálatát a következőképpen kell előkészíteni:

- a) A tárgyi bizonyítékot képező iratot szakértői vizsgálatra kell küldeni. A kérdéses iratot teljes egészében vizsgálat tárgyává kell tenni még akkor is, ha több oldalra terjed.
- b) Az írógép azonosítása céljából a vizsgálandó írógépekről írásmintákat kell beszerezni. Még kell kísérni olyan írásminták beszerzését, amelyek a vizsgált irattal azonos időpontban készültek. Amennyiben a tárgyi bizonyítékot képező szöveg készítésének időpontja nem ismeretes, minél szélesebb időközre kiterjedően több írásmintát kell ugyanarról az írógépről beszerezni.
- c) Az írógép betűiről készített próbaírásoknak tartalmazniuk kell sorban a billentyűzet valamennyi írásjegyét, számjegyét, írásjelét. Kétszer egymás után, sorban le kell ütni az írógép teljes billentyűzetét a váltó használatával és anélkül. A billentyűzet egyes betűit, elhelyezésüknek megfelelően, külön sorokba kell írni. Több alkalommal szószerint le kell íratni a bűnjel-irat szövegét. Ha a nyomozás során szószerint meg-egyező próbaírás nem készíthető [l. 28. §. (2) bekezdés], olyan szöveget kell összeállítani, amely minél több, a tárgyi bizonyítékot képező szövegben is előforduló szót, írásjelet, számjegyet tartalmaz.

A próbairást minden esetben képzett gépiró készítse, hogy az egyes betűk leütése megközelítően egyenletes erővel történhessék.

- d) A szakértő bevonására vonatkozó határozatban vagy kísérő iratban lehetőleg fel kell tüntetni az egyes géppel írt okmányok keletkezési időpontját.
- e) A géppel írt szövegeket a tárgyi bizonyítékot képező iratok kezelésére vonatkozó általános szabályoknak megfelelően (l. 24. §.) — összehajtogatás, gyűrés, bejegyzések eszközlése nélkül — kell a szakértőhöz eljuttatni.

35. §. (1) A gépírással írt szövegek készítőjének személy szerinti megállapításához az azonosítandó személyektől spontán gépírásmintákat és próbairások beszerzése szükséges. Ezekhez a spontán kézírás-mintákat és kézzel írt próbairásokat is csatolni kell.

(2) A spontán gépírásmintákat úgy kell kiválasztani, hogy a vizsgált okirathoz hasonló jellegű szöveg kerüljön szakértői összehasonlító vizsgálatra.

36. §. A géppel írt szövegek keletkezési idejének megállapítása az írógépnak a használata egyes időszakaiban jelentkező sajátosságai alapján történik. A géppel írt szöveg korának szakértői meghatározásához, keletkezésének valószínű időszakából származó gépírásmintán kívül olyan mintákat is be kell szerezni, amelyek a géppel írt szöveg készítése előtt, illetőleg után keletkeztek. Ha a géppel írt szöveg készítése és a szakértői vizsgálat időpontja között hosszabb idő telt el, törekedni kell 3—4 heti időközökből származó írásminták beszerzésére.

37. §. (1) A géppel írt szövegek azonosításához szükséges spontán minták minél több szöveget tartalmazzanak. A vizsgált okirathoz hasonló tartalmú írásminták mellett kívánatos más tartalmú iratokat is beszerezni.

(2) A próbairásokat lehetőleg ugyanolyan színű és anyagú papíron kell készíteni, mint amilyen a bűnjelet képező szöveget írták. Ezen kívül azonban jó minőségű, tiszta fehér papíron is el kell a próbairást készíteni.

Az írógép szalagjának vagy ha a vizsgált irat másolati példány, a másolópapírnak lehetőleg szintén meg kell egyeznie a bűncselekmény elkövetése során felhasznált szalag vagy másolópapír minőségével.

(3) A próbaírást záradékolni kell. A szöveg leírása után fel kell tüntetni, hogy ki, milyen típusú és gyártási számú írógépen, mikor, kinek a jelenlétében készítette a mintát. A záradékot a nyomozó írja alá. [L. 28. §. (2) bekezdés.]

(4) Szükség esetén a próbaírást az írógép betűinek alapos kitisztítása után meg kell ismételni. Ha a betűalakok elmosódottak, ki kell kapcsolni az írógép szalagját, s az írógépbe egy vastagabb papírlapot, arra tiszta, vékony fehér lapot, legfelül pedig egy másolópapírt kell elhelyezni, s így kell próbaírást készíteni. A szalag használata nélkül felvett próbaírások tisztábban tükrözik a betűk alakját.

(5) Ha a próbaírás készítése előtt az írógépet javították, a javítás időpontját és tényét a szakértői vizsgálatot elrendelő határozatban fel kell tüntetni.

Okmányok technikai írásszakértői vizsgálata

38. §. Technikai okmányszakértői vizsgálatok során az írásszakértő rendszerint az alábbi kérdésekre adhat választ:

- a) Hogyan készült az okmány? (Gyári módszerekkel, technikai segédeszközökkel, vagy kézzel?)
- b) Az okmány készítéséhez felhasznált anyagok (úrlap, bélyegző, stb.) eredetiek-e?
- c) Az okmányt a nyomozás során lefoglalt eszközzel, berendezéssel készítették-e?
- d) Az okmányt (vagy annak egyes részeit) megváltoztatták-e? (Történt-e törlés, kioldás, átírás, beírás?) Eszközöltek-e rajta fényképcserét, vagy egyes részeit (lapokat, borítót) kicserélték-e?
- e) Az okmány bejegyzései, bélyegzései, aláírásai milyen sorrendben készültek?
- f) Az okmány sérülései (gyűrődések, szakadások, foltok, stb.) a kéz- vagy gépírás elkészítése előtt vagy után jöttek-e létre?
- g) Észlelhetők-e az okmányon szabad szemmel nem látható (lát-hatatlan tintával eszközölt, más okmányok kitöltésekor le-nyomatként keletkezett, kidörzsölt stb.) bejegyzések, elvál-tozások?

- h) Mi volt a tartalma az olvashatatlaná tett (festékekkel leöntött, átírt, elszíntelenített, stb.) szövegnek?
- i) A széttépett, szétvágott okmányrészek azelőtt egy egészet képeztek-e?
- j) Találhatók-e az okmányon szándékos rongálásra utaló nyomok? (Megrongálódhatott-e az okmány valamilyen meghatározott módon?)
- k) Mi volt a tartalma a széttépett, szétvágott, elszenesedett okmányoknak?

39. §. (1) Az okmány készítési módszerének megállapítása, az úrlapok hamisított voltának eldöntése érdekében szakértői vizsgálatra kell küldeni a terhelttől lefoglalt s okmányhamisításra felhasználható anyagokat és tárgyakat (papír, okiratminták, festékek, technikai segédeszközök, stb.).

(2) A nyomtatványok hamisított vagy eredeti voltának megállapítására irányuló vizsgálathoz hasonló nyomtatványok beszerzése szükséges (ugyanazon sorozatból és gyártási évből).

40. §. A láthatóvá tett szöveg készítőjének megállapításához szükséges spontán írásmintákat és próbaírásokat a „Kézírások szakértői vizsgálata” című részben ismertetett szabályoknak megfelelően kell beszerezni. (L. 25—29. §.)

41. §. Annak meghatározására, hogy az okmány készítéséhez vagy tartalmának megváltoztatásához bizonyos anyagokat vagy segédeszközöket használtak-e, vagy bizonyos meghatározott anyagokat és segédeszközöket felhasználtak-e, a „Fizikai, kémiai szakértői vizsgálatok” című részben ismertetett szabályok az irányadók,

Bélyegzők és lenyomataiknak vizsgálata

42. §. Bélyegzők lenyomatainak vizsgálata során az írásszakértő rendszerint az alábbi kérdésekre adhat választ:

- a) Milyen módszerrel készült az a bélyegző, amelynek lenyomata az okmányon van?
- b) A bélyegzőlenyomat rajzolás vagy átmásolás útján keletkezett-e?
- c) Egy meghatározott bélyegző lenyomata van-e az okmányon?

d) Több bélyegző közül melyiket használták az okmány lebélyegzésére?

e) Az okmányon levő bélyegzőlenyomaton vannak-e hamisításra utaló jelek?

43. §. (1) A bélyegzőlenyomatok vizsgálatához összehasonlító anyagként az azonosítandó bélyegzőkkel készített mintalenyomatok szolgálnak. A hamisítás ténye azonban rajzolt bélyegzőlenyomatok vagy bélyegzők használata esetén mintalenyomatok nélkül is megállapítható.

(2) A mintalenyomatokat fehér, sima papíron, bélyegzőpárna segítségével egyenletesen befestékezett bélyegzőkkel kell készíteni.

(3) A szakértői vizsgálatához különböző erősségű nyomással létrehozott több mintalenyomat szükséges.

(4) A nyomozás során lefoglalt hamis bélyegzőket — azonosítás szükségessége esetén — mindenkor szakértői vizsgálatra kell küldeni.

44. §. (1) Ugyanezeket a szabályokat kell alkalmazni száraz-bélyegzők, aláírásbélyegzők (fakszimilék) s kézi guminyomdák lenyomatainak vizsgálatánál is. A mintalenyomatokon kívül mindig ajánlatos a vizsgált okirat készítésével egykorú, spontán lenyomatok beszerzése is.

(2) Régebben készült okmányoknál, amikor a bélyegző már nem kutatható fel, az okmányok készítésénél rendszeresen használt bélyegzők korabeli lenyomatait kell beszerezni.

Bankjegyek és bélyegek vizsgálata

45. §. Bankjegyhamisítás gyanúja esetén a hamisítvány vizsgálatát az Állami Pénzjegynyomda szakértői végzik. A gyanús bankjegyeket „Állami Pénzjegynyomda, Budapest” címre, futárszolgálattal kell szakértői vizsgálatra küldeni.

46. §. (1) Értékpapír s bélyegek valódiságára nézve a kibocsátó hatóságtól kell szakvéleményt kérni. Külföldi kibocsátású pénzek, értékpapírok, bélyegek esetében az eljáró szerv szolgálati úton az Igazságügyminisztériumot köteles megkeresni.

(2) Illetékbélyegek ismételt felhasználásának bizonyítása írás-szakértői feladatot képez. A vizsgálandó bélyegeket változtatás (leáztatás, eltávolítás, stb.) nélkül kell a szakértőhöz eljuttatni.

III. FEJEZET

FEGYVEREK ÉS LŐSZEREK SZAKÉRTŐI VIZSGÁLATA

47. §. Lőfegyverrel elkövetett bűncselekmények helyszínein, valamint fegyver, lőszer és lövési nyomok vizsgálata során a fegyverszakértő az alábbi kérdésekre adhat választ:

- a) A bűnjel lőfegyvernek, lőszernek vagy azok alkatrészének tekintendő-e?
- b) A fegyver üzemképes, lövés leadására alkalmas állapotban van-e?
- c) A fegyver emberi élet kioltására alkalmas-e?
- d) A fegyver biztonsági berendezései megfelelőek-e? Történhet-e lövés az elsütőbillentyű lenyomása nélkül, pl. ütődés, rázkódás által?
- e) Milyen távolságig okozható súlyos, illetve halálos sérülés a fegyverből kilőtt lövedékkel?
- f) Történt-e lövés az utolsó tisztítás óta? Mikor lőttek a fegyverrel utoljára?
- g) A sérülés — testen,⁴ ruhán, fán, ablakon, stb. — lövéstől származik-e?
- h) Milyen távolságból és milyen irányból érte a lövés a vizsgálati anyagot? Honnan adták le a lövést?
 - i) Melyik a be-, illetve kimeneteli nyílás?
 - j) Milyen mintájú vagy rendszerű, gyártmányú fegyver tartozéka a vizsgált alkatrész?
 - k) Milyen mintájú vagy fajtájú fegyverhez használatos a vizsgálandó lőszer?
 - l) Házi vagy gyári készítésű-e a lőszer, illetve annak alkatrésze (pl. lövedék, lőpor, fojtás, stb.)? A házi készítésű sörét előállításánál a lefoglalt szerszámot használták-e?
- m) A lőszer vagy alkatrésze üzemképes-e?

⁴Emberi testen létrejött lőtt sérülések vizsgálata elsősorban orvosszakértői feladat.

- n) A helyszínen talált hüvelyt vagy lövedéket milyen fajtájú és rendszerű fegyverből lőtték ki?
- o) A helyszínen talált lövedék vagy hüvely sérülése, deformálódása mitől származik?
- p) Hasonló-e a lövedék, sörét — nagyságát, készítési módját tekintve — a beküldött mintával?
- r) Személyt vagy tárgyat ért több lövés esetén melyik lehetett az első lövés?
- s) Milyen anyagból készült a talált fojtás — különös tekintettel a házilag készült lőszerekre?
- t) A helyszínen talált lövedék és hüvely ugyanazon típusú, gyártmányú lőszer részeit képezik-e? Szerepel-e a lövedék vagy hüvely a „Helyszíni lövedékek nyilvántartása”-ban?
- u) Különböző bűncselekmények helyszínein talált lövedékek vagy hüvelyek egy fegyverből származnak-e?
- v) A helyszínen talált lövedékek vagy hüvely a vizsgált bűnjel-fegyverből származik-e?

48. §. A lőfegyvernek a kilőtt lövedék vagy hüvely alapján történő azonosításához vizsgálatra kell küldeni:

- a) a helyszínen talált lövedékeket és hüvelyeket;
- b) a lövés leadására felhasznált fegyvert;
- c) a gyanúsított birtokában talált és az adott fegyvertípushoz használható töltényeket.

49. §. Ismeretlen tettes által vagy ismeretlen lőfegyverrel elkövetett bűncselekmények helyszínein talált minden kilőtt lövedéket és töltényhüvelyt fel kell küldeni az Osztályra.

50. §. (1) A lövés leadására használt fegyverrel a próbálövésüket a fegyverszakértő végzi.

(2) Több fegyverrel történő próbálövés szükségessége esetén az Osztálytól kell kérni a fegyverszakértő kiküldetését a fegyverek tárolási helyére.

51. §. Szükség esetén, fegyverszakértői vizsgálatra történő felküldés előtt, meg kell kísérelni az ujjnyomok felkutatását és rögzítését a fegyveren.

52. §. Annak a kérdésnek az eldöntésére, hogy adott tárgyon levő elváltozást lövés okozta-e, s milyen távolságból, honnan adták

le a lövést, vannak-e közeli lövés nyomai az adott tárgyon, vizsgálatra kell küldeni a sérült tárgyat vagy annak részeit.

53. §. (1) A fegyver csomagolását úgy kell elvégezni, hogy megvédje a fegyver alkatrészeit sérülésekkel, rongálódásokkal, légköri behatásokkal (nedvesség), por és egyéb lerakódásokkal szemben. Ezért a fegyver fontosabb alkatrészeit (billentyűt, célzóberendezéseket, stb.) kemény burkoló-lemezekkel kell megvédeni. A fegyver mozgatható alkatrészeit egymással szilárd kapcsolatba kell hozni (záródugattyút lezárni, a tárt kivenni, stb.). Az alkatrészek eredeti helyzetét előzőleg jegyzőkönyvben rögzíteni kell.

(2) A fegyvert olyan állapotba kell helyezni, amely kizárja tárolás vagy szállítás közben a véletlen elsülés lehetőségét.

(3) Fegyver, lőszer szállítása csak futár által történhet.

(4) Véres, nedves ruházatot megszáritva — minden egyéb változtatás nélkül — tiszta papírba csomagolva kell szállítani.

IV. FEJEZET

ELTÁVOLÍTOTT SZÁMOK, JELZÉSEK LÁTHATÓVÁ TÉTELE

54. §. (1) Tárgyak, elsősorban fémtárgyak (lőfegyverek, írógépek, kerékpárok, gépjárművek, stb.) krimináltechnikai vizsgálata útján rendszerint láthatóvá tehető a tárgyból eltávolított, a megváltoztatott számozás, illetve más jelzés.

(2) A vizsgálatot vas- és acéltárgyak esetében a megyei bűnügyi technikai alosztály vagy csoport, egyéb ötvözetek, valamint a vámbüntettel kapcsolatban a gépjárművek esetében az Osztály végzi.

(3) Fából, gumiból, műanyagból készült tárgyak (zongorák, gumiabroncsak, stb.) eltávolított jelzéseinek a láthatóvá tételét az Osztály végzi.

55. §. A vizsgálatot elrendelő határozatban ismertetni kell:

- a) a jelzések eltávolításának módjára vonatkozó ismert adatokat;
- b) a feltételezett eredeti számot.

NYOMTANI SZAKÉRTŐI VIZSGÁLATOK

Láb, fog, állatok, eszközök, közlekedési eszközök nyomainak vizsgálata

56. §. Az emberi láb nyomainak vizsgálata során a nyomtani szakértő rendszerint az alábbi kérdésekre adhat választ:

- a) A helyszínen talált mezítelen láb nyoma adott személytől származik-e?
- b) A helyszínen talált, lábbelítől származó nyomot adott személy használatában levő lábbeli okozta-e?
- c) A helyszínen talált, lábbelítől származó nyomot milyen lábbeli (gumicsizma, munkavédelmi lábbeli, stb.) okozta?

57. §. A szakértői vizsgálat céljaira a következő tárgyakat kell felküldeni:

- a) A helyszínen talált nyomról készített öntvényt, a nyomot hordozó tárgyat vagy annak egy részét (elsősorban felületi nyomok esetében).
- b) A nyomok méretarányos fényképeit.

58. §. Az összehasonlítás céljait a következő anyagok szolgálják:

- a) Meztelen lábak nyomainak vizsgálatához szükséges a próbanyomatról készített öntvény (benyomat esetében) vagy a láb fekete nyomdafestékkal fehér papíron készített lenyomata (felületi nyom esetén).
- b) Harisnyás vagy zoknis lábak által okozott nyomok esetében a fent ismertetett módon készített lenyomatok.

Ezenkívül vizsgálatra kell küldeni azt a harisnyát vagy zoknit, amelyet a nyomok létrehozása alkalmával a tettes valószínűleg viselt.

- c) A lábbelis nyom esetében magát a lábbelit kell vizsgálatra küldeni.

59. §. (1) Az emberi fogak nyomainak szakértői vizsgálata során a nyomtani szakértő rendszerint eldöntheti, hogy a tárgyi bizo-

nyítékokat képező fognyomokat meghatározott személy fogazata hozta-e létre.

(2) Ha a nyomhordozó tárgy romlandó, a vizsgálatot a nyom öntvényén kell elvégezni. A kiöntés előtt méretarányos fényképfelvételeket kell készíteni.

(3) Ezen vizsgálatokhoz összehasonlítási anyagként a gyanúsított személy fogairól megmintázott szilárd öntvényeket kell felhasználni, amelyeket fogorvos vagy fogtechnikus készít — a nyomozó jelenlétében.

(4) A gyanúsított fogazatáról ráharapás és átharapás közben is öntvényeket kell készíteni: ráharapásnál a közeledő állkapcsokról, átharapásnál pedig a teljesen összeszorított fogakról.

60. §. (1) Az állatok lábnyomainak vizsgálata során a nyomtani szakértő rendszerint eldöntheti, hogy a helyszínen talált nyomokat milyen állatfajta, illetve adott állat okozta-e?

(2) Az utóbbi kérdés eldöntésére összehasonlító anyagként a szakértőnek meg kell küldeni a kérdéses állat lábnyomainak öntvényét. Ha az állat meg volt patkolva, magát a patkót is el kell küldeni a szakértőhöz, de még a patkó leszerelése előtt próbanyomatot kell arról készíteni.

61. §. Eszköznymok (feszítő-, vágó- és fúróeszközök, szerszámok, stb. nyomainak) vizsgálata során a nyomtani szakértő rendszerint a következő kérdésekre adhat választ:

- a) Adott eszköz hagyta-e hátra a nyomot?
- b) Milyen eszközöket és milyen módszert alkalmaztak a behatolás során?
- c) Melyik oldalról — belülről vagy kívülről — jöttek létre a betörési nyomok?

62. §. (1) Az eszköznymok vizsgálatához meg kell küldeni a szakértőnek azt a tárgyat, amelyen a nyom keletkezett.

(2) Ha az a tárgy, amelyen a nyom létrejött, nem küldhető szakértői vizsgálatra, a benyomatokról öntvényeket; vagy felületi nyomok, lenyomatok esetében méretarányos fényképeket kell készíteni.

(3) Az azonosítandó eszközt mindig eredetben kell megküldeni, fénykép vagy kiöntés útján történő rögzítés nem elegendő.

63. §. (1) Közlekedési eszközök nyomainak vizsgálata során a nyomtani szakértő rendszerint a következő kérdésekre adhat választ:

- a) Milyen közlekedési eszköz nyomát találták a helyszínen?
- b) A helyszínen talált nyomot egy adott közlekedési eszköz hozta-e létre?
- c) Mi volt a haladás iránya?

(2) A közlekedési eszköz nyomainak vizsgálata elvégezhető:

- a) öntvények alapján — benyomatok esetében;
- b) fényképfelvételek alapján — felületi nyomok, lenyomatok esetében;
- c) az (1) bekezdés c) pontjára a szakértő rendszerint csak a helyszíni szemlén történő részvétele esetében tud választ adni.

(3) A kérdések eldöntéséhez összehasonlító anyagként felhasználhatók:

- a) a közlekedési eszköz abroncsai;
- b) amennyiben az előbbiek nem szerezhetők be, úgy az abroncsok nyomdafestékkal fehér papírríven készített lenyomatai;
- c) benyomati abroncsnyomok esetében a közlekedési eszköz kerékének próbanyomáról készült öntvény.

Zárak, lakatok szakértői vizsgálata

64. §. (1) A zárak (lakatok) vizsgálata útján a nyomtani szakértő rendszerint az alábbi kérdésekre adhat választ:

- a) Milyen rendszerű a zár; kinyitható-e álkulccsal?
- b) A zárban (lakatban) észlelhető-e álkulcs, idegenkulcs nyoma?
- c) A zárat (lakatot) álkulcs vagy idegenkulcs segítségével kinyitották, vagy a nyitást csak megkísérelték?
- d) A zár megrongálása zárt vagy nyitott állapotban következett-e be?
- e) Milyen eszközzel törték fel a zárat?
- f) A zár felnyitását, feltörését adott eszközzel végezték-e?

(2) A zárákra vonatkozó kérdések eldöntéséhez vizsgálatra kell küldeni magát a zárat, a felnyitás feltételezett eszközét, a zár valamennyi rendelkezésre álló kulcsát, s esetleg a zár állapotát bemutató helyszíni fényképeket.

Egyes nyomok előzetes szakértői vizsgálata

65. §. (1) A lábnyomok, fognyomok, állatok nyomai, eszköznyomok és közlekedési eszközök helyszíni nyomai azonosítási célokra kívül felhasználhatók a büntettel összefüggő fontos körülmények megállapítására. Ennek érdekében a Bünygyi Nyilvántartási Szabályzat 104. pontjában meghatározott büntettek helyszínén rögzített nyomokat szakértői értékelés céljából a megyei nyomtani szakértőhöz kell küldeni.⁵

(2) A szakértő hivatott állástfoglalni a következő kérdésekben:

- a) A nyom vizsgálatra alkalmas-e?
- b) A nyom alapján az ügy lényeges körülményeire nézve milyen következtetések vagy feltevések vonhatók le?
- c) Megállapítható-e összefüggés (elkövetési mód vagy elkövetési eszköz azonossága) a szakértő működési területén elkövetett több büntett között? (L. Bünygyi Nyilvántartás Szabályzata 105. pont.)

66. §. (1) A nyomok szakértői értékelése a nyomozó szervek általános tájékoztatásának célját szolgálja. Az ennek során kialakított szakértői állásfoglalás a nyomozás során bizonyítéku fel nem használható. Ha később, a nyom azonosítási vizsgálatának szükségessége merül fel, az ügyben eljáró rendőri szervnek szakértő bevonásáról kell intézkednie.

(2) A nyomok szakértői értékelését írásban (szolgálati jegyen) vagy távbeszélőn, élőszóval kell kérni. Ezen szolgálati jegy, vagy távbeszélő megkeresés nem pótolhatja a nyomozás elrendelése után a szakértő bevonására vonatkozó határozatot. (L. 67. §.)

⁵ Emberölés, rablás, zsarolás, szemérem elleni büntettek, csalás, hamisítás, garázdaság, lopás — betöréses, besurranásos, üzleti (ún. „bugázás”), szállodai, jármű (-fosztogatás), csomag, baromfi, ittas ember sérelmére elkövetett (ún. „markecolás”), trükk alkalmazásával elkövetett és kéjlopás, zsebtolvajlás, — orgazdaság.

67. §. (1) Abban az esetben, ha a nyomozás tárgyát képező bűnügyben terheltkénti felelősségrevonásra már sor került, a nyomok előzetes szakértői értékelése iránt külön intézkedni nem kell.

(2) Ekkor a nyomozásba a vonatkozó eljárási szabályok szerint bevont szakértő külön kérdés feltevése nélkül is köteles választ adni arra nézve, hogy az elkövetési mód vagy eszköz hasonlósága alapján lát-e fennforogni összefüggést más bűntettek és a vizsgált között.

68. §. (1) A bűnügyi technikusok (járási technikai felelősök) közreműködésével biztosított nyomokat s egyéb tárgyi elváltozásokat hordozó bűnjeleket a büntető eljárási törvényben s a vonatkozó rendelkezésekben megjelölt alakszerű előírások végrehajtása után (bűnjelcímkével megjelölés, fényképezés, helyszíni szemle jegyzőkönyvbe-foglalás, stb.) szakszerűen csomagolva a bűnügyi technikus (technikai felelős) köteles a szakértőnek értékelés céljából megküldeni. Bűnügyi technikus (technikai felelős) közreműködésének hiányában ez a feladat a helyszínen eljáró nyomozót (nyomozó tiszt-helyettest, KMB-t) terheli.

(2) Ha a szakértő eljárásjogilag szabályozott igénybevételének feltételei már a helyszíni szemle alkalmával fennforognak, az eljáró nyomozó (nyomozó tiszt-helyettes, KMB) köteles a szakértő bevonásáról gondoskodni. A bűnjel s egyéb vizsgálati tárgyak szakszerű csomagolásáért — ha a helyszínen közreműködött — a nyomtani szakértő felelős.

(3) Ha a szakértő már a helyszíni szemlén, nyomrögzítésnél is jelen van, a 65. §. (2) bekezdés a) és b) pontjában megjelölt kérdésekre vonatkozó szakértői értékelést azonnal, helyben elvégezheti, feltéve, ha az állásfoglalásra rendelkezésre álló idő s műszaki segédeszközök birtokában erre lehetősége van.

69. §. (1) A nyomok s egyéb tárgyi bizonyítékok értékelése során létrehozott állásfoglalást a szakértő az erre a célra szerkesztett nyomtatványon (3 példányban) köteles elkészíteni.

(2) Egy példányt meg kell küldeni az ügyben eljáró rendőri szervnek,

egy példányt fel kell terjeszteni a BM ORFK Nyilvántartó Osztálynak, ahol a szakértői következtetéseket a helyszíni (Modus Operandi) nyilvántartással összhangban értékeli, míg

a harmadik példányt a szakértő irattározza.

70. §. Ha a szakértői értékelések adatainak rendszeres egybevetése ismert vagy ismeretlen tettes által elkövetett bűncselekmé-

nyek között fennálló összefüggésre utal, a BM ORFK Nyilvántartó Osztály az érintett szerveknek a Bűnügyi Nyilvántartás Szabályzata 109. pontja alapján köteles értesítést adni.

71. §. (1) A nyomok és egyéb tárgyi bizonyítékok szakértői értékelése után a vizsgálati tárgyakat az ügyben eljáró hatóságnak kell megküldeni, ahol azokat a bűnjelkezelés általános szabályai szerint kell megőrizni.

(2) A szakértő az értékelés befejezése után mellőzheti a bűnjelek visszaküldését, ha kétségtelen, hogy később az ügyben bizonyítékul felhasználható szakértői vélemény készítése lesz szükséges. Ebben az esetben a szakértő a bűnjeleket a vizsgálat lefolytatásáig köteles szakszerűen megőrizni.

72. §. A szakértői értékelés tárgyát képező nyomok s egyéb tárgyi bizonyítékok állapotát a szakértő köteles fényképfelvételen rögzíteni. A szakértő — ha szükséges — úgy az írásbeli értesítéshez a fényképfelvételeket csatolja; egyéb esetekben pedig nagyítás készítése nélkül a negatívot az irattári példányhoz kapcsolva őrzi meg.

VI. FEJEZET

SZEMÉLY ÉS TÁRGY FÉNYKÉP ALAPJÁN TÖRTÉNŐ AZONOSÍTÁSA

Személyazonosítás fénykép alapján

73. §. Személyfényképek szakértői vizsgálata alapján az orvos-szakértő rendszerint az alábbi kérdésekre adhat választ:

- a) Azonos személyt ábrázol-e két különböző fényképfelvétel?
- b) Azonos-e a meghatározott személy és a fényképen ábrázolt személy? (Pl. a körözés alapján elfogott személy összehasonlítása a fényképpel.)

74. §. Az azonosítási vizsgálat elvégzése érdekében — amennyiben ez lehetséges — biztosítani kell az azonosítandó személy megjelenését a szakértői vizsgálaton, akár idézés, vizsgálatra kísérés, akár a szakértő kiszállása útján. Ez esetben a szakértő a személy megvizsgáláson kívül gondoskodik az összehasonlítási célra alkalmas fényképfelvételek szakszerű elkészítéséről.

75. §. (1) Ha az azonosítandó személy szakértő előtti személyes megjelenése nem biztosítható, az összehasonlítandó fényképeket kell a szakértőnek megküldeni.

(2) A szakértői vizsgálatra az arcvonásokat legtisztábban viszatükröző fényképek a legalkalmasabbak, és ezért meg kell kísérelni a kifejezetten személyazonosítási célból készített fényképek felkutatását (bűnügyi személyfényképek, személyi igazolványképek, stb.). Lehetőleg olyan fényképeket kell vizsgálatra küldeni, amelyeknek készítési időpontja közel esik az összehasonlításra használt másik fénykép elkészítésének időpontjához.

(3) Meg kell kísérelni a családi vagy más célra készített portréfelvételek negatívjainak a felkutatását is, hogy az azokon feltehetőleg meglevő retusvonalaknak szakember által történő eltávolítása után, az arcvonásokat s az esetleges különös ismertetőjeleket legtisztábban tükröző kép álljon rendelkezésre.

76. §. Élő személyekről azonosítás céljaira a bűnügyi személyfényképezés szabályainak megfelelően szemtől-szembe, s oldalnézetben a jobb profil ábrázoló mellképet kell készíteni. Ezenkívül fel-

vételt kell készíteni az összehasonlítandó másik fényképhez hasonló beállításban is.

77. §. A szakértő bevonásáról rendelkező határozatban az ügyre vonatkozó általános jellegű tájékoztató adatok mellett közölni kell:

- a) az azonosítandó személy születési évét vagy megközelítő életkorát;
- b) az azonosításra megküldött fényképek készítésének időpontját;
- c) az azonosítandó személy életmódjával, életútjával s családi helyzetével összefüggő lényeges körülményeket. Így pl.: a fényképek elkészítését követően lefolyt betegség, műtét, tetoválás, olyan rokonok létezése, akikkel (pl. testvér, ikertestvér) fennáll az arcvonások hasonlósága miatt az összetévesztés lehetősége.

Tárgyazonosítás fénykép alapján

78. §. (1) Tárgyak fénykép alapján történő azonosítása során a nyomtani szakértő rendszerint az alábbi kérdésekre adhat választ:

- a) Két vagy több, különböző időben vagy helyen készült fényképfelvétel ugyanazon tárgyat ábrázolja-e?
- b) A nyomozás során beszerzett fényképen ábrázolt tárgy azonos-e az összehasonlítási célból rendelkezésre álló tárggyal?
- c) Adott fényképfelvételt meghatározott fényképezőgéppel készítették-e, illetve több fényképfelvétel készítése egyazon fényképezőgéppel történt-e?

79. §. (1) A vizsgálat céljaira a szakértő rendelkezésére kell bocsátani:

- az azonosítandó tárgyat, vagy amennyiben az nem lehetséges, az eljáró rendőri szerv által a tárgyról készített fényképfelvételt;
- az azonosítás céljait szolgáló fényképfelvételeket, lehetőleg negatívjaikkal együtt.

(2) Tárgyak fényképek alapján történő azonosításának céljaira be kell szerezni a fényképek negatívjait is, s amennyiben az lehetséges, a szakértő rendelkezésére kell bocsátani a fényképezőgépet is.

(3) A szakértővel a kirendeléséről rendelkező határozatban közölni kell az ügyre vonatkozó általános jellegű tájékoztatás mellett:

- a fényképek elkészítésének időpontjára és más lényeges körülményeire vonatkozó adatokat;
- a fényképek elkészítése és a vizsgálat lefolytatása közötti időben a tárgyon eszközölt változásokra (javítás, rongálódás, átalakítás, stb.) vonatkozóan rendelkezésre álló adatokat.

VII. FEJEZET

FIZIKAI-KÉMIAI SZAKÉRTŐI VIZSGÁLATOK

80. §. (1) A nyomozás során kezdeményezett fizikai-kémiai szakértői vizsgálatok alkalmával a szakértő rendszerint anyagok (vizsgálati tárgyak) kémiai összetételére és sajátosságaira, fizikai állapotára és sajátosságaira vonatkozó kérdésekre adhat választ.

(2) Fizikai-kémiai vizsgálatok tárgyát minden olyan anyag képezheti, amely a bűncselekménnyel kapcsolatba hozható, akár mint annak eszköze, tárgya vagy környezete, stb.

81. §. Személyek által a helyszínen hátrahagyott vagy onnan elvitt anyagokkal és anyagmaradványokkal, mikronyomokkal kapcsolatban a fizikai-kémiai szakértő rendszerint az alábbi kérdésekre adhat választ:

- a) Mi a vizsgált anyag?
- b) Megegyezők-e a vizsgált anyagok kémiai összetétele s meg-egyeznek-e egymással fizikai sajátosságaik?
- c) Kimutathatók-e a tettes ruházatán, körme alatt, hajában vagy az általa használt eszközökön a helyszínről származó anyagok maradványai? (Üvegmaradványok, talajmaradványok, fal, építkezési anyagok maradványai, stb.)
- d) Kimutathatók-e a helyszíni tárgyakon a tettes ruházatának vagy egyéb birtokában levő tárgyaknak, eszközöknek a maradványai? (Textilszál, festék, műanyagdarab, műanyag felkenődés, fémfelkenődés, stb.)
- e) Milyen következtetés vonható le a hátrahagyott anyagokból a tettes foglalkozására vagy más személyi körülményeire?
- f) Kimutathatók-e a terhelt ruházatán tolvajcsapdaanyag maradványai? Megegyező-e ezen anyag összetétele a csapdatelepítés előtt mintaként félretett anyag összetételével?

82. §. Tűzesetekkel kapcsolatos vizsgálatok során a fizikai-kémiai szakértő rendszerint az alábbi kérdésekre adhat választ:

- a) Az égésmaradványokban vagy a tűzfészek környezetében levő tárgyakon kimutatható-e gyújtogatáshoz használt anyag? (Ásványolajtermék, nitrohígító, stb.)

- b) Az égésmaradványokban kimutatható-e öngyulladásra hajlamos anyag, és annak jelenléte — az adott körülmények között — okozhatta-e a tüzet?
- c) Okozhatta-e elektromos rövidzárlat a tüzet?
- d) Kimutathatók-e a vizsgált tárgyon (személyen) elektromos rövidzárlat nyomai?
- e) Milyen hőhatásnak voltak kitéve az adott tárgyak?
- f) Adott fémtárgyak voltak-e a tűz folyamán hőhatásnak kitéve?

83. §. A közúti közlekedésben előfordult bűntettek nyomozása során a fizikai-kémiai szakértő rendszerint az alábbi kérdésekre adhat választ:

- a) A helyszínen maradt anyagmaradványok (festék, lakk, üveg, műanyagdarab, stb.) a gázoló járműről származnak-e?
- b) A gázoló járművön talált anyagmaradványok a sértett (áldozat) ruházatából vagy tárgyaiból származnak-e?
- c) Található-e arra utaló fizikai, kémiai elváltozás, hogy két felület egymással ütközés során kapcsolatba került?
- d) Milyen következtetés vonható le a hátrahagyott anyagok alapján a gépjármű színére, típusára?
- e) Az összetörése pillanatában a gépjármű-lámpa izzója feszültség alatt állt-e?

84. §. Tárgyak vizsgálata során a fizikai-kémiai szakértő rendszerint az alábbi kérdésekre adhat választ:

- a) Kimutatható-e a vizsgálatra küldött tárgyakon valamely maróanyag (sav, lúg) hatása?
- b) Kimutatható-e a vizsgált tárgyon más anyagok (pl. foltok, szennyeződések, fémtárgyak alakhú lenyomatai, stb.) jelenléte?
- c) Mi volt az eredeti színe átfestés előtt a vizsgálatra küldött tárgynak? (Textil, fém, műanyag, stb.)

85. §. (1) A vizsgálandó tárgyakat változtatás nélkül, teljes egészükben kell a szakértőhöz juttatni.

(2) Ha a vizsgálandó tárgyak nagy terjedelműek, vagy az anyagok nagy mennyiségük miatt egészükben nem küldhetők szakértői vizsgálatra, akkor a mintavétel lebonyolítására vonatkozóan az Osz-

tály fizikai-kémiai szakértői előszóban vagy távbeszélőn tájékoztatást adnak.

(3) Két vagy több anyag összehasonlító vizsgálatához megfelelő összehasonlítási mintákra van szükség.

A mintákat fizikai-kémiai vizsgálatra egyenként, műanyag, fém, üveg csomagolásban, nedvesség- és pormentesen lezárva kell küldeni.

A bűnjelek biztosítására alkalmazott csomagolást további védő csomagolással kell ellátni. (Papír, fagyapot töltésű karton vagy fadoboz.)

VIII. FEJEZET

IGAZSÁGÜGYI ORVOSTANI LABORATÓRIUMI VIZSGÁLATOK

Véralkoholvizsgálat

86. §. (1) A vér alkoholtartalmának kimutatása alapján az orvosszakértő rendszerint választ adhat az alábbi kérdésekre:

- a) A vizsgálat alá vont személy meghatározott időpontban fogyasztott-e alkoholt?
- b) Ha igen, úgy adott időpontban milyen fokú alkoholos befolyásoltság állapotában volt?

(2) A vérmintát a rendőri szervek részére e célból kiadott „Vérvételi doboz” felhasználásával, orvos közreműködésével kell vettetni.

(3) A vérvétellel egyidejűleg ki kell tölteni a rendszeresített „Vérvételi jegyzőkönyv”-et.

(4) A vérmintát, a vérvételi jegyzőkönyvvel együtt, haladéktalanul laboratóriumi vizsgálatra kell küldeni. A vérvételi dobozok postán is küldhetők.

Vérkimutatás s vércsoport meghatározás

87. §. (1) A vérfoltok szakértői vizsgálata során az orvosszakértő rendszerint a következő kérdésekre adhat választ:

- a) Vér-e a kérdéses szennyeződés?
- b) A vér emberi vagy állati eredetű-e?
- c) Ha a vér emberi eredetű, milyen vércsoportú személytől származhat?
- d) Férfitől vagy nőtől származik-e a vér?
- e) Milyen testtájékról származik a vér?
- f) Hogyan került ki a vér a testből? (Cseppenés, freccsenés, ömlés, folyás, stb.)
- g) Milyen idős a vérfolt, azaz mikor került a felfogó tárgyra?

h) Ha állati eredetű a vér, milyen állatfajtától származott? (Kutya, macska, ló, sertés, marha, szárnyas, stb.)

88. §. (1) Ha a talált vérfoltok ruhanemükön vagy más szállítható tárgyakon vannak, a tárgyakat teljes egészükben kell szakértői vizsgálatra küldeni. Ha ez nem lehetséges, a folt anyagából egy tiszta papírlapra kaparékot kell venni, majd a tárgy vérfoltmentes részéről is — ellenőrző próbára — kaparékot kell készíteni, amelyet külön csomagolásban kell vizsgálatra küldeni. A vérfolt levétele enyhén megnedvesített gézzel is elvégezhető, amelyet rányomnak a vérfoltra, majd kiszáritanak. Ezzel a módszerrel rögzíthetők az emberi testen levő vérszenyeződések is.

(2) Havon levő vérfoltokat — lehetőleg minél kevesebb hóval — tiszta gézre kell helyezni, melyet tányérra téve szobahőmérsékleten kell beszáritani. Ilyen esetben ellenőrző vizsgálat céljára a gézből is mellékelni kell.

(3) Vértócsából a vizsgálati anyagot gumi vagy parafadugós üvegebe kell venni.

(4) Ha a gyanúsított körme alatt vér vagy vérre gyanús szennyeződés van, a körömszél az alatta levő szennyeződéssel együtt kell levágni és vizsgálatra küldeni.

(5) Az olyan nedves tárgyakat, amelyeken vérfoltok vannak, a penészesedés elkerülése céljából szobahőmérsékleten ki kell szárítani.

89. §. (1) A vércsoport megállapítására irányuló vizsgálatához legalább 5 ml mennyiségben kell vérmintát venni. A vérminta vételére orvos jogosult. A folyékony vérmintát tiszta, dugóval lezárt üvegcsőben kell vizsgálatra küldeni.

(2) Megfelelő üvegedény hiányában a vér tiszta gézen kiszáritva is küldhető szakértői vizsgálatra.

(3) A vizsgálati anyagot tartalmazó csomagon fel kell tüntetni, hogy a vért mikor, hol foglalták le, illetve kitől és mikor vették.

Emberi testből származó egyéb váladék vizsgálata

90. §. (1) Ondófolatok vizsgálata során az orvosszakértő rendszerint az alábbi kérdésekre adhat választ:

a) A bűnjel-tárgyakon levő szennyeződés ondófolt-e?

- b) Ha nem ondófoltt, milyen más váladék? (Hüvelyváladék, vi-zelet, orrváladék, nyál, stb.)
- c) Az ondófoltt milyen csoportanyagot tartalmaz?
- d) Az ondó emberi vagy állati eredetű-e?

91. §. Hüvelyváladék-foltok kimutatására irányuló vizsgálatok esetén az orvosszakértő rendszerint arra a kérdésre adhat választ, hogy a bűnjel-tárgyon talált szennyeződés hüvelyváladék vagy egyéb testváladék-e?

92. §. Nyál, köpet, izzadság vizsgálata során az orvosszakértő rendszerint az alábbi kérdésekre adhat választ:

- a) Valóban nyállal, köpettel, izzadsággal szennyezett-e a kérdéses bűnjeltárgy?
- b) Meghatározható-e a nyál, köpet, izzadság alapján a személy vércsoportja?

93. §. Előtej, női tej vizsgálata során az orvosszakértő rendszerint választ adhat arra a kérdésre, hogy kimutatható-e előtej, női tej jelenléte a kérdéses ruhákon, mint az emlők tejelválasztásának — közvetve a lezajlott vetélésnek, szülésnek — bizonyítéka?

94. §. Húgycsőváladék, genny vizsgálata során a nemi erkölcs elleni bűncselekmények kapcsán az orvosszakértő rendszerint az alábbi kérdésekre adhat választ:

- a) Kimutathatók-e nemi vagy egyéb betegség kórokozói, pl. gonococcusok, trichomonas, stb. a húgycsőváladékban?
- b) Gennyes váladék vizsgálata esetén, nemi betegségek átvitelére utalóan, milyen gennykeltő kórokozók találhatók a váladékban?

95. §. (1) Bélsárvizsgálat során az orvosszakértő rendszerint az alábbi kérdésekre adhat választ:

- a) Bélsár-e a vizsgált anyag?
- b) Milyen tápanyagmaradványok találhatók a bélsárban, s milyen következtetések vonhatók le ebből a 12—24 órával előbb fogyasztott táplálékra?
- c) Találhatók-e a bélsárban olyan különleges anyagok, amelyek alapján később egy adott személyt azonosítani lehet? (Férgek, féregpeték, tbc, tifusz bacilusok, stb.)

(2) A vizsgálat tárgyát a helyszínen visszamaradt bélsár és a gyanúsítottól vett székletminta képezi. A vizsgálati anyagot a gyógyszer-tárakban kapható OKI fémtartályokban kell vizsgálatra küldeni.

96. §. (1) Magzatszurok, magzatmáz, gyermekágyi váladékvizsgálat során az orvosszakértő rendszerint arra a kérdésre adhat választ, hogy kimutathatók-e a vizsgált bűnjeltárgyakon (lepedő, matrac, női fehérnemű) a kérdéses szennyeződések?

(2) Szakértői vizsgálatra a magzatszurokkal, magzatmázzal, stb. szennyezett textiliákat száraz állapotban, jól zárt csomagolásban kell küldeni. Terjedelmük miatt nem szállítható bútorokról a gyanús foltokat lekaparva, tiszta üvegedényben kell a szakértőhöz juttatni.

Haj- és szőrszál vizsgálatok

97. §. (1) Haj- és szőrszálak vizsgálata során a szakértő rendszerint az alábbi kérdésekre adhat választ:

a) Haj-, illetve szőrszál-e a vizsgálatra küldött anyag?

b) Ha igen, emberi vagy állati eredetű-e?

c) Ha emberi eredetű:

— a test melyik részéről származott (hajszál, fanszőrzet, szemöldök, szempilla, végtagszőr, stb.);

— milyen módon vált le a testről (kihullott, kitepték, stb.);

— van-e a hajszálakon és a szőrszálakon sérülés nyoma (vágás, törés, égés, stb.);

— van-e hajbetegség, festés vagy egyéb jellegzetesség a haj-, illetve szőrszálakon;

— milyen korú, nemű egyéntől származhatott;

— származhatott-e adott személytől?

d) Ha állati szőrszál, milyen állattól származhatott? (Kutya, macska, ló, szarvasmarha, stb.)

(2) A helyszínen vagy egyéb helyről összegyűjtött haj- és szőrszálak eredetét pontosan meg kell jelölni és a bűnjeleket borítékba téve vagy tiszta fehér lapra erősítve, esetleg üvegsövecskében kell vizsgálatra küldeni.

(3) Összehasonlítás céljára kb. 10—15 szálból álló mintát kell venni. Pl. hajszálak esetében a fej négy helyéről (a fejtető, tarkó és halántéktájáról) kell területenként kb. 10—15 szálát kivágni,

Szénmonoxid-hemoglobin vizsgálat

98. §. (1) A vér szénmonoxid-hemoglobin tartalomra vonatkozó vizsgálata során az orvosszakértő a vér szénmonoxid tartalmának kimutatásával bizonyítékot szolgáltatathat világítógáz-mérgezésre, vagy más, szénmonoxid-keverék belégzésére vonatkozóan.

(2) Szénmonoxid-hemoglobin meghatározásra a vérmintát kémiai tisztaságú üvegcsőbe kell levenni. (A véralkohol vételéhez használatos üvegcső erre a célra nem használható.)

Diatoma vizsgálat

99. §. (1) A hullarészek laboratóriumi vizsgálata során a diatoma (kovamoszat) tartalom kimutatásával az orvosszakértő választ adhat arra a kérdésre, hogy a halált vízbefulladás okozta-e, vagy a vízben talált személy már holtan került oda.

(2) A diatoma vizsgálatra a BM Egészségügyi Osztály 70—8—9/1968. számú Utasításának 4. pontjában megjelölt hullarészeket kell orvosszakértő közreműködésével vizsgálatra küldeni, a jogszabályban meghatározott orvosi előírások betartásával.

(3) Ha a vízbefúlás helye és a holttest megtalálásának helye feltehetően azonos, innen (ásott kút, belvíz, árok, stb.) vízmintát kell küldeni. A vízmintát lehetőleg a víz mélyéről kell venni. Víz-minta vétele mellőzhető, ha a vízbefúlás folyóban, vagy tóban történt, s a feltalálási és belefúlási hely nyilvánvalóan nem azonos.

Szövettani vizsgálat

100. §. (1) Szövettani vizsgálatok útján az orvosszakértő rendszerint választ adhat a halál okával, a halál vagy a sérülés időpontjával s más fontos körülményeivel kapcsolatos kérdésekre.

(2) A szövettani vizsgálatra a BM Egészségügyi Osztály 70—8—9/1968. számú Utasításának 6. pontjában („Szövettani vizsgálatok”) megjelölt hullarészeket kell vizsgálatra küldeni a hivatkozott jogszabályban meghatározott orvosi előírások betartásával.

(3) A szerv- és szövetminták kivágása a boncolást végző rendőrorvos feladata, azt boncmesterre bízni nem szabad.

(4) A szövetrészeket éles késsel kell vágni s úgy, hogy azok a kivágás során ne sérüljenek. A szövettani vizsgálatra szánt bőr-, gyomor-, bél-, nyálkahártyarészek tapadó és egyéb speciális szennyeződéseit eltávolítani nem szabad.

(5) Kiszáradt, mumifikálódott, hullaviaszosan átalakult részeket szárazon, rögzítő folyadék nélkül, csiszolt-dugós porüvegben kell vizsgálatra küldeni. Ha a hullaviasz nedves állapotú, 10%-os formalinoldatban kell rögzíteni.

Személyazonosítás csontvázrészek és koponya alapján

101. §. (1) Ismeretlen holttestek, csontmaradványok azonosító vizsgálata során az orvosszakértő rendszerint az alábbi kérdésekre adhat választ:

- a) A vizsgálat tárgya milyen nemű, életkorú, testmagasságú személy holtteste, illetve holttestének a maradványa?
- b) Észlelhetők-e a holttesten vagy csontmaradványokon azonosítási célokra felhasználható sajátosságok?
- c) A fényképen ábrázolt személy holtteste vagy csontmaradványa a vizsgálat tárgya?

(2) Az ismeretlen holttestről azonosítás céljaira a bűnügyi személyfényképezés szabályaival összhangban, szemtől-szembe s a jobb profilt ábrázoló mellképet kell készíteni. Ha az azonosítandó személyről életében készült fénykép más beállítású, a holttestről lehetőleg hasonló beállításból is meg kell kísérelni fénykép készítését.

(3) A holttest arcvonásainak torzulásait, a hullajelenségek következményeit — ha ezt a rothadási folyamat előrehaladottsága teljesen nem zárja ki, orvosszakértő közreműködésével csökkenteni kell (hullatoilette) és a fényképezést meg kell ismételni.

(4) A vizsgálat céljára orvosszakértő közreműködésével az alábbi testrészek megküldése szükséges:

- koponya,
- felkarcsont,
- combcsont,
- szeméremcsont ízfelszíne.

(5) A csontokat, illetve csontvázrészeket a lágyrészekről mechanikus úton megtisztítva kell vizsgálatra küldeni.

(6) Koponya alapján történő személyazonosításhoz az azonosítandó személyek személyi igazolvány fényképeit és a fellelhető egyéb arcképeket is meg kell küldeni, lehetőleg negatívval együtt, (részletesen: lásd a 75. §-t,) s a szakértővel közölni kell a vizsgálat szempontjából lényeges körülményeket. (L. 77. §.)

MELLEKLET

**A BÜNTETŐ ELJÁRÁSRÓL SZÓLÓ
— AZ 1966. ÉVI 16. SZÁMÚ TÖRVÉNYEREJÜ
RENDELETTEL MÓDOSÍTOTT ÉS KIEGÉSZÍTETT
— 1962. ÉVI 8. SZÁMÚ TÖRVÉNYEREJÜ
RENDELET**

(Kivonatos közlés)

**A BÜNTETŐ ÜGYEKBE ELJÁRÓ HATÓSÁGI SZEMÉLYEK
KIZÁRÁSA**

A bírák kizárása

20. §. Az ügy elintézésében bíróként nem vehet részt:

a) aki az ügyben mint ügyész, terhelt vagy védő, továbbá mint magánvádló, sértett, feljelentő vagy mint ezek képviselője szerepel vagy szerepelt; valamint a felsorolt személyeknek a Btk. 114. §-ában megjelölt hozzátartozója;

(Btk. 114. §. E törvény alkalmazásában... hozzátartozó: az egyeneságbeli rokon és annak házastársa, az örökbefogadó és a nevelőszülő, az örökbefogadott és a nevelt gyermek, a testvér, a házastárs, az élettárs és a jegyes, a házastárs egyeneságbeli rokona és testvére, valamint a testvér házastársa;)

b) aki az ügyben nyomozási cselekményt végzett;

c) aki az ügyben tanúként vagy szakértőként szerepelt;

d) akitől az ügynek tárgyilagos vagy részrehajlás nélküli megítélése egyéb okból nem várható (elfogultság).

A szakértői vélemény

66. §. (1) Ha az ügy eldöntéséhez szükséges tények vagy egyéb körülmények megállapításához vagy megítéléséhez különleges szakértelm szükséges, szakértőt kell alkalmazni. Az, akit szakértőül kirendeltek, köteles a kirendelő hatóság előtt megjelenni és — ha a törvény kivételt nem tesz — az ügyben közreműködni és szakvéleményt nyilvánítni.

(2) Rendszerint egy szakértőt kell alkalmazni; különösen fontos vagy bonyolult ügyben azonban több szakértő is közreműködhet

A bírósági boncolásnál és a terhelt elmeállapotának vizsgálatánál két orvosszakértőt kell alkalmazni.

(3) Szakértőként rendszerint kinevezett állandó szakértőt, illetve szakértői irodát (munkaközösséget) kell alkalmazni; utóbbi esetben az eljáró szakértőt a szakértői iroda (munkaközösség) vezetője jelöli ki. Más szakértőt csak fontos okból lehet alkalmazni.

(4) A szakértő kirendeléséről — az eljáró szakértő nevének közlésével — a magánvádlót, a terheltet, a védőt és a magánfelet, a bírósági eljárás során pedig az ügyészt is értesíteni kell.

(5) A szakértő véleményét a saját nevében adja meg és szakvéleményéért személyes felelősséggel tartozik.

67. §. (1) Szakértőként nem járhat el, akire a 20. §. a), b) vagy d) pontjában meghatározott kizáró ok áll fenn, úgyszintén az sem, aki az ügyben mint bíró vett részt. Egyebekben a szakértőkre a bírák kizárására vonatkozó rendelkezéseket kell megfelelően alkalmazni.

(2) A 63—65. §-ok rendelkezéseit a szakértőkre is megfelelően alkalmazni kell. A szakértőt a 66. §. (1) bekezdésében meghatározott kötelességei alól fontos okból fel lehet menteni.

68. §. (1) Az igazságügyminiszter a belügyminiszterrel és a legfőbb ügyésszel egyetértésben rendelettel egyes büntetteknél szakértő meghallgatását kötelezővé teheti és ezzel kapcsolatban a szakértő meghallgatására és a szemlére vonatkozóan részletes eljárási szabályokat állapíthat meg.

(2) Az igazságügyminiszter rendelettel kötelezhetővé teheti vagy megengedheti, hogy a bíróság meghatározott körbe tartozó szakkérdésekben szakértő kirendelése helyett vélemény nyilvánítása végett vagy az általa kirendelt szakértő véleményének felülvizsgálása végett a rendeletben kijelölt szakértő-testületet vagy hatóságot, illetve szervet keresse meg. Az igazságügyminiszter az eljárást erre az esetre a szakértőkre vonatkozó rendelkezésektől eltérően is szabályozhatja.

Kényszerítő eszközök tanúkkal és szakértőkkel szemben

70. §. (1) Az eljáró hatóság azt a tanút vagy szakértőt, aki szabályszerű idézés (kirendelés) ellenére nem jelent meg és elmaradását alapos okkal előzetesen ki nem mentette vagy engedély nélkül eltávozott, elővezettetheti (82. §.) és ezer forintig terjedő pénzbírsággal sújthatja. Ezekben az esetekben a tanút vagy szakértőt egyszers-

mind arra kell kötelezni, hogy az általa okozott költséget térítse meg.

(2) Ha az eljáró hatóság a tanút vagy szakértőt rövid úton [80. §. (1) bek.] idézte meg és az ennek ellenére nem jelent meg, az (1) bekezdés rendelkezéseit nem lehet alkalmazni. Az eljáró hatóság előtt jelen levő tanú vagy szakértő szóbeli idézése nem tekinthető rövid úton történt idézésnek.

(3) Ha a tanú vagy a szakértő elmaradását (eltávozását) az (1) bekezdésben említett intézkedések alkalmazása után alapos okkal kimentí, az intézkedéseket hatályon kívül kell helyezni.

(4) Az olyan fellebbezésnek, illetve panasznak, amely a pénzbírságot kiszabó és a költségek megtérítésére kötelező határozat ellen, valamint az ezek hatályon kívül helyezését megtagadó határozat ellen irányul, halasztó hatálya van.

71. §. (1) A tanút vagy szakértőt, ha a vallomástételt, illetve a közreműködést és a vélemény-nyilvánítást az ok előadása nélkül vagy a hatóság határozata ellenére, a következményekre történt figyelmeztetés után megtagadja, az okozott költségek megtérítésére kell kötelezni, egyben ezer forintig terjedő pénzbírsággal lehet sújtani.

(2) A szakértőt ezer forintig terjedő pénzbírsággal lehet sújtani akkor is, ha írásbeli szakvéleménye előterjesztésével figyelmeztetés ellenére indokolatlanul késlekedik.

(3) Az olyan fellebbezésnek, illetve panasznak, amely a megtagadási okot elvető, valamint a pénzbírságot kiszabó határozat ellen irányul, halasztó hatálya van.

(4) Ha katonával [Btk. 103. §. (1) bek.] szemben kellene pénzbírságot alkalmazni, az eljáró hatóság a fegyelmi eljárás lefolytatása végett a tanú, illetve a szakértő előjárójához fordul.

Tanúk és szakértők díjazása

72. §. (1) A tanúnak igénye van a megjelenésével szükségképpen felmerülő költségek megtérítésére. Erre a tanút kihallgatásának befejezésekor figyelmeztetni kell.

(2) A megállapított tanúdíjat — legfeljebb a tanú által kért összeg erejéig — a kihallgató hatóság nyomban utalványozza. Ha a tanút más helységről idézik meg, az útiköltséget előlegként is ki lehet részére utalni.

(3) A szakértők díjazására, valamint a tanúk és a szakértők által felszámítható költségekre vonatkozó részletes szabályokat az igazságügyminiszter az érdekelt miniszterekkel és a legfőbb ügyésszel egyetértésben állapítja meg.

A tárgyi bizonyítékok

73. §. (1) Tárgyi bizonyítékul szolgál az a dolog, amelyet a büntett elkövetésénél eszközül használtak, amelyekre vonatkozóan a büntettet elkövették, vagy amelyet a büntett elkövetése útján hoztak létre, továbbá minden olyan egyéb dolog is, amely az ügy eldöntéséhez szükséges tény bizonyítására egyébként alkalmas.

(2) A tárgyi bizonyítékokat az ügyben eljáró hatóság lefoglalja és megőrzéséről gondoskodik (bűnjелек). Ha a tárgyi bizonyíték lefoglalásra nem alkalmas, vagy lefoglalása nem szükséges, a büntettel kapcsolatos adatokat tartalmazó leírását és szükség esetén a bizonyítékról készített fényképet kell az iratokhoz csatolni.

A szemle

74. §. Szemlének van helye, ha az ügy eldöntéséhez szükséges körülmény megállapításához vagy felderítéséhez személy (holttest), tárgy, tény vagy helyszín közvetlen megfigyelése, illetve megvizsgálása célszerű.

Idézés — Elővezetés

80. §. (1) Az idézés általában írásban, szükség esetén rövid úton (pl. szóval vagy távbeszélő útján) történik.) Az írásbeli idézésnek tartalmaznia kell az idéző hatóság megjelölését, a megidézett nevét, lakáscímét, a megjelenés helyét és idejét, a távolmaradás következményeire való figyelmeztetést, végül az idéző hatóság pecsétjét és eljáró tagjának aláírását. A megidézettel az idézésben azt is közölni kell, hogy milyen minőségben kell megjelennie.

(2) Az írásbeli idézésben a vádirat benyújtása előtt az eljárás alapjául szolgáló büntettet nem szabad megjelölni, míg a vádirat benyújtása után a büntettet is fel kell tüntetni.

(3) Az írásbeli idézést a terheltnak zárt iratban kell kézbesíteni.

81. §. Fegyveres és rendészeti testület tagját rendszerint előjárója útján kell megidézni; ha azonban a megidézettnek az idéző hatóság székhelyén nincs előjárója és a késedelem az eljárás sikerét veszélyeztetné, az idézés — az előjáró egyidejű értesítése mellett — közvetlenül is történhet.

82. §. (1) Ha a terhelt, a tanú vagy a szakértő szabályszerű írásbeli idézés, vagy a hatóság előtti megjelenés alkalmával szóban történt idézés ellenére nem jelenik meg és elmaradását alapos okkal előzetesen ki nem menti, elővezetését lehet elrendelni.

(2) Az elővezetést írásban kell elrendelni. Ennek tartalmaznia kell az elrendelő hatóság megjelölését, az elővezetendő nevét, lakás-címét, az eljárás alapjául szolgáló büntettet, az elővezetés elrendelésének okát, az előállítás helyét és idejét, a hatóság pecsétjét és eljáró tagjának aláírását.

(3) Az elővezetéssel megbízott hatósági szerv köteles az elővezetést elrendelő határozatot az elővezetendőnek kézbesíteni és őt — ha szükséges, kényszer alkalmazásával is — a hatóság elé állítani.

(4) Fegyveres és rendészeti testület tagjának elővezetése végett előjárójához kell fordulni.

Az eljárás megindítása

103. §. (2) Nyomozást elrendelő határozat nélkül csak halaszt-hatatlan nyomozási cselekmények foganatosíthatók; ilyenek különösen a tettenérés vagy szökés veszélye esetén a gyanúsított őrizet-be vétele, a helyszín és a bűnjelek biztosítása, továbbá — ha a késedelem veszéllyel jár vagy büntett elkövetésének megakadályozása céljából szükséges — szakértő alkalmazása, szemle, házkutatás, szemlyemotozás, lefoglalás.

A szakértő meghallgatása

135. §. (1) A szakértő meghallgatása előtt meg kell állapítani személyazonosságát, továbbá azt, hogy a terhelttel és a sértettel nincs-e érdekeltégi viszonyban, és hogy erre tekintettel vagy egyébként nem áll-e fenn reá nézve kizáró ok; a nem állandó szakértőt figyelmeztetni kell a hamis véleményadás következményeire is.

(2) Ezután a hatóság ismerteti a szakértő előtt azokat a kérdéseket, amelyekre véleményt kell nyilvánítania.

(3) A szakértőhöz egyes kérdések feltévést a terhelt is indítványozhatja.

136. §. (1) A szakértővel mindazokat az adatokat közölni kell, amelyekre feladatának teljesítéséhez szüksége van. Evégből a szakértő az ügy iratait megtekintheti, a kihallgatásoknál jelen lehet, a terhelthez, a tanúhoz és a többi szakértőhöz közvetlenül kérdéseket intézhet, végül egyéb bizonyítás felvételét indítványozhatja, amennyiben ez feladatának teljesítéséhez szükséges.

(2) A hatóság elrendelheti, hogy a szakértő a véleményadáshoz szükséges vizsgálatot a hatóság távollétében teljesítse.

(3) Ha a szakértőnek olyan tárgyat vagy anyagot kell megvizsgálnia, amely a vizsgálat folytán megváltozik vagy megsemmisül, annak egy részét — ha ez lehetséges — eredeti állapotban meg kell őrizni.

137. §. A terhelt és a sértett köteles magát a szakértői vizsgálatnak alávetni, és köteles tűrni, hogy az orvosszakértő vagy más szakértő a véleményadáshoz szükséges, a testi épséget és az egészséget nem veszélyeztető cselekményeket fogantasson.

138. §. (1) Ha a szakértő véleménye szerint az elmeállapot rosszabb megfigyelése szükséges, a terheltet elmeorvosi intézetbe lehet utalni. A beutalás iránt a vádirat benyújtásáig az ügyész, a vádirat benyújtása után pedig a bíróság rendelkezik. Előzetes letartóztatás esetében a beutalás az előzetes letartóztatás megszüntetéséig tarthat, szabadlábon levő terhelt esetében pedig a beutalás tartama a két hónapot nem haladhatja meg.

(2) Az előzetes letartóztatásban levő terheltet beutaló határozat ellen jogorvoslatnak helye nincs. A szabadlábon levő terhelt által a beutalás miatt bejelentett jogorvoslatnak halasztó hatálya van.

139. §. (1) A szakértő megállapításait (a leletet) és véleményét a megfigyelés, illetve megvizsgálás után szóval előadja vagy a hatóság által kitűzött határidő alatt írásban terjeszti elő.

(2) Ha több szakértő van, ezek véleményadás előtt egymással tanácskozhatnak, s ha azonos véleményre jutnak, a véleményt közösen is előterjeszthetik.

(3) A szakértőhöz a véleményre vonatkozólag ennek előterjesztése után kérdéseket lehet intézni.

(4) Ha a lelet vagy a vélemény homályos, hiányos, önmagával, más szakértő leletével vagy bizonyított tényekkel ellentétben álló-

nak látszik, vagy helyességéhez egyébként nyomatékos kétség fér, a szakértő köteles a hatóság felhívására a szükséges felvilágosítást megadni, ha pedig ez nem vezet eredményre, más alkalmas szakértőt kell véleményadásra felhívni.

(5) Olyan szakkérdésekben, amelyek körében az igazságügy-miniszter a 68. §. (2) bekezdése értelmében felülvizsgálatra megfelelő szakértőtestületet, hatóságot vagy szervet jelölt ki, más szakértő véleményének beszerzése helyett a vélemény felülvizsgálatát kell elrendelni.

140. §. (1) Az eljáró hatóság a szakértő mellett a terhelt kérelmére más szakértő [66. §. (3) bek.] meghallgatását is elrendelheti. Olyan kérdésben, amelynél a vélemény felülvizsgálatának van helye, a terhelt kérelmére kirendelt szakértőt lehetőleg a felülvizsgálat [139. §. (5) bek.] előtt kell meghallgatni.

(2) Ha a kényszergyógykezelés elrendelése kérdésében kell határozni, a terheltnek, törvényes képviselőjének vagy házastársának kérelmére más szakértő közreműködését is meg kell engedni.

(3) A terhelt kérelmére kirendelt szakértő a szemlén jelen lehet, annak terjedelmére és foganatosításának módjára indítványokat tehet, a szemlére, a leletre és a véleményre vonatkozó észrevételeit jegyzőkönyvbe mondhatja vagy írásban előterjesztheti.

A szemle

141. §. (1) A szemle alkalmával észlelt jelenségeket a jegyzőkönyvben pontosan rögzíteni kell. A szemle során fel kell kutatni, és össze kell gyűjteni a tárgyi bizonyítékokat is. A szemle tárgyáról, ha lehetséges és szükséges, fényképet, rajzot vagy vázlatot kell készíteni, és azt a jegyzőkönyvhöz kell csatolni.

(2) A szemlét két hatósági tanú jelenlétében kell megtartani; ha azonban a szemle kizárólag szakértői vizsgálatból áll, hatósági tanúk alkalmazása nem szükséges.

142. §. (1) A birtokában levő tárgyat felhívásra mindenki köteles szemle céljára rendelkezésre bocsátani. E kötelesség megszegése ugyanazokkal a következményekkel jár, mint a tanúvallomás megtagadása.

(2) Ha a szemle tárgyát egyáltalán nem vagy csak jelentékeny nehézség, illetve költség árán lehetne a hatóság elé vinni, a szemlét a helyszínen kell megtartani.

A nyomozási kísérlet

143. §. (1) A nyomozó hatóság az ügy eldöntéséhez szükséges adatok ellenőrzésére és pontosabb meghatározására nyomozási kísérletet végezhet. Ennek során a nyomozó hatóság szükség esetén méréseket végez, továbbá fényképfelvételeket, helyszínrajzokat és vázlatokat stb. készít.

(2) A nyomozási kísérletet két hatósági tanú jelenlétében kell elvégezni; azon szükség esetén részt vehet a terhelt, a sértett, a tanú és szakértő is alkalmazható.

(3) A nyomozási kísérletről részletes jegyzőkönyvet kell készíteni.

Az érdekelték részvétele a nyomozási cselekményeknél

158. §. (1) A nyomozás során — amennyiben ez az eljárás sikerét nem veszélyezteteti — a terhelt, a védő és a sértett a szakértő meghallgatásánál, a szemlénél, a lefoglalásnál és a házkutatásnál jelen lehet. Ilyen esetben — hacsak a nyomozási cselekmény teljesítése nem halaszthatatlanul sürgős — az említetteket a fogatosítás időpontjáról azzal a figyelmeztetéssel kell értesíteni, hogy elmáradásuk az eljárást nem akadályozza.

(2) Azok, akik az előbbi rendelkezés értelmében a nyomozási cselekményeknél jelen vannak, arra észrevételeiket megtehetik, az eljárás fogatosítására indítványokat tehetnek, és a szakértőhöz a hatóság engedélyével kérdéseket intézhetnek.

A hatósági tanú

159. §. (1) Hatósági tanú bárki lehet, aki az eljárásban nem érdekelt.

(2) A hatósági tanú annak a nyomozási cselekménynek a megtörténtét és eredményét igazolja, amelynek a fogatosításánál jelen volt; a fogatosított cselekményekkel kapcsolatban észrevételeket tehet; észrevételeit a cselekményről felvett jegyzőkönyvbe kell foglalni.

(3) A hatósági tanút a cselekmény fogatosítása előtt jogaira és kötelességeire ki kell oktatni.

A bűnügyi költségek

314. §. (1) Bűnügyi költségek mindazok a költségek, amelyeket az ügyben az eljárás megindításától a büntetés végrehajtásának befejezéséig az állam előlegezett, továbbá a magánvádlónak és a terheltnek az ügyben felmerült készkiadásai, végül a magánvádló képviselőjének és a védőnek készkiadása és díja.

(2) Az ügyet befejező határozatban határozni kell aziránt, hogy a bűnügyi költségeket ki viselje, illetve kik és milyen részben viselik.

315. §. (1) Az állam a bűnügyi költségeket előlegezi, kivéve ha az eljárás magánvádas büntett miatt folyik és a magánvádló, aki tanú vagy szakértő megidézését kérte, költségmentességben nem részesült.

(2) Ha az eljárás magánvádra folyik, a bíróság a magánvádló által indítványozott tanú vagy szakértő megidézését — kivéve, ha a magánvádló költségmentességben részesült — megfelelő összeg előzetes letétbe helyezésétől teheti függővé.

316. §. (1) Ha a terheltet bűnösnek mondják ki, a bíróság őt kötelezi a bűnügyi költségek megtérítésére.

(2) Ha a terheltet több büntetssel vádolták, és nem valamennyiben mondták ki bűnösnek, csak azokra a büntetésekre vonatkozó költségeket kell viselnie, amelyekre bűnösségét megállapították. E szabály alkalmazásával a bűnügyi költségnek vagy arányos részének viselése alól a terhelt akkor is mentesül, ha olyan tényállás (tényállásrész) bizonyítása során merült fel, amelyért a terhelt nem felelős.

(3) Több terhelt bűnösségének megállapítása esetén a bíróság határozza meg azt, hogy a költségeket egyetemlegesen vagy milyen arányban kötelesek viselni.

(4) Ha egyedül a magánvádló fellebbezett és fellebbezését a másodfokú bíróság elutasítja, a fellebbezési eljárás költségeinek megtérítésére őt kell kötelezni.

317. §. (1) A terhelt felmentése vagy az eljárás megszüntetése esetén a bűnügyi költségeket a terhelt készkiadásának, továbbá a megbízott védő díjának és készkiadásának kivételével az állam viseli. Ha azonban a bíróság a terhelt terhére a büntett elkövetését megállapította, de a büntetés kiszabását mellőzte, illetve vele szemben az eljárást megszüntette, az eset körülményeihez képest a ter-

heltet kötelezheti a bűnügyi költségnek vagy egy részének a megtérítésére.

(2) Ha a vádat a magánvádló képviselte, a terhelt felmentése vagy az eljárás megszüntetése esetén őt kell a bűnügyi költségek megtérítésére kötelezni. Ha azonban a bíróság a terhelt terhére a büntett elkövetését megállapította, de az eljárást megszüntette, továbbá ha az eljárást a tanács elnöke (népi ülnök, bírósági titkár) a 187. §. (2) bekezdése alapján vagy a bíróság a 221. §. (2) bekezdésének c) pontja alapján szüntette meg, az eset körülményeihez képest a terhelt kötelezhető a bűnügyi költségnek vagy egy részének a megtérítésére. Több magánvádló között a költségek viselésének az arányát a bíróság állapítja meg.

(3) A büntető eljárásnak a Btk. 275. §. (4) bekezdése alapján történő megszüntetése esetében a bíróság a bűnügyi költségek megtérítésére a terheltet kötelezi.

356. §. Sorállományú katonával szemben indult büntető eljárásban a bűnügyi költségeket — a megbízott védőnek, továbbá a sérített és az egyéb érdekelt képviselőjének díja és költségei, valamint a börtönben (büntetésvégrehajtási munkahelyen) végrehajtott szabadságvesztéssel felmerült költségek kivételével — az állam viseli.

**A MAGYAR
FORRADALMI MUNKÁS-PARASZT KORMÁNY
29/1964. (XI. 23.) számú**

R E N D E L E T E

az igazságügyi szakértői szervezetről

Általános rendelkezések

1. §. (1) Büntető és polgári ügyekben az igazságügyi szakértői tevékenységet

- a) az igazságügyi szakértői irodák állományába tartozó állandó szakértők,
- b) az orvostudományi egyetemek igazságügyi orvostani intézeteinek állományába tartozó állandó szakértők,
- c) az igazságügyi szakértők jegyzékébe felvett kijelölt szakértők látják el.

(2) Igazságügyi szakértői tevékenységet csak az a büntetlen előéletű személy láthat el, aki a kérdéses szakterületen egyetemi vagy egyéb felsőfokú iskolai végzettséggel, szakképesítéssel (szakvizsgával) vagy megfelelő szakmai gyakorlattal rendelkezik.

(3) Az eljárási jogszabályokban meghatározott esetekben

- a) szakvélemény adására megfelelő állami vagy más szervet kell megkeresni,
- b) igazságügyi szakértői tevékenységre kivételesen az (1) bekezdésben nem említett, megfelelő szakértelemmel rendelkező személy is alkalmazható.

2. §. (1) Az igazságügyi szakértői irodák, valamint az igazságügyi szakértők névjegyzékébe felvett szakértők tevékenysége, úgyszintén az orvostudományi egyetemek igazságügyi orvostani intézetei keretében végzett szakértői tevékenység felett az igazságügyminiszter, igazságügyi vonatkozásban felügyeletet gyakorol.

(2) Az orvosszakértői tevékenység felett az egészségügyi minisztert, a könyvszakértői tevékenység felett a pénzügyminisztert, más szakértői tevékenység felett pedig a szakterület szerint illetékes minisztert (országos hatáskörű szerv vezetőjét) szakfelügyeleti jog illeti meg.

Igazságügyi szakértői irodák és orvostani intézetek

3. §. (1) Az igazságügyi szakértői iroda feladata annak biztosítása, hogy tagjai magasfokú szakértelmükkel hatékonyan segítsék elő az igazságszolgáltatás munkáját.

(2) Az igazságügyi szakértői irodát a tevékenységi körébe tartozó szakágban a bíróság, az ügyészség, a rendőrség és az egyéb nyomozó hatóságok alkalmazzák. Az iroda más állami és társadalmi szervek megbízásából is eljárhat, amennyiben ez igazságügyi feladatainak ellátását nem gátolja.

(3) Igazságügyi szakértői irodák:

- a) az Igazságügyi Orvosszakértői Iroda,
- b) az Igazságügyi Könyvszakértői Iroda és
- c) az Igazságügyi Műszaki Szakértői Iroda.

(4) Az igazságügyi szakértői irodák működési területét az igazságügyminiszter állapítja meg.

4. §. (1) Az igazságügyi szakértői irodák állandó szakértőit az igazságügyminiszter a legfőbb ügyésszel egyetértésben nevezi ki. A kinevezéshez szükséges az Igazságügyi Orvosszakértői Irodánál az egészségügyi miniszter, az Igazságügyi Könyvszakértői Irodánál a pénzügyminiszter, az Igazságügyi Műszaki Szakértői Irodánál pedig a szakterület szerint illetékes miniszter (országos hatáskörű szerv vezetője) hozzájárulása.

(2) Az igazságügyi szakértői irodák költségeiről az Igazságügyminisztérium költségvetésében kell gondoskodni.

5. §. Az orvostudományi egyetemek igazságügyi orvostani intézetei a szakértői tevékenységet az igazságügyi szakértői irodákra irányadó szabályok szerint látják el; működési területüket az egészségügyi miniszter az igazságügyminiszterrel egyetértésben állapítja meg. Az orvostani intézetek állandó szakértőinek kinevezéséhez az igazságügyminiszter és a legfőbb ügyész hozzájárulása szükséges.

A kijelölt igazságügyi szakértők

6. §. (1) Az igazságügyi szakértők jegyzékébe felvételre kerülő szakértőket — a megyei (fővárosi) főügyessel egyetértésben — a megyei (fővárosi) bíróság elnöke, a több megye vagy az egész ország területére illetékes szakértőt pedig az igazságügyminiszter a legfőbb ügyessel egyetértésben jelöli ki.

(2) A kijelölés megszűnik:

- a) ha a szakértő a kijelölésről lemond,
- b) ha a szakértőt a bíróság jogerősen szabadságvesztésre ítélte,
- c) ha a megyei (fővárosi) bíróság elnöke a megyei (fővárosi) főügyessel egyetértésben, a több megye vagy az egész ország területére illetékes, kijelölt szakértő esetében pedig az igazságügyminiszter a legfőbb ügyessel egyetértésben a kijelölést visszavonta.

7. §. (1) A munkáltató a munkaviszonyban álló kijelölt igazságügyi szakértőt a szakértői vélemény előterjesztéséhez vagy a helyszíni szemle (vizsgálat) elvégzéséhez szükséges időre köteles hivatali (vállalati) munkája alól mentesíteni és erre az időre számára átlagkeresetet folyósítani. A szakértői vélemény elkészítése címén a szakértőt munkaidő-kedvezmény nem illeti meg. A szakértőnek feladatát — a tárgyaláson és a helyszíni szemlén kifejtendő tevékenység kivételével — lehetőleg munkaidőn kívül kell ellátnia.

(2) Az (1) bekezdésben foglalt szabályokat alkalmazni kell a kivételesen kirendelt [1. §. (3) bek.], munkaviszonyban álló egyéb szakértőkre is.

Szakértői vélemények felülvizsgálata

8. §. (1) A szakértői vélemények, illetve a szakvélemények felülvizsgálatára hivatott testületek:

- a) az Egészségügyi Tudományos Tanács Igazságügyi Bizottsága;
- b) az Igazságügyi Könyvszakértői Bizottság;
- c) az Igazságügyi Műszaki Szakértői Bizottság;
- d) az Állatorvostudományi Egyetem Felülvéleményező Bizottsága;

- e) az igazságügyminiszter által az érdekelt miniszterrel és a legfőbb ügyéssel egyetértésben kijelölt egyéb testület, illetve szerv.

(2) Az Egészségügyi Tudományos Tanács Igazságügyi Bizottsága az egészségügyi miniszter, az Igazságügyi Könyvszakértői Bizottság a pénzügyminiszter, az Állatorvostudományi Egyetem Felülvéleményező Bizottsága pedig a földművelésügyi miniszter felügyelete és irányítása alatt működik; a bíróság előtt kifejtett felülvizsgálati tevékenységük tekintetében az igazságügyminiszter felügyeletet gyakorol.

Az Igazságügyi Műszaki Szakértői Bizottság az igazságügyminiszter felügyelete és irányítása alatt működik, szakértői tevékenysége felett pedig a szakterület szerint illetékes miniszter gyakorol felügyeletet.

(3) A felülvizsgálatra hivatott testületek tagjait a szakterület szerint illetékes miniszter az igazságügyminiszterrel és a legfőbb ügyéssel, az Igazságügyi Műszaki Szakértő Bizottság tagjait pedig az igazságügyminiszter a szakterület szerint illetékes miniszterrel és a legfőbb ügyéssel egyetértésben nevezi ki.

Szakmai továbbképzés

9. §. A szakértők továbbképzéséről — az igazságügyminiszterrel együttműködve — a szakterület szerint illetékes miniszter (országos hatáskörű szerv vezetője), a szükséges jogi ismeretek oktatásáról az igazságügyminiszter gondoskodik.

A szakértői tevékenység díjazása

10. §. (1) A szakértői tevékenység fejében díj és költségtérítés jár, amely a véleményt adó szakértőt (testületet, állami vagy más szervet), állandó szakértő, továbbá a Belügyminisztérium Bűnügyi Technikai Osztályának alkalmazása esetében pedig — igazságügyi bevételként — az államot illeti meg.

(2) Állandó szakértő alkalmazása esetében állami szerv szakértői díjat és költségtérítést nem fizet. A díjat és költségtérítést ilyen esetben meg kell állapítani és annak viselésére és behajtására az eljárási szabályok rendelkezései az irányadók.

(3) A szakértői véleményért, illetőleg annak felülvizsgálatáért testületet vagy állami, illetőleg más szervet [1. § (3) bek., 8. §] megillető díjból a testület (állami vagy más szerv) jutalomban részesítheti azokat a dolgozókat, akik a szakvélemény elkészítésében közreműködtek.

Záró rendelkezések

11. §. (1) Ez a rendelet az 1965. évi január hó 1. napján lép hatályba; végrehajtásáról — az érdekelt miniszterekkel (országos hatáskörű szervek vezetőivel) egyetértésben — az igazságügyiminiszter gondoskodik. Egyidejűleg az igazságügyi szakértőkről szóló 44/1954. (VII. 29.) MT számú rendelet¹ hatályát veszti.

(2) Az igazságügyiminiszter — az érdekelt szervekkel egyetértésben — rendelettel további igazságügyi szakértői irodát szervezhet.

(3) A szakértői vélemények felülvizsgálatára hivatott testületek (8. §.) működését a szakterület szerint illetékes miniszter az igazságügyiminiszterrel egyetértésben, az Igazságügyi Műszaki Szakértői Bizottság működését pedig az igazságügyiminiszter a szakterület szerint illetékes miniszterrel egyetértésben szabályozza.

(4) Felhatalmazást kap az igazságügyiminiszter, hogy a honvédelmi miniszterrel, a belügyminiszterrel és a legfőbb ügyésszel egyetértésben a katonai büntető eljárásban igénybe vehető szakértőkre vonatkozó szervezeti szabályokat megállapítsa.

¹Igazságügyi Közlöny 1954. évi 16. száma.

AZ IGAZSÁGÜGYMINISZTER

4/1964. (XI. 23.) IM számú

R E N D E L E T E

az igazságügyi szakértői szervezetről szóló
29/1964. (XI. 23.) Korm. számú rendelet
végrehajtásáról

Az igazságügyi szakértői szervezetről szóló 29/1964. (XI. 23.) Korm. számú rendelet (a továbbiakban: R) 11. §-ában, továbbá a Be 68. §-ában és a Pp 183. §-ában foglalt felhatalmazás alapján — az érdekelt miniszterekkel (országos hatáskörű szervek vezetőivel) egyetértésben — az alábbiakat rendelem:

Az igazságügyi szakértői irodák és az igazságügyi orvostani intézetek szakértői működése

1. §. (1) Az igazságügyi szakértői iroda (a továbbiakban: iroda) élén a vezető áll.

(2) Állandó igazságügyi orvosszakértőként csak igazságügyi orvostani, illetőleg elmeorvostani vagy szakorvosi vizsgával, állandó igazságügyi könyvszakértőként pedig csak okleveles könyvvizsgáló vizsgával rendelkező személyt lehet alkalmazni. Az igazságügyminiszter — a legfőbb ügyéssel, továbbá orvosszakértők tekintetében az egészségügyi miniszterrel, könyvszakértők tekintetében pedig a pénzügyminiszterrel egyetértésben — indokolt esetben felmentést adhat.

(3) Az iroda állományába tartozó állandó igazságügyi szakértő állásának elfoglalása előtt hivatali esküt tesz. Az eskü szövege: „Én esküszöm, hogy a Magyar Népköztársasághoz, annak népéhez és Alkotmányához hű leszek; az Alkotmányt és az alkotmányos jogszabályokat megtartom; a tudomásomra jutott állami és szolgálati titkot megőrzöm; igazságügyi szakértői tevékenységemet részrehajlás nélkül, lelkiismeretesen fogom kifejezni.”

2. §. (1) Az irodák működési területe:

- a) Budapest főváros területe (rendszeres működési terület),
- b) kivételes esetben (12. §.) az ország egész területe.

(2) Az egyes ügyekben eljáró állandó szakértőt az iroda vezetője jelöli ki. Az eljáró szakértő véleményét saját nevében adja meg.

(3) Nem jelölhető ki az irodának az a szakértője, akire az eljárási szabályokban meghatározott kizáró ok (Be 67. §, Pp 178. §) áll fenn. Nem adhat szakértői véleményt az irodának egyik szakértője sem, ha a Be 20. §-ának a) pontjában, illetőleg Pp 13. §-a (1) bekezdésének a), b) vagy c) pontjában megjelölt kizáró ok az iroda vezetőjére áll fenn.

(4) Az iroda vezetője a szakértő kijelöléséről a megkereső hatóságot, továbbá büntetőeljárás esetében a magánvádlót, a terheltet, a védőt, a magánfelet és bírósági eljárás során az ügyészt, polgári eljárás esetében pedig a feleket haladéktalanul értesíti és közli, hogy a kijelölt szakértőre, vagy az iroda vezetőjére vonatkozó kizáró ok esetleges fennállását akár az irodánál, akár pedig a megkereső hatóságnál bejelenthetik. Az iroda a bejelentésről a megkereső hatóságot haladéktalanul értesíti.

3. §. (1) Ha olyan szakkérdésben kell véleményt adni, amely nem tartozik az iroda működési körébe, illetőleg, ha az irodának a szóban levő különleges szakterületre állandó szakértője nincs, vagy ha az iroda, illetőleg a szakértő eljárását valamely akadály gátolja, erről az iroda vezetője a megkereső hatóságot haladéktalanul értesíti.

(2) Ha a megkereső hatóság a szakértőre kizáró okot állapít meg, az iroda vezetője más állandó szakértőt jelöl ki. Ha a kizáró ok az iroda vezetőjére vonatkozik, úgyszintén, ha a szakkérdésben való véleményadás nem tartozik az iroda működési körébe, vagy pedig az irodának a szóba levő különleges szakterületre állandó szakértője nincs, a megkereső hatóság az R. 1. § szerint más szakértő meghallgatása felől intézkedik (12—14. §.).

4. §. (1) Az orvostudományi egyetemek igazságügyi orvostani intézeteinek (a továbbiakban: orvostani intézetek) rendszeres működési területe az intézet székhelye; eljárhatnak az I. számú mellékletben feltüntetett egyéb területen is.

(2) A 2. és a 3. § rendelkezései az orvostani intézetekre is vonatkoznak azzal a kiegészítéssel, hogy a szakértő kijelölése az orvostani intézet vezetőjének feladata.

A kijelölt igazságügyi szakértők

5. §. (1) A megyei (fővárosi) bíróság elnöke (a továbbiakban: a bíróság elnöke) az illetékes főügyessel egyetértésben állapítja meg, hogy a megye (főváros) területén milyen szakágazatokban, és hány nem állandó igazságügyi szakértőt kell kijelölni (a továbbiakban: kijelölt szakértők). A bíróság elnöke a szakértők személyének kiválasztásába bevonhatja a megyei (fővárosi) tanács végrehajtó bizottsága szakigazgatási szerveit és az egyéb szakszerveket. Az 1. § (2) bekezdése a kijelölt szakértőkre is irányadó.

(2) Az igazságügyminiszter a legfőbb ügyessel egyetértésben egyes szakágazatokban több megye területére vagy az ország egész területére illetékes szakértőket jelölhet ki.

(3) Orvosszakértőt az egészségügyi miniszter, könyvszakértőt pedig a pénzügyminiszter által e célból összeállított jegyzékben szereplő személyek közül lehet csak kijelölni.

(4) Munkaviszonyban álló személy kijelöléséhez be kell szerezni a munkáltató, valamint — az Igazságügyminisztérium útján — a felügyeleti szerv véleményét.

6. §. (1) A bíróság elnöke (az Igazságügyminisztérium) a kijelölésről a szakértőt írásban értesíti; ebben feltünteti a szakértő szakágazatát és működési területét, s felhívja a szakértői eskü [1. § (3) bek.] letételére.

(2) A szakértői kijelölés munkaviszonyt nem létesít.

(3) A munkaviszonyban álló szakértő kijelöléséről a munkáltatót értesíteni kell.

(4) A bíróság elnöke (az Igazságügyminisztérium) a kijelölt szakértőkről nyilvántartást vezet, s a kijelölésről, valamint az abban bekövetkezett változásokról folyamatosan tájékoztatja a megye területén működő bíróságokat, ügyészségeket, valamint a rendőrség és egyes nyomozási cselekményeket külön jogszabály alapján végző szerveket (a továbbiakban együtt: kirendelő hatóság).

7. §. A kijelölt szakértő működési területe — ha a bíróság elnöke a szakértőt nem meghatározott járásbíróság (városi, kerületi bíróság) területére jelöli ki — egybeesik a megyei (fővárosi) bíróság illetékességi területével. Az ország egész területére kijelölt szakértő a fővárosi bíróság és valamennyi megyei bíróság, a több megye területére kijelölt szakértő pedig annak a megyei (fővárosi) bíróságnak az illetékességi területén járhat el, amelyet a kijelölő határozat felsorol.

8. §. (1) A kijelölt szakértő jogosult az „igazságügyi szakértő” megjelölést levelezésén, címtábláján, valamint szakértői minőségének megjelölése alkalmával használni; címerhasználat a szakértőt nem illeti meg.

(2) A kijelölt szakértő írásbeli szakvéleményét hivatalos pecsétjével látja el. A pecsét a szakértő nevét, a szakágazat és a szakértői minőség megjelölését, és a szakértő működési területét — több megye vagy az ország egész területére kijelölt szakértő esetében lakóhelyét — tünteti fel (pl. N. N. igazságügyi könszakértő — Hajdú-Bihar megye; X. Y. igazságügyi mérnökszakértő — Budapest).

(3) A bíróság elnöke (az Igazságügyminisztérium) a kijelölt szakértőt igazolvánnyal látja el.

9. §. (1) A kijelölt szakértő a szakértői tevékenységről nyilvántartást vezet. Ebben fel kell tüntetni a kirendelő hatóság megnevezését és ügyszámát, a felek nevét, a kirendelés keltét, a szakértői vélemény keltét, valamint a megállapított díjat.

(2) A bíróság elnöke (az Igazságügyminisztérium) a szakértő nyilvántartó könyvét évenként felülvizsgálja és láttamozza. A kijelölt szakértők működésének megszervezésében az iroda állandó szakértője is közreműködik.

10. §. (1) A szakértői kijelölés visszavonása [R 6. § (2) bek.] tárgyában a bíróság elnöke (az igazságügyminiszter) hoz határozatot.

(2) Ha a szakértő kijelölése megszűnik, köteles nyolc napon belül bélyegzőjét, igazolványát és nyilvántartó könyvét a bíróság elnökének (az Igazságügyminisztériumnak) beszolgáltatni, a folyamatban levő ügy iratait pedig ugyanez alatt az idő alatt a kirendelő hatóságnak átadni. A szakértő a kijelölés megszűnése után az „igazságügyi szakértő” megjelölést nem használhatja.

(3) A kijelölt szakértő halálának bejelentése, és ebben az esetben a bélyegző, az igazolvány, a nyilvántartó könyv és az iratok beszolgáltatása a szakértő hozzátartozója, illetve a vele közös háztartásban élő személy kötelessége.

Szakértő kirendelése

11. §. (1) Az irodák rendszeres működési területén — a működési körükben — teljesítendő szakértői tevékenységre elsősorban az illetékes irodát kell megkeresni.

(2) Orvosi szakkérdésben Budapest területén mind az Igazságügyi Orvosszakértői Irodát, mind a Budapesti Orvostudományi Egyetem Igazságügyi Orvostani Intézetét meg lehet keresni; a többi orvostani intézet székhelyén az orvostani intézetet kell megkeresni.²

(3) Ha a megkeresett iroda (orvostani intézet) részéről a szakértő kiküldése akadályba ütközik, kijelölt szakértőt kell kirendelni.

(4) Ha feltételezhető, hogy az ügyben valamely testület, intézet, intézmény (műszaki, egészségügyi intézet vagy intézmény stb.) vagy annak dolgozója (mérnök, orvos stb.), illetőleg könyvszakértő, műszaki szakértő, orvosszakértő e feladatkörében érdekelt lehet, két szakértőt kell meghallgatni, akik közül az egyik a megfelelő iroda tagja vagy az igazságügyminiszter által ilyen vizsgálatra kijelölt igazságügyi szakértő.

12. §. (1) Az irodák rendszeres működési területén [2. § (1), 4. § (1) bek.] kívül általában kijelölt szakértőt kell kirendelni. Kiemelkedően fontos ügyben állandó szakértő kijelölése végett a megfelelő irodát is meg lehet keresni.

(2) Az orvostani intézeteknek a 4. § (1) bekezdésében meghatározott működési területén az orvostani intézethez, illetve a 11. § (4) bekezdésében foglalt megkülönböztetés szerint az Igazságügyi Orvosszakértői Irodához (kijelölt orvosszakértőhöz) is lehet fordulni.

13. §. Kijelölt szakértőt olyan esetben kell alkalmazni, ha iroda (orvostani intézet) igénybevételére a 11—12. § értelmében nincs lehetőség, illetőleg a kérdés nem tartozik a 16—17. §-ban, illetőleg a II. számú mellékletben felsorolt különleges szakkérdések közé.

14. §. Ha a felmerült szakkérdésre a 11—13. § alapján nincs igénybe vehető szakértő, vagy ha a szakértő kizáró ok folytán nem járhat el, szakértőként kellő szakismerettel rendelkező más személyt is ki lehet rendelni, illetőleg állami vagy más szervet lehet szakvélemény adása végett megkeresni.

15. §. (1) Ha az eljáró hatóság kijelölt szakértőt (13. §) vagy kellő szakértelemmel rendelkező más személyt (14. §) alkalmazott, és ugyanabban a szakkérdésben a már meghallgatott szakértőn kívül újabb (másod-) szakértő meghallgatása szükséges, állandó szakértő kijelölése végett a megfelelő irodát, orvosszakértői kérdésben az orvostani intézetet, illetőleg a 12. §-ban foglalt meghatározás szerint az Igazságügyi Orvosszakértői Irodát lehet megkeresni.

² V.ö.: 107/1965. (IK 5.) IM sz. utasítás.

(2) Ha a szakkérdés más szakértő alkalmazásával nem tisztázható, a kirendelő hatóság a szakértői vélemény felülvizsgálatát rendeli el.

(3) A felülvizsgálat végett az R 8. §-ában megjelölt illetékes testületet kell megkeresni. Az a szakértő, aki a véleményt adta, annak felülvizsgálatában nem vehet részt.

Szakvélemény beszerzése állami szervektől

16. §. (1) A kirendelő hatóság — iroda, illetőleg kijelölt szakértő helyett — a II. számú mellékletben felsorolt szakkérdésekben az ott megjelölt állami szervet köteles megkeresni szakvélemény adása végett.

(2) Szakvélemény adása végett — ha a II. számú melléklet ilyen szervet megjelöl — a területileg illetékes intézetet kell megkeresni. Ha a területileg illetékes intézet bármely okból akadályozva van a szakvélemény adásában, a mellékletben megjelölt országos intézet-hoz kell fordulni.

17. §. A kirendelő hatóság szakvélemény adása végett

— írásszakértői vizsgálat (okmányok technikai írásszakértői vizsgálata),

— fegyver- és lőszerszakértői vizsgálat,

— metallográfiai vizsgálat (kireszelt számok helyreállítása),

— nyomszakértői vizsgálat,

— személy és tárgy fénykép alapján azonosítása,

— fizikai szakértői vizsgálat,

— vegyészeti vizsgálat (a toxikológiai és az árumínőségi vegyvizsgálatok kivételével), öngyulladás és egyéb tüzesettel kapcsolatos vegyelemzés,

— kriminalisztikai textilszakértői vizsgálat,

— biológiai szakértői vizsgálatok közül véralkohol, vérfolt, testváladék, haj-szőr, diatóma, szénmonoxid vizsgálat, szövettani vizsgálat,

— koponya alapján személyazonosítás
szükségessége esetében elsősorban a Belügyminisztérium Országos Rendőrfőkapitányság Bűnügyi Technikai Osztályát,

— daktiloszkópiai vizsgálat szükségessége esetében pedig első-sorban a Belügyminisztérium Országos Rendőrfőkapitányság Nyil-vántartó Osztályát keresi meg.

Záró rendelkezések

18. §. Az eljáró szakértő (R. 1. §), illetőleg a szakértői vélemény felülvizsgálatára hivatott testületnek (R. 8. §) a vélemény kialakít-ásában közreműködő tagjai a szakértői véleményért személyes fe-lelősséggel tartoznak.

19. §. (1) Ez a rendelet 1965. évi január hó 1. napján lép ha-tályba; egyidejűleg az 1000/1951. (I. 13.) IM számú rendelet,³ to-
³ Igazságügyi Közlöny 1951. évi 1. száma.
vábbá a 8/1954. (IX. 1.) IM számú rendelet 1—11. és 17—20. §-ai hatályukat veszti. E rendelet nem érinti azokat a jogszabályokat, amelyek megállapítják, hogy a kirendelő hatóság meghatározott szakkérdésekben szakvélemény adása végett állami szervet köteles megkeresni.

(2) A rendelet hatálybalépésekor munkaviszonyban álló fővá-rosi bírósági orvosok e rendelet hatálybalépésének napjától kezdő-dően az Igazságügyi Orvosszakértői Iroda tagjává válnak.

(3) A rendelet hatálybalépése a már kirendelt szakértők tevé-kenységét nem érinti.

(4) A rendelet hatálybalépésének időpontjában az igazságügyi szakértők nyilvántartásba bejegyzett szakértő kijelölése — ameny-nyiben azt a bíróság elnöke e rendelet alapján meg nem erősíti — 1965. évi december hó 31. napjával megszűnik.

I. számú melléklet a 4/1964. (XI. 23.) IM számú rendelethez

**Az orvostudományi egyetemek igazságügyi orvostani intézeteinek
a 4. §. (1) bekezdésében meghatározott működési területe**

Budapesti Orvostudományi Egyetem:

Budapest főváros,
Pest megye,
Nógrád megye,
Szolnok megye,
Heves megye,

Fejér megye,
Veszprém megye,
Vas megye,
Zala megye,
Győr-Sopron megye,
Komárom megye,

Szegedi Orvostudományi Egyetem:

Szeged mj. város,
Csongrád megye,
Békés megye,
Bács-Kiskun megye,

Debreceni Orvostudományi Egyetem:

Debrecen mj. város,
Hajdú-Bihar megye,
Szabolcs-Szatmár megye,
Miskolc mj. város,
Borsod-Abaúj-Zemplén megye.

Pécsi Orvostudományi Egyetem:

Pécs mj. város,
Baranya megye,
Somogy megye,
Tolna megye.

II. számú melléklet a 4/1964. (XI. 23.) IM számú rendelethez.

A szakkérdés (vizsgálat)
megjelölése:

Illetékes állami szerv:

1. Vércsoport- és vérsavóvizsgálat
vérvétel alapján

Baranya-, Somogy- és Zala megyében a Pécsi Orvostudományi Egyetem Igazságügyi Orvostani Intézete, az ország egyéb területén a Budapesti Orvostudományi Egyetem Igazságügyi Orvostani Intézete

2. a) Műtét vagy egyéb orvosi beavatkozásnál alkalmazott éteraltatás utáni halálesetekben az altatószer vérszintjének vizsgálata

valamennyi orvostudományi egyetem igazságügyi orvostani intézete az I. sz. mellékletben megjelölt területi beosztás szerint; akadályoztatás esetében bármelyik intézet

A szakkérdés (vizsgálat)
megjelölése

Illetékes állami szerv:

b) Valamennyi egyéb altató-, illetőleg érzéstelenítőszer alkalmazása utáni haláleseteknél szükséges vegyvizsgálatok

3. Bakteriológiai szakkérdés.

— ételmérgezéssel és ételfertőzéssel kapcsolatos valamennyi bakteriológiai vizsgálat

— állatok és takarmányféleségek bakteriológiai vizsgálata

4. Vírustani vizsgálat

5. Mérgezési (toxikológiai) szakkérdés

a) mérgezésre gyanús halálesetekben a hullarészek és testvadások, méregmaradványok, méreggyanús anyagok; hibásan elkészített vagy elcserélt gyógyszerek; vegyi- vagy növényi eredetű anyagokkal elkövetett vagy megkísérelt kuruzslások és mérgezések anyagának; vegyi eredetű étel-, ital- és kútmérgezés bűnjeleinek (vízmintha és méregmaradvány) vegyvizsgálata

b) mérgezésre gyanús megbetegedéseknél a mérgező anyag (vegyi anyag, gyógyszer, növényvédőszer, kozmetikai készítmény) maradványainak, továbbá vér- és testvadásék vegyvizsgálata

c) gombamérgezés esetén ételmaradék és gombamaradvány vizsgálata

Országos Bírósági Vegyészeti Intézet; orvostudományi egyetem igazságügyi orvostani intézete az a) pont alatti megoszlás szerint

Országos Közegészségügyi Intézet, Budapest; a területileg illetékes megyei (megyei jogú városi, fővárosi) közegészségügyi és járványügyi állomás

Országos Élelmezés- és Táplálkozástudományi Intézet, Budapest, a területileg illetékes megyei (megyei jogú városi, fővárosi) közegészségügyi és járványügyi állomás

Országos Állategészségügyi Intézet, Budapest; a területileg illetékes állategészségügyi Intézet a III. számú melléklet szerint

Országos Közegészségügyi Intézet, Budapest

Országos Bírósági Vegyészeti Intézet, Budapest

Országos Bírósági Vegyészeti Intézet, Budapest

Országos Mezőgazdasági Minőségvizsgáló Intézet, Budapest

A szakkérdés (vizsgálat)
megjelölése:

Illetékes állami szerv:

d) növényvédőszer, rovarok- és rágcsálók irtására alkalmas anyagok maradékainak meghatározása élelmezés-egészségügyi szempontból élelmiszerekben és egyéb anyagokban

e) gyermekjátékok, csomagoló- és tárolóanyagok, kozmetikai készítmények toxikológiai vizsgálata

f) állat- és takarmánymérgezésnél állati hullarészek, takarmány és mérregmaradványok vizsgálata

g) gyógyszerek, oltóanyagok, szérumok, injekciós készítmények vizsgálata

h) állatgyógyászati anyagok vizsgálata

i) mérgezésekből eredő üzemi balesetek toxikológiai vizsgálata

j) gáz halmazállapotú anyagokkal történt mérgezések toxikológiai vizsgálata

6. Sugárzó anyagokkal és sugárartalmakkal kapcsolatos szakkérdés

7. A tűzrendészeti szabályok és az ilyen vonatkozású építési és technológiai előírások megsértésével kapcsolatos szakértői vizsgálat

8. Pénzre, értékpapírra és bélyegre vonatkozó szakkérdés

9. Devizagazdálkodási szakkérdés

10. Árkérdés

Országos Élelmezés- és Táplálkozástudományi Intézet, Budapest

Országos Élelmezés- és Táplálkozástudományi Intézet, Budapest

Országos Állategészségügyi Intézet, Budapest; a területileg illetékes állategészségügyi intézet a III. sz. melléklet szerint

Országos Közegészségügyi Intézet, Budapest

Országos Állategészségügyi Intézet, Budapest

Országos Munkaegészségügyi Intézet, Budapest

Országos Bírósági Vegyészeti Intézet, Budapest; Igazságügyi Orvosszakértői Iroda; Budapest; Országos Munkaegészségügyi Intézet, Budapest; Országos Közegészségügyi Intézet, Budapest

Országos Fréderic Joliot-Curie Sugárbiológiai és Sugáregészségügyi Kutatóintézet, Budapest

Belügyminisztérium Országos Tűzrendészeti Parancsnokság; a szabályok és előírások kisebb mérvű megsértése esetén a megyei (budapesti) tűzrendészeti osztályparancsnokság

a kibocsátó hatóság (intézmény); ha ez külföldi, az Igazságügyminisztériumhoz kell fordulni

a Magyar Nemzeti Bank Jogi Főosztálya, Budapest

Illetékes minisztérium vagy felügyeleti szerv, helyi árszabályozás körében a helyi árhatóság [10/1957. (II. 24.) Korm. sz. r. 10. §-a.]

III. számú melléklet a 4/1964. (XI. 23.) IM számú rendelethez

Országos Állategészségügyi Intézet

Budapest főváros,
Bács-Kiskun megye,
Fejér-megye,
Győr-Sopron megye,
Komárom megye,
Nógrád megye,
Pest megye,
Vas megye,
Veszprém megye.

Debreceni Állategészségügyi Intézet

Debrecen mj. város,
Hajdú-Bihar megye,
Szabolcs-Szatmár megye,
Szolnok megye.

Kaposvári Állategészségügyi Intézet

Pécs mj. város,
Somogy megye,
Tolna megye,
Baranya megye,
Zala megye.

Miskolci Állategészségügyi Intézet

Miskolc mj. város,
Borsod-Abaúj-Zemplén megye,
Heves megye.

Békéscsabai Állategészségügyi Intézet

Szeged mj. város,
Békés megye,
Csongrád megye.

AZ IGAZSÁGÜGYMINISZTER

6/1965. (V. 19.) IM számú

R E N D E L E T E

a katonai büntető eljárásban igénybe vehető szakértőkről

Az igazságügyi szakértői szervezetről szóló 29/1964. (XI. 23.) Korm. számú rendelet 11. §-ának (4) bekezdésében kapott felhatalmazás alapján — a honvédelmi miniszterrel, a belügyminiszterrel és a legfőbb ügyésszel egyetértésben — a következőket rendelem:

1. §. (1) A katonai büntető eljárásban az igazságügyi szakértői tevékenységet elsősorban a katonai igazságügyi szakértők jegyzékébe felvett kijelölt szakértők látják el.

(2) Ha olyan szakkérdésben kell véleményt adni, amely szakterületen kijelölt katonai igazságügyi szakértő nincs, vagy ha kijelölt katonai igazságügyi szakértő alkalmazására valamely oknál fogva nincs lehetőség, az állandó szakértő, illetőleg az igazságügyi szakértők jegyzékébe felvett kijelölt szakértő a katonai büntető eljárásban is igénybe vehető.

(3) Állami szervnek szakvélemény adására történő igénybevétele esetében elsősorban a fegyveres testületek erre alkalmas szerveit kell megkeresni.

(4) Ha kivételesen az (1) és (2) bekezdésben említettek körén kívül álló szakértő alkalmazására van szükség, a lehetőséghez képest a fegyveres testületek hivatásos állományú tagjai közül kell megfelelő szakértelemmel rendelkező személyt kirendelni.

2. §. A szakértőt — ha ezt valamilyen ok nem gátolja — abból a fegyveres testületből kell kirendelni, amelyhez a terhelt is tartozik.

3. §. A katonai igazságügyi szakértők tevékenysége felett — igazságügyi vonatkozásban az igazságügyminiszter által gyakorolt felügyelet mellett — a szakfelügyelet joga a honvédelmi miniszter, illetve a belügyminisztert illeti meg.

4. §. (1) A katonai igazságügyi szakértők jegyzékébe felvételre kerülő szakértőket a fegyveres testületek hivatásos állományú tagjai közül — a legfőbb ügyésszel egyetértésben — az igazságügyminiszter jelöli ki.

(2) Az igazságügyminiszter — a legfőbb ügyésszel egyetértésben — állapítja meg, hogy milyen szakágazatokban és hány szakértőt kell kijelölni, továbbá hogy a kijelölt szakértők az ország mely területén működnek.

(3) A szakértők személyének kiválasztásához a honvédelmi miniszter, illetve a belügyminiszter hozzájárulását kell beszerezni.

(4) A kijelölt katonai igazságügyi szakértő jogosult a „katonai igazságügyi szakértő” megjelölést e szakértői minőségének megjelölése alkalmával használni.

5. §. (1) Az olyan szakértői vélemények, illetve szakvélemények felülvizsgálatára, amelyek nem tartoznak az arra egyébként hivatott testületek hatáskörébe, a Honvédelmi Minisztérium, illetve a Belügyminisztérium fegyvernemi vagy szolgálati ág főnökségei jogosultak.

(2) A honvédelmi miniszter, illetve a belügyminiszter javaslata alapján az igazságügyminiszter — a legfőbb ügyésszel egyetértésben — jelöli ki, hogy mely fegyvernemi vagy szolgálati ág főnökség, milyen szakértői vélemény, illetve szakvélemény felülvizsgálatára jogosult.

6. §. A kijelölt katonai igazságügyi szakértő szakértői tevékenységéről vezetett nyilvántartó könyvet az Igazságügyminisztérium közvetlenül, vagy a katonai bíróságok elnökei útján évenként felülvizsgálja és láttatja.

7. §. A katonai igazságügyi szakértő kijelölése megszűnik:

- a) ha a szakértő a kijelölésről lemond,
- b) ha a szakértőt jogerősen szabadságvesztésre ítélték és a bíróság a Btk. 108. §-ának rendelkezését nem alkalmazta,
- c) ha a fegyveres testület hivatásos állományából bármilyen oknál fogva elbocsátják,
- d) ha az igazságügyminiszter — a legfőbb ügyésszel egyetértésben — a kijelölést visszavonta.

8. §. A katonai büntető eljárásban egyebekben az igazságügyi szakértői szervezetről szóló 29/1964. (XI. 23.) Korm. számú rende-

tet és az ennek végrehajtásáról szóló 4/1964. (XI. 23.) IM számú rendeletet kell alkalmazni.

9. §. (1) Ez a rendelet kihirdetése napján lép hatályba.

(2) A rendelet hatálybalépése a már kirendelt szakértők tevékenységét nem érinti.

(3) A rendelet hatálybalépésének időpontjában a katonai igazságügyi szakértők nyilvántartásába bejegyzett szakértő kijelölése — amennyiben azt az igazságügyminiszter e rendelet alapján meg nem erősíti — megszűnik.

AZ IGAZSÁGÜGYMINISZTER

9/1965. (VIII. 23.) IM számú

R E N D E L E T E

az igazságügyi szakértői működésről

A belügyminiszterrel, a honvédelmi miniszterrel, a pénzügyminiszterrel, a közlekedés- és postaügyi miniszterrel, az egészségügyi miniszterrel, a legfőbb ügyésszel és a Szakszervezetek Országos Tanácsával egyetértésben a következőket rendelem:

I. ÁLTALÁNOS RENDELKEZÉSEK

A rendelet hatálya

1. §. (1) A bíróság, az ügyészség, a rendőrség és egyes nyomozási cselekményeket külön jogszabály alapján végző szervek (a továbbiakban együtt: kirendelő hatóság) kirendelő határozata, illetőleg megkeresése alapján eljáró szakértő, illetőleg szakvélemény adására hivatott állami vagy más szerv [29/1964. (XI. 23.) Korm. számú r. (R) 1. §; a továbbiakban együtt: szakértő] működése e rendelet hatálya alá tartozik.

(2) E rendelet szabályait kell megfelelően alkalmazni, ha szakértőt más szerv, illetőleg kijelölt szakértőt — amíg az ügyben hatósági eljárás nincs folyamatban — magánszemély vesz igénybe.

(3) A szakértői vélemény felülvizsgálatára hivatott testület (R 8. §-a) eljárására e rendelet szabályai megfelelően irányadók. A felülvizsgálatra hivatott testület eljárásának részletes szabályait a testület szervezeti és működési szabályzata határozza meg.

2. §. Az általános rendelkezések azokra a szakértői vizsgálatokra is kiterjednek, amelyek külön szabályait e rendelet nem tartalmazza.

A szakértő kirendelése (megkeresése)

3. §. (1) Szakértői kirendelés szükségességének felmerülése esetében a kirendelő hatóságnak — az eljárás addigi adatai, illetőleg a szükséges tájékozódás után — állást kell foglalnia abban a kérdésben, hogy kijelölt állami szerv [4/1964. (XI. 23.) IM sz. r. — a továbbiakban: Vr — 16—17. §] megkeresésének, illetőleg állandó, kijelölt, vagy ezek hiányában eseti szakértő alkalmazásának van-e helye.

(2) A kirendelő hatóság a szakértőt — ha jogszabály másként nem rendelkezik — jegyzőkönyvbe foglalt vagy külön írásbeli határozattal rendeli ki.

(3) Ha a szakértő kirendelése szóban történik, a kirendelést a szakértő meghallgatásáról készült jegyzőkönyvben vagy utólag az iratoknál kell feljegyezni.

(4) A kirendelő hatóság — a lehetőséghez képest — már határozatának meghozatala előtt gondoskodik arról, hogy a szakvélemény megalkotásához szükséges tárgyak, minták, okiratok, bizonylatok (a továbbiakban együtt: tárgyak) és az esetleges korábbi szakvizsgálat anyagai rendelkezésre álljanak.

4. §. A kirendelő határozatnak — az eljárási szabályokban foglaltakon kívül — tartalmaznia kell:

- a) a szakértő megjelölését;
- b) a szakértői feladatok teljesítéséhez szükséges adatokat, meghatározva az esetleges irattanulmányozási kötelezettség kerekeit;
- c) a szakértő részére átadandó iratok és tárgyak megjelölését, valamint az átadás időpontját, ha pedig az átadás nem lehetséges, annak meghatározását, hogy a szakértő az iratokat és tárgyakat hol és mikor tekintheti meg;
- d) az átadott tárgyak kezelésére, vizsgálatára, visszaszolgáltatására, illetőleg részleges megváltoztathatóságára vagy megsemmisíthetőségére vonatkozó különös rendelkezéseket;
- e) a mintavétel elrendelését, ha azt a kirendelő hatóság nem biztosította;
- f) azokat a szakkérdéseket, amelyekre a szakértőnek választ kell adnia, így a büntető eljárás során azokra az okokra és körülményekre vonatkozó kérdéseket is, amelyek a büntett elkövetését lehetővé tették, vagy előmozdították, illetőleg

hogya a további büntettek megelőzése érdekében a szakértő milyen intézkedések tételét tartja szükségesnek;

- g) a szakértői vélemény előterjesztésére megszabott határidőt, valamint az előterjesztés módjára vonatkozó felhívást.

5. §. A mintavételt általában a kirendelő hatóság végzi. Ha a mintavételre a kirendelő hatóság távollétében kerül sor, a kirendelő határozatban a mintavétel módját a szükséghez képest meg kell határozni.

6. §. Ha az ügyben különböző szakághoz tartozó szakértőket rendelnek ki, vagy utóbb válik szükségessé más szakágban működő szakértő alkalmazása, a kirendelő hatóságnak a határozatban a lehetőséghez képest el kell határolnia a szakértők tevékenységét és meg kell állapítania a tevékenységek sorrendjét, valamint a szakértők együttműködésének módját is.

7. §. (1) A szakértő haladéktalanul közli a kirendelő hatósággal, ha személyére vonatkozóan kizáró okot lát fennállani, ha a feltett kérdések megválaszolása — egészben vagy részben — nem tartozik szakismereteinek körébe, illetőleg ha szakértői tevékenysége ellátásában fontos ok akadályozza, így különösen ha tevékenysége zavartalan ellátásának, vagy az esetleges részvizsgálatok elvégzésének feltételei nincsenek kellően biztosítva.

(2) Ha a feltett kérdés megválaszolása nem tartozik a szakértő szakismeretének körébe, a nála levő iratokat és tárgyakat — ha jogszabály eltérően nem rendelkezik — a bejelentésével egyidejűleg visszaszolgáltatja a kirendelő hatóságnak és — amennyiben arról tudomása van — tájékoztatja a kirendelő hatóságot, hogy milyen szakértő hivatott véleménynyilvánításra. Az (1) bekezdésben megjelölt egyéb esetekben az iratok és tárgyak visszaszolgáltatása felől a kirendelő hatóság dönt.

(3) A szakértő a kirendelő hatóságtól a szakértői vélemény elkészítéséhez szükséges további adatok, iratok, felvilágosítások közlését, vizsgálati tárgyak rendelkezésre bocsátását kérheti.

A szakértői vizsgálat

8. §. A szakértőnek a vizsgálatot az eljárási szabályokban foglalt rendelkezéseknek megfelelően, széles körű szakmai ismeretek alapján kell elvégeznie.

9. §. (1) A szakértő a mintavételt halaszthatatlanul sürgős esetben a kirendelő hatóság erre vonatkozó határozata nélkül is elvégezheti, de erről köteles a kirendelő hatóságot — az azonosság megállapításához szükséges adatok közlésével — haladéktalanul értesíteni.

(2) Ha a szakértőnek olyan tárgyat kell megvizsgálnia, amely a vizsgálat folytán megváltozik vagy megsemmisül, annak egy részét, — ha a kirendelő hatóság másként nem intézkedik — lehetőleg eredeti állapotában úgy kell megőrizni, hogy az azonosság kétséget kizáró módon megállapítható legyen.

(3) A tárgy megváltozásával, illetőleg megsemmisülésével járó vizsgálatot a gazdaságosság követelményeire figyelemmel általában az egyéb vizsgálatok lefolytatása után kell elvégezni. Az ilyen vizsgálatot megelőzően a tárgy jellemző adatait jegyzőkönyvbe kell foglalni és a tárgyról (mintáról) — szükség esetén — fényképet vagy öntvényt kell készíteni.

(4) A mintavételre, a vizsgálati tárgyak kezelésére, csomagolására, az azonosság biztosítására és a megőrzésre vonatkozó részletes rendelkezéseket külön szabályok tartalmazzák.

10. §. (1) A szakértő kérheti a kirendelő hatóságtól, hogy a neki át nem adott tárgyat szakvéleményének kialakítása céljából megtekinthesse. Ennek időpontjáról — ha a felek jelenlétének az eljárási szabályok értelmében helye van — a kirendelő hatóság, illetőleg annak rendelkezése alapján a szakértő a feleket és más érdekeltet értesíti.

(2) Ha a szakértő a kirendelő hatóság távollétében tekinti meg a tárgyat, annak azonosításával, kezelésével, őrzésével kapcsolatban a jelen levő személyekhez kérdéseket tehet fel.

11. §. (1) A szakértő, ha megállapítása szerint a vizsgálatot a kirendelő határozatban feltett kérdésekkel megjelölt körön túl kell terjesztetni, vagy ha más szakághoz tartozó szakkérdések elbírálásához további szakértőt is kell igénybe venni — jogszabály eltérő rendelkezése hiányában — megfelelő javaslattal a kirendelő hatósághoz fordul.

(2) A szakértő köteles haladéktalanul értesíteni a kirendelő hatóságot, ha annak a hatáskörébe tartozó intézkedés vagy nyomozási cselekmény (pl. lefoglalás) megtételének szükségessége felmerül.

(3) Az a személy, aki az eljárás során — vélemény adása nélkül — tények felderítésében és rögzítésében közreműködik, a további eljárás során szakértőként kirendelhető.

(4) A szakértő működése során — ha jogszabály eltérően nem rendelkezik — más személy (szerv) közreműködését kizárólag technikai jellegű segédtevékenység (leírás, adatrendezés, mérés stb.) végzésére veheti igénybe. Más személynek (szervnek) fényképezés vagy szerelési munkák elvégzése céljából történt bevonásáról a szakértő a kirendelő hatóságot szakvéleményében a közreműködő megjelölésével köteles tájékoztatni. A szakértő e személyek közreműködéséért is személyes felelősséggel tartozik (Vr 18. §).

A szakértői vélemény

12. §. (1) A szakértő a véleményét — a kirendelő hatóság határozatához képest — írásban vagy szóban terjeszti elő.

(2) A szakértői vélemény kiterjed a kirendelő hatóság és a hatóság útján a felek által feltett kérdések megválaszolására, továbbá a szakértői vélemény teljességéhez szükséges egyéb megállapításokra.

13. §. (1) A szakértő véleményének — az eljárási szabályokban meghatározott adatokon kívül — magában kell foglalnia:

- a) a tárgyak azonosítására alkalmas leírást (fényképet, rajzot), a lefolytatott vizsgálatok (vizsgálati módok) összefoglalását, valamint azt, hogy a tárgyakban a vizsgálatok (vizsgálati módok) során milyen változások következtek be (lelet);
- b) a szakmai megállapításokat az alapul szolgáló vizsgálati adatok megjelölésével (szakmai ténymegállapítás);
- c) a feltett kérdésekre adott és az esetleg szükséges egyéb — összefoglaló — véleménynyilvánítást (vélemény).

(2) A szakértő véleményét szakmai ténymegállapításaira alapítja; véleménye megalkotásánál értékelnie kell az ügyben esetleg már korábban lefolytatott vizsgálat adatait és megállapításait is.

(3) Ha a vizsgálatban több szakértő működött közre, a véleményben fel kell tüntetni, hogy melyik szakértő milyen vizsgálatokat végzett.

14. §. (1) A szakértő írásbeli véleményét — ha jogszabály másként nem rendelkezik — az előterjesztésre megszabott határidő alatt a kirendelő hatóság által meghatározott példányszámban nyújtja be.

(2) Az írásbeli véleményt a szakértőnek aláírásával és pecsétjével el kell látnia.

(3) Ha több szakértő jár el, az együttes véleményt mindegyik szakértő aláírja. A szakértő jogosult eltérő vélemény előterjesztésére is.

15. §. (1) Ha a szakértő eljárása során olyan hiányosságot vagy rendellenességet észlel, amely a megválaszolandó kérdések körén (4. § f) pont) kívül esik, erről a kirendelő hatóságot esetleges javaslatainak megtételével külön — károsodás veszélye esetében haladéktalanul — tájékoztatja.

(2) Ha a szakértő több eljárásban lefolytatott vizsgálatai alapján észlel hiányosságot vagy rendellenességet, erről a megyei (fővárosi) bíróság elnökét — ha pedig e jelenségeket büntető ügyek nyomozása során folytatott vizsgálatok közben észlelte, a megyei (fővárosi) főügyészt is — tájékoztatja.

16. §. (1) Ha állami vagy más szerv [R 1. § (3) bekezdés a) pont] által adott szakvélemény kiegészítése szükséges, a kirendelő hatóság általában írásbeli kiegészítést kér.

(2) Ha a szakvélemény írásbeli kiegészítése után további felvilágosítás szükséges, a kirendelő hatóság a szakvéleményt adó állami vagy más szervet azzal a felhívással idézi meg, hogy jelölje ki a szervnek — lehetőleg az adott ügyben eljáró — dolgozóját, akit a kirendelő hatóság szakértőként hallgat meg.

A szakértő titoktartási kötelezettsége

17. §. (1) A szakértőt a tevékenysége során tudomására jutott tényeket és adatokat illetően titoktartási kötelezettség terheli. Ezekről a tényekről és adatokról csak az ügyben eljáró hatóságot tájékoztathatja.

(2) Az (1) bekezdés nem érinti a szakértői vizsgálat során feltárt tényeknek és adatoknak — jogszabály eltérő rendelkezése hiányában — tudományos, illetve oktatási célokra a személyi jogok sérelme nélkül történő felhasználását.

II. ORVOSSZAKÉRTŐI VIZSGÁLATOK

Orvosszakértő igénybevétele

18. §. (1) Orvosszakértő alkalmazásának van helye, ha személy életével, testi épségével vagy egészségével, illetőleg halálessettel kapcsolatos vagy egyéb kérdésben orvosi szakismeretre van szükség.

(2) Orvosszakértőt kell alkalmazni különösen halottszemle, boncolás, holttest kihantolása, csontvázak és csontmaradványok vizsgálata, illetőleg egészségi állapot, munkaképesség-csökkenés vizsgálata, testi sértéssel, egészségromlással, magzatelhajítással, illetőleg nemi erkölcs elleni bűntettel kapcsolatos vizsgálat, továbbá véralkohol-vizsgálat, elmeállapot vizsgálata, úgyszintén a származás megállapítása, illetőleg a kényszerelvönő kezelés elrendelése során szükséges vizsgálat esetében.

1. Halottszemle

19. §. (1) Rendkívüli halál (élet elleni bűncselekménnyel, balesettel, altatás, érzéstelenítés, műtét vagy vérátömlesztés közben, illetőleg azokkal összefüggésben bekövetkezett vagy orvosi gyógykezelés hiányával kapcsolatos haláleset, öngyilkosság, tisztázatlan halálok, holtan talált ismeretlen személy) esetében a rendőrség orvos alkalmazásával azonnal halottszemlét tart. A holttestet és a környezetet a halottszemle foganatosításáig lehetőleg érintetlenül kell hagyni.

(2) A halottszemlénél elsősorban igazságügyi orvostani szakképesítéssel rendelkező szakorvost, ilyen orvos hiányában igazságügyi orvosszakértőt vagy rendőrorvost, ha pedig a késedelem a halottszemle megtartását akadályozza, más orvost (körzeti orvos, rendelőintézeti orvos stb.) kell alkalmazni.

(3) Üzemi és közlekedési baleset folytán bekövetkezett halál esetében a halottszemle megtartásába — amikor ez indokoltnak mutatkozik — más (pl. munkavédelmi, műszaki) szakértőt is be kell vonni.

20. §. A halottszemlén jelen lehet, de abban nem vehet részt az az orvos, aki a meghalt személyt a halált megelőző időszakban gyógykezelte. A kezelő orvos az elhalt személy betegségére, az alkalmazott gyógykezelésre vagy orvosi beavatkozásra vonatkozó felvilágosítást az orvosi titoktartásra hivatkozással nem tagadhatja meg.

21. §. (1) A halottszemlélt általában a helyszínen (az elkövetés helyén, a holttest megtalálási helyén) kell foganatosítani. Ennek során — a lehetőséghez képest — meg kell állapítani a halott személyazonosságát, a halál bekövetkezésének időpontját és egyéb lényeges körülményeit (felismerhető hullajelenségeket stb.) A halálesettel kapcsolatos tárgyi bizonyítékokat lehetőleg fel kell kutatni és biztosítani kell.

(2) A helyszín eredeti állapotáról és fontosabb részleteiről, így különösen a halott helyzetéről, egyes sérüléseiről fényképfelvételt, ha pedig ez nem lehetséges, vázrajzot kell készíteni. A holttestről a ruhát a halottszemlén részt vevő orvos intézkedése szerint, illetőleg közreműködésével lehet csak eltávolítani. Ismeretlen holttestről ujjnyomatot kell készíteni.

(3) Ha a halottszemle nem a helyszínen történt, az alkalmazott orvosnak lehetőséget kell biztosítani arra, hogy az eljáró hatósági személyek jelenlétében a helyszínt megsemmisítse. Az orvos az orvosi szakismereteket igénylő kérdésekre a választ a helyszínen tapasztaltak figyelembevételével adja meg.

22. §. (1) A halottszemléről — ha nem a helyszíni szemlével együtt történik — az eljáró hatóság egyidejűleg jegyzőkönyvet készít. A jegyzőkönyvben fel kell sorolni a halottszemlén részt vevő személyek (az eljáró hatósági személy, a közreműködő orvos) nevét és munkahelyét, valamint a jelen levő kezelő orvos nevét és lakóhelyét.

(2) A jegyzőkönyvnek tartalmaznia kell a halottra vonatkozó rendelkezésre álló személyi adatokat, valamint a halottszemle minden lényeges mozzanatát és valamennyi észleletét. Így különösen fel kell tüntetni:

- a) a holttest állapotát, a rajta levő sérülések leírását,
- b) a holttesten levő ruhát, illetőleg a ruhában talált tárgyakat, azon levő esetleges sérüléseket, illetőleg szennyeződéseket,
- c) a holttest környezetében talált — és a halálesettel kapcsolatos — szennyeződést,
- d) a halálesettel kapcsolatos tárgyi bizonyítékokat,
- e) a halál időpontját, körülményeit és feltehető okát.

(3) A jegyzőkönyvet a halottszemlén részt vevő valamennyi személy aláírja.

(4) A jegyzőkönyvhöz csatolni kell a helyszínről, valamint a holttestről készült fényképfelvételeket, illetőleg vázrajzokat, valamint a tárgyi bizonyítékokat (eszközök, ruharészek stb.).

(5) Ha az orvos a helyszínt megszemléli [21. § (3) bekezdés], erről külön jegyzőkönyvet kell készíteni. Az előző bekezdésekben foglaltak erre a jegyzőkönyvre is megfelelően irányadók.

23. §. Ha az eljáró hatóság a büntett alapos gyanúja esetében helyszíni szemlét foganatosít, az ennek keretében végzett halottszemlére a 19—22. § rendelkezései irányadók.

2. Boncolás

24. §. (1) Rendkívüli módon bekövetkezett halál esetében — ha az nem esik a (2) bekezdés alá — a nyomozó hatóság a holttest rendőrségi boncolását rendeli el. Két orvos működik közre

- a) altatás, érzéstelenítés, műtét vagy vérátömlesztés közben, illetőleg azokkal összefüggésben, valamint
- b) üzemi baleset folytán bekövetkezett halál esetében.

(2) Büntett alapos gyanúja esetében a nyomozó hatóság bírósági boncolást rendel el.

(3) Ha a kórházi vagy a rendőrségi boncolás megkezdése után a bonclelet vagy egyéb szakvizsgálati adatok alapján büntett alapos gyanúja merül fel, a boncolást azonnal félbe kell szakítani és erről a bírósági boncolás elrendelése céljából nyomban értesíteni kell a nyomozó hatóságot.

25. §. (1) A rendőrségi boncolásnál igazságügyi orvostani vagy kórbonctani szakképesítéssel rendelkező szakorvost, ilyen orvos hiányában rendőrorvost vagy az igazságügyi orvostani intézet orvosát kell alkalmazni.

(2) Ha a boncolást két orvosszakértő végzi [24. § (1) bek.], legalább az egyiknek igazságügyi orvostani vagy kórbonctani szakképesítéssel kell rendelkeznie.

26. §. (1) A bírósági boncolást két — állandó vagy kijelölt — igazságügyi orvosszakértő végzi. Közülük legalább az egyiknek igazságügyi orvostani vagy kórbonctani szakképesítéssel kell rendelkeznie.

(2) Budapesten a bírósági boncolásban részt vevő orvosszakértők egyike az Igazságügyi Orvosszakértői Iroda állandó szakértője,

akadályoztatása esetén kijelölt igazságügyi orvosszakértő, a másik orvosszakértő a Budapesti Orvostudományi Egyetem Igazságügyi Orvostani Intézetének orvosszakértője, akadályoztatása esetén kijelölt igazságügyi orvosszakértő.⁴

27. §. A boncolásban nem vehet részt, de — ha a nyomozás érdekeit nem veszélyezteti — azon jelen lehet az az orvos, aki a meghalt személyt a halált megelőző időszakban gyógykezelt. A felvilágosítás adására a 20. § irányadó.

28. §. (1) Az ismeretlen halottról a boncolás megkezdése előtt eredeti állapotban, majd az arc helyreállítása után fényképet kell készíteni.

(2) Ha a boncolással kapcsolatban laboratóriumi (vegyészeti, bakteriológiai, kórszövettani, véralkohol stb.) vagy kriminalisztikai jellegű szakértői vizsgálatra van szükség, annak foganatósítása végett a megfelelő állami szervet (Vr 16—17. §) a boncolást végző orvosszakértő közvetlenül keresi meg. Az Igazságügyi Orvosszakértői Iroda, illetőleg az igazságügyi orvostani intézet a laboratóriumi vizsgálatok elvégzése iránt saját hatáskörében intézkedik.

(3) A laboratóriumi vizsgálat céljából szükséges anyagok (testvadásatok, vér stb.) vételéről és annak a vizsgálatot végző szervhez való továbbításáról a boncolást végző orvos saját hatáskörében gondoskodik.

29. §. (1) A holttesten talált minden sérülésről meg kell állapítani, hogy feltehetően milyen módon (eszköz és behatás, távolság, irány stb.), továbbá mennyi idővel a halál beállta előtt vagy után keletkezett, s hogy feltehetően a meghalt személy vagy más ejtette-e.

(2) A holttesten talált sérülés esetén véleményt kell nyilvánítani arra, hogy a halált

- a) közvetlenül a sérülés okozta-e;
- b) a sérülés a meghalt személy szervezetének egyéni sajátosságával összefüggésben okozta-e;
- c) olyan ok idézte-e elő, amely a sérülésből keletkezett, továbbá hogy a sérülés a halált előidéző ok elmaradása esetén mennyi idő alatt gyógyult volna;
- d) olyan ok idézte-e elő, amely a sérülés nélkül is abban az időben vagy röviddel utóbb szintén halált eredményezett volna

⁴ V. ö.: 107/1965. (IK 5.) IM sz. utasítás.

és a sérülés a halált előidéző ok elmaradása esetén mennyi idő alatt gyógyult volna;

e) idejekorán érkező szakszerű segítség elháríthatta volna-e.

(3) Több sérülés esetén külön kell véleményt nyilvánítani az egyes sérülések keletkezéséről, valamint arról, hogy a sérülések közül melyik vagy melyeknek összhatása idézte elő a halált, továbbá hogy az egyes sérülések mennyi idő alatt gyógyultak volna.

(4) Közlekedési baleset (64. §) esetében a véleménynek a lehetőséghez képest arra is ki kell térnie, hogy a sértett a sérüléseket milyen sorrendben szenvedte el és ebből a baleset lefolyására milyen következtetések vonhatók.

(5) Lövési sérüléseknél meg kell állapítani a ki- és bemeneteli nyílások helyét, továbbá a fegyver fajtáját (sörétes, golyós), valamint lehetőleg azt is, hogy a lövés milyen öbnagyságú fegyverből történt.

30. §. (1) Minden esetben véleményt kell nyilvánítani arról, hogy az elhalt alkoholtól befolyásolt állapotban volt-e. Alkoholos befolyásoltság gyanúja esetén meg kell vizsgálni a vér alkoholtartalmát.

(2) Ha a boncolás során a halál oka vagy a sérülés keletkezésének ideje nem állapítható meg, szövettani vizsgálatot kell végezni. Szövettani vizsgálat szükséges különösen újszülött (koraszülött) rendkívüli halála, valamint áramütés által okozott rendkívüli halál esetében.

(3) Annak megállapítása végett, hogy a halált vízbefúlás okozta-e, a diatoma (kovamoszat) vizsgálatot kell végrehajtani.

(4) Világító- és füstgázmérgezés gyanúja esetében el kell végezni a vér szénmonoxid vizsgálatát.

(5) Ha boncolás esetében gombamérgezés gyanúja merül fel, a vizsgálati anyagot a gombareszek kiválogatása és az ásványi eredetű mérgezés lehetőségének kizárása végett az Országos Bírósági Vegyészet Intézetéhez kell beküldeni.

(6) Ha a boncolás, vagy a nyomozás egyéb adatai ezt indokolják, a holttestből vérmintát kell venni az esetleg utóbb szükségessé váló vizsgálatok (vércsoportvizsgálat, véralkoholvizsgálat stb.) céljára.

(7) Kábítószerrel befolyásolt állapot gyanúja esetén el kell végezteni a szükséges laboratóriumi vizsgálatot.

31. §. Újszülött (koraszülött) rendkívüli halálával kapcsolatban véleményt kell nyilvánítani az újszülött (koraszülött) érettségéről, életképességéről, halálának okáról, a rajta talált esetleges sérülések eredetéről, valamint a halál bekövetkezésének valószínű időpontjáról.

32. §. (1) A boncolásról a boncolás tartama alatt folyamatosan jegyzőkönyvet kell vezetni. A jegyzőkönyvnek tartalmaznia kell a boncolás helyét és időpontját, a boncolásban részt vett személyek, továbbá az eljáró hatósági személyek nevét és munkahelyét, valamint a boncolás minden lényeges mozzanatát és valamennyi észleletét. Így különösen magában kell foglalnia

- a) a halottra vonatkozó adatokat,
- b) a külvizsgálat eredményét (a holttest és a ruházat leírása stb.),
- c) a külsérelmi nyomok leírását,
- d) az észlelt elváltozások (kóros állapotok) pontos megjelölését,
- e) a további vizsgálat végett, illetőleg orvosi célokra a holttestből eltávolított hullarészek és egyéb vizsgálati anyagok pontos megjelölését, valamint annak feltüntetését, hogy a hullarészeket, illetőleg a vizsgálati anyagot hova (mely intézetbe stb.) továbbították.

(2) A jegyzőkönyvet a boncolást végző orvos (orvosok) és a jegyzőkönyvvezető írja alá.

33. §. (1) A boncolás eredményéről írásbeli szakértői véleményt kell készíteni. Ebben ki kell térni a halál körülményeire és okára, valamint az orvosi szakismereteket igénylő egyéb kérdésekre. Ha az orvos a véleményt külön íven szövegezi, azt a jegyzőkönyvhöz kell csatolni. A véleményt a boncoló orvos írja alá. Több orvos által végzett boncolás esetében a véleményt mindegyik orvos aláírja. Véleményeltérés esetén az egyes véleményeket külön-külön kell megszövegezni és aláírni. Ha a boncolás befejezésekor a vélemény nyilvánítása egyes vizsgálatok hiánya miatt akadályba ütköznék, ennek feltüntetésével előzetes véleményt kell közölni.

(2) A holttesten talált sérülések helyének, alakjának és nagyságának pontosabb rögzítése érdekében a holttestről és egyes sérülésekről fényképet, továbbá vázlatos rajzot kell készíteni, amelyen a sérüléseket (azok nagyságát, szélességét stb.) pontosan meg kell jelölni.

(3) A jegyzőkönyvhöz csatolni kell a megőrzött bűnjeleket (lövedék, repeszdarab, idegen test stb.), valamint ruharészeket.

3. Temetés (hamvasztás). Kihantolás

34. §. (1) Rendkívüli módon bekövetkezett halál esetén a holttest eltemetéséhez, illetőleg elhamvasztásához a rendőrség engedélye szükséges.

(2) Temetésre, illetőleg elhamvasztásra engedély csak a boncolás megtörténte után adható. Büntett alapos gyanúja esetén az elhamvasztás nem engedélyezhető.

35. §. (1) Ha a büntett alapos gyanúja a holttest eltemetése után merült fel és a boncolástól — előzetes szakértői vélemény szerint — még eredmény várható, a nyomozó hatóság elrendeli a holttest kihantolását és a bírósági boncolást.

(2) A kihantolást a nyomozó hatóság képviselőjének jelenlétében és igazságügyi orvosszakértő alkalmazásával kell végezni. Ha a kihantolást a bírósági boncolás a helyszínen közvetlenül követi, a boncolást végző orvosszakértőknek már a kihantolásnál jelen kell lenniük. Egyebekben a kihantolás általános szabályait kell alkalmazni.

(3) A kihantolási eljárás lényeges mozzanatait, valamint az eljárást valamennyi észleletét jegyzőkönyvbe kell foglalni. A jegyzőkönyvet az orvosszakértő és a nyomozó hatóság részéről megjelent személy aláírja.

(4) Kihantolásnak és orvosszakértő alkalmazásának helye lehet a rendőrség államigazgatási jogkörében hozott határozata alapján is (pl. személyazonosítás céljából).

4. Szakértői vizsgálat magzatelhajtás esetében

36. §. (1) Magzatelhajtás büntettének gyanúja esetében a szakértői vizsgálatnak ki kell terjednie annak megállapítására, hogy fennállott-e a terhesség és milyen időtartamú volt. Ennek érdekében — ha attól eredmény várható — el kell rendelni a megfelelő laboratóriumi vizsgálatok (terhességi reakció stb.) elvégzését.

(2) A szakértőnek véleményt kell nyilvánítani arra, hogy a terhesség miképpen szakadt meg (a magzatelhajtást milyen módon követették el) és a használt szerek, illetőleg eszközök alkalmasak voltak-e a terhesség megszakítására.

(3) A szakértői véleménynek ki kell terjednie arra is, hogy a terhesség megszakítása, illetőleg az ennek érdekében alkalmazott

szerek és eszközök használata a magzat elhajtásán túlmenően milyen sérülésekkel, illetőleg egyéb következményekkel járt vagy járt hatott.

5. Szakértői vizsgálat testi sértés esetén

37. §. (1) Testi sértés esetében a sérülés helyének, természetének és keletkezése okának, valamint módjának megállapítására a 29. §-t kell megfelelően alkalmazni. Különösen meg kell állapítani a gyógytartamot, továbbá hogy a sérülés maradandó testi fogyatékos-ságot vagy súlyos egészségromlást idézett-e elő, végül véleményt kell nyilvánítani az ügy szempontjából lényeges valamennyi olyan kérdésben, amelyben orvosi szakismeretekre van szükség.

(2) Mellőzhető a szakértő kirendelése, ha a testi sértésre vonatkozóan állandó vagy kijelölt igazságügyi orvosszakértő, az állami egészségügyi szolgálat orvosa, rendőrorvos, vagy a fegyveres testületek egészségügyi szolgálatának orvosa által kiállított orvosi látlelet és vélemény áll rendelkezésre, az az eljárás adataival nem ellentétes és azt egyik fél, illetőleg az ügyész sem kifogásolja.

6. Vércsvizsgálat

a) Vércsoportvizsgálat

38. §. (1) A vércsoportvizsgálatra (vérsavó vizsgálatra), valamint a vérvétel foganatosisására irányuló megkeresésben közölni kell azoknak a személyi adatait (név, születési hely és idő, foglalkozás, pontos lakcím, anyja neve, személyi igazolvány száma), akiktől a vérvétel szükséges; ezeken az adatokon felül közölni kell annak a törvényes képviselőnek a nevét, foglalkozását és pontos lakáscímét, aki a tizennyolcadik életévét be nem töltött gyermeket a vérvétel céljából előállítani köteles.

(2) A vérvételt általában a megkeresett igazságügyi orvostani intézetben kell foganatosisítani. A vérvétellel a megkeresett intézet indokolt esetben — az adatok közlésével — más intézetet (kórházat vagy rendelőintézetet) is megbízhat.

(3) Az intézet, illetőleg az általa megbízott orvos azokat, akik-től vért kell venni, felhívja, hogy a vérvétel céljából meghatározott helyen és időben a jogszabályban megszabott következmények terhe alatt jelenjenek meg, a személyi igazolványukat, illetőleg személyazonosságuk igazolására alkalmas okirataikat, továbbá lehetőleg egy

fényképüket is hozzák magukkal. A tizennyolcadik életévét be nem töltött gyermek előállítására a megkeresésben megnevezett törvényes képviselőt kell felhívni.

(4) Minden személy vérvételéről az intézet által rendelkezésre bocsátott úrlapon külön jegyzőkönyvet kell készíteni. A vérvétel előtt — különösen, ha a felek, illetőleg képviselőik nincsenek jelen — gondosan meg kell állapítani annak a személyazonosságát, akitől a vérvétel történik. Az erre vonatkozó adatokat (személyi igazolvány sorozat- és sorszáma stb.) és azt, hogy a vérvételnél a felek részéről ki volt jelen, a vérvételről készült jegyzőkönyvben fel kell tüntetni. Ha az, akitől a vérvétel történt, fényképét rendelkezésre bocsátja, azon a vért vevő orvos a jegyzőkönyv ügyszámát és annak a nevét, akitől a vérvétel történt, továbbá a vérvétel helyét és idejét feljegyzi, azután a feljegyzést aláírja és a fényképet a jegyzőkönyvhöz csatolja.

39. §. A vérvétel helyéről és idejéről értesíteni kell azt a felet, akitől nem vesznek vért és tájékoztatni kell őt arról, hogy a vérvétel alkalmával személyesen vagy képviselője útján megjelenhet.

b) Véralkohol vizsgálat

40. §. (1) A véralkohol vizsgálat célja annak megállapítása, hogy a vizsgálat alá vont személy a cselekmény elkövetését megelőzően, illetőleg más meghatározott időpontban fogyasztott-e alkoholt, s ha igen, a cselekmény elkövetésének időpontjában vagy más meghatározott időpontban milyen fokú alkoholos befolyásoltság állapotában volt.

(2) A vizsgálandó vérmintát haladéktalanul, lehetőleg az alkoholfogyasztást követő hat órán belül kell venni. Vérminta vételére kizárólag orvos (asszisztens) jogosult. A vérvételt megelőzően hitelt érdemlő módon (személyi igazolvány stb.) meg kell állapítani az érdekelte személyazonosságát.

(3) A vérvétellel egyidejűleg ki kell tölteni az erre a célra rendszerezített „Vérvételi jegyzőkönyv”-et, amelyben fel kell tüntetni

- a) a vérvétel helyét, időpontját (óra, perc) és okát,
- b) az okot adó cselekmény elkövetésének helyét és időpontját,
- c) a személyazonosság megállapítását,
- d) a vérvétel melyik testrészből történt,

- e) a vizsgált személy hozzávetőleges testsúlyát, az alkoholfogyasztásra utaló klinikai tüneteket és az esetleges sérüléseket,
- f) a vizsgálat alá vont személy fogyasztott-e és milyen mértékben alkoholt a cselekmény elkövetésének időpontjában, illetve más meghatározott időpontban.

(4) A (3) bekezdés c), e) és f) pontjára vonatkozó adatok közlése mellett fel kell tüntetni, hogy azok megállapítása milyen alapon történt.

(5) A vérmintát — a „Vérvételi jegyzőkönyv”-vel együtt — hadéktalanul meg kell küldeni laboratóriumi vizsgálatra.

7. A származás megállapításával és a nemi erkölcs elleni bűntettekkel kapcsolatos egyéb orvosszakértői vizsgálat

41. §. (1) Egyéb orvosszakértői vizsgálat (így különösen anthropológiai vizsgálat, nemzőképesség, közösülés-, illetőleg fogamzóképesség vizsgálata stb.) szükségessége esetében, a 38. §-ban említett adatokat a megkeresésben csak a szükséghez képest kell közölni.

(2) Különös gondot kell fordítani a vizsgált személy azonosságának megállapítására, illetőleg arra, hogy a vizsgálati anyag a megjelölt személytől származzék. A vizsgálati anyag vételére a vérvételre vonatkozó szabályokat kell megfelelően alkalmazni.

(3) A vizsgálat helyéről és idejéről a feleket értesíteni kell, de a vizsgálaton — a vizsgálatot végző (a vizsgálati anyag vételét teljesítő) orvos és az egészségügyi személyzet kivételével — bárki csak a vizsgált személy (törvényes képviselője) beleegyezésével lehet jelen.

8. Elmeállapot vizsgálata

42. §. (1) Ha a büntető eljárás során adatok mutatnak arra, hogy az elkövető a cselekményt elmebeteg állapotban, gyengeelméjűségben vagy tudatzavarban követte el, vagy ezt követően lett elmebeteg, elmeállapotát két orvosszakértővel kell megvizsgáltatni: ezek közül az egyiknek állandó vagy kijelölt igazságügyi elmeorvosszakértőnek, a másiknak elmeorvos szakorvosnak, állandó szakértőnek vagy kijelölt igazságügyi orvosszakértőnek kell lennie.

(2) A szakértőknek a vizsgálat alapján véleményt kell nyilvánítaniuk arról, hogy az elkövető a cselekményt olyan elmebeteg állapotban, gyengeelméjűségben vagy tudatzavarban követte-e el, amely őt képtelenné tette cselekménye társadalomra veszélyes következményeinek felismerésére, vagy arra, hogy a felismerésnek megfelelően cselekedjék, illetőleg hogy az elkövető elmebetegsége, gyengeelméjűsége vagy tudatzavara olyan fokú volt-e, amely csupán korlátozta a cselekmény társadalomra veszélyes következményeinek a felismerésében, vagy abban, hogy a felismerésnek megfelelően cselekedjék. A szakértőknek véleményt kell nyilvánítaniuk arról is, hogy az elkövető elmeállapotánál fogva feltehető-e, hogy újabb büntetést fog elkövetni.

(3) Ha a szakértő véleménye szerint a terhelt elmeállapotának megfigyelése szükséges, őt az Országos Megfigyelő és Elmeorvosintézetbe vagy más gyógyintézeti elmeosztályra kell beutalni (Be. 138. §). Ilyen esetben az intézet elmeorvos szakorvosa a vélemény kialakításában egyik szakértőként közreműködhet.

43. §. Ha valamely személy elmeállapotának megvizsgálása polgári ügyben válik szükségessé, az elmeállapotot állandó vagy kijelölt igazságügyi elmeorvosszakértővel vagy elmeorvos szakorvossal kell megvizsgáltatni. Az orvosszakértőnek ilyen esetben arról kell véleményt nyilvánítania, hogy a megvizsgált személynek ügyei viteleéhez szükséges belátási képessége, elmebeli állapota vagy szellemi fogyatozása miatt állandó jelleggel teljesen hiányzott-e, illetőleg hogy az ügyei viteleéhez szükséges belátási képessége, elmebeli állapota, szellemi fogyatozása vagy valamilyen kóros szenvedélye miatt tartósan vagy időszakonként visszatérően nagymértékben csökkent-e.

III. KRIMINALISZTIKAI JELLEGŰ VIZSGÁLATOK

44. §. (1) Kriminalisztikai jellegű vizsgálatot akkor kell elrendelni, ha a Vr. 17. §-ában megjelölt szakvélemény beszerzése szükséges. Ilyen vizsgálatnak a polgári eljárásban is helye van.

(2) Kriminalisztikai jellegű vizsgálatok egyes részfeladatainak elvégzésére a Belügyminisztérium Országos Rendőrfőkapitányság Bűnügyi Technikai Osztálya más szakértőt is jogosult igénybe venni. A tévesen hozzá küldött tárgyat (vizsgálati anyagot) — a kirendelő

határozattal (megkereséssel) együtt — a megfelelő állami szervhez továbbítja.

1. Írásszakértői vizsgálat

45. §. (1) Írásszakértőt a kirendelő hatóság különösen akkor alkalmaz, ha annak megállapítása szükséges, hogy

- a) valamely írott szöveg, kinek a kézírása;
- b) a kézírás (aláírás) eredeti-e vagy hamisított;
- c) különböző írott szöveg (aláírás) ugyanattól a személytől származik-e;
- d) az iratot, illetve egyes részeit megváltoztatták-e;
- e) a széttépett (szétvágott) iraton levő szövegrészek korábban egybe tartoztak-e.

(2) Írógéppel készített szöveg esetében az írásszakértői vizsgálat arra is kiterjedhet, hogy

- a) az irat milyen rendszerű írógépen készült;
- b) meghatározott írógéppel írták-e az iratot;
- c) megközelítőleg mikor készítették a géppel írt szöveget.

46. §. (1) Az írásszakértői vizsgálat a tárgyi bizonyítékul szolgáló irat, továbbá a próbairás vagy az összehasonlítási célra szolgáló (spontán) írásminta (pl. levelek, feljegyzések) egybevetése alapján végezhető el.

(2) A próbairást általában a kirendelő hatóság — szükség esetében szakértő alkalmazásával — veszi fel. A próbairás felvétele előtt, meg kell győződni a próbairásra kötelezett személyazonosságáról (személyi igazolvány vagy más alkalmas okirat alapján). A próbairást annak készítője aláírja és azt hitelesíteni kell.

(3) A próbairás tollbamondás útján készül. Ahhoz — a lehetőséghez képest — ugyanolyan írószert és papírt kell alkalmazni, amilyent a tárgyi bizonyítékul szolgáló irat készítésekor használtak. A próbairás ugyanolyan írásfajttával (folyóírás, nyomtatott írás, nagy vagy kisbetű) készüljön, mint a tárgyi bizonyítékul szolgáló irat szövege.

47. §. (1) A kirendelő hatóság a megvizsgálandó iratokat (próbairást) változatlan alakban, zárt borítékban küldi meg az írásszakértőnek. A borítékon fel kell tüntetni, hogy a szöveget ki írta.

(2) A kirendelő hatóságnak az írásszakértőt tájékoztatnia kell arról, hogy a megvizsgálandó irat (próbaírás) készítője milyen életkorú, mi az iskolai végzettsége és a foglalkozása, szenvedett-e kézmozgást befolyásoló sérülést vagy betegséget, a szöveget milyen módon (milyen testhelyzetben stb.) írta.

(3) Ha a vizsgálandó szöveg szállításra nem alkalmas, a szövegről készített méretarányos fényképet kell az írásszakértőnek megküldeni.

2. Fegyverek és lőszeres szakértői vizsgálata

48. §. A kirendelő hatóság a fegyverszakértőhöz kérdést tehet fel különösen a lőfegyver, illetve az egyes alkatrészek állapotával, szerkezetével, a lőszerekkel, a lövedékekkel és a lövés távolságával, valamint irányával kapcsolatban, így arra vonatkozóan, hogy

- a) a vizsgálandó tárgy fegyvernek, lőszernek vagy azok alkatrészének minősül-e;
- b) a fegyver, a lőszer vagy azok alkatrésze üzemképes, illetve használható állapotban van-e;
- c) a fegyver alkalmas-e emberi élet kioltására;
- d) a lövést a kérdéses fegyverből adták-e le;
- e) a tárgyon, illetőleg ruhadarabon levő sérülés lövéstől származik-e, milyen távolságból és irányból adták le a lövést, milyen testhelyzetben lehetett a lövést leadó és a sérülést szenvedő személy;
- f) melyik a be-, illetőleg a kimeneti nyílás;
- g) a talált lövedéket milyen fajtájú és rendszerű, ugyanazon vagy több fegyverből lőtték-e ki, a talált hüvely melyik, illetőleg milyen lövedékhez tartozott.

49. §. (1) Lőfegyvernek a kilőtt lövedék vagy hüvely alapján történő azonosítása céljából a szakértő rendelkezésére kell bocsátani

- a) a talált lövedékeket és hüvelyeket;
- b) a lövés leadásánál használt fegyvert;
- c) a lefoglalt lőszereseket;
- d) a sérült tárgyat, illetve annak részét.

(2) Fegyvert, illetve lőszert postán szállítani nem szabad. Szállítás előtt a fegyverből a lőszert el kell távolítani. Töltött állapotban

lefoglalt fegyver üritését csak a fegyverszakértő vagy fegyvermester végezheti, az ürités tényét az eljáró hatóság jegyzőkönyvbe foglalja és az eltávolított lőszert a fegyverrel együtt megküldi a szakértőnek.

50. §. (1) Próbálövést csak fegyverszakértő végezhet.

(2) Több fegyverrel történő próbálövés esetében a kirendelő hatóság felhívhatja a szakértőt, hogy a próbálövéseket a fegyverek tárolási helyén végezze el.

3. Nyomszakértői vizsgálatok

51. §. Nyomszakértői vizsgálat elrendelésére akkor kerül sor, ha különösen láb, fog, eszköz, szerszám vagy közlekedési eszköz által hagyott nyomok értékelésére, illetőleg zár felnyitására vonatkozó szakértői vélemény szükséges.

52. §. (1) A kirendelő hatóságnak a nyomszakértői vizsgálatra meg kell küldenie a nyomot hagyó és a nyomot hordozó tárgyat, ha pedig az nem szállítható, az arról készített öntvényt, és a nyomok méretarányos fényképeit.

(2) Zárakra vonatkozó kérdések eldöntéséhez vizsgálatra meg kell küldeni a zárat, a felnyitáshoz feltehetően használt eszközt, a zár valamennyi rendelkezésre álló kulcsát és a feltört zár észlelés-kori helyzetéről készített fényképet.

4. Ujj- és tenyéryomok szakértői vizsgálata

53. §. Ujj-, illetőleg tenyéryomok szakértői vizsgálata, különösen a következő kérdések tisztázása végett rendelhető el:

- a) a talált ujj-, illetve tenyéryom kitől származik, illetőleg ilyen nyomot találtak-e máshol is;
- b) a daktiloszkópiai nyilvántartás alapján megállapítható-e az ismeretlen személy kiléte, vagy a magát hamis iratokkal igazolónak a személyazonossága.

54. §. (1) A kirendelő hatóságnak a szakértői vizsgálatra meg kell küldenie a vizsgált személy ujjnyomat-lapját, továbbá az ujj-, illetve tenyéryomot hordozó tárgyat. Ha a tárgy megküldése nem

lehetséges, az ujj-, illetve tenyérnyomról levonatott, illetőleg fényképfelvételt kell készíteni.

(2) A nyomhordozó tárgyat olyan módon kell csomagolni, hogy az ujj-, illetve tenyérnyom a sérüléstől védve legyen.

5. Biológiai szakértői vizsgálatok

a) Vérfoltok szakértői vizsgálata

55. §. A vérfolt szakértői vizsgálata különösen a következő kérdések tisztázása végett rendelhető el:

- a) az adott tárgyon van-e vér;
- b) a vér embertől (férfitől, illetőleg nőtől) vagy állattól, illetőleg milyen állatfajtától (szarvasmarha, ló, sertés, kecske, szárnyas) származik;
- c) a vérfolt milyen csoporttulajdonságokkal rendelkezik.

56. §. (1) A szállításra alkalmas tárgyon található vérfolt esetében a szakértő részére a tárgyat is meg kell küldeni.

(2) Ha a tárgy szállításra nem alkalmas, a vérfoltból és a tárgy vérfolttól mentes részéből mintát kell venni, és azt kell a szakértőnek megküldeni.

(3) A kirendelő hatóságnak a szakértőt tájékoztatnia kell arról, hogy a vizsgálati anyagot annak megküldéséig milyen körülmények között, hogyan tárolták.

57. §. (1) A vércsoport alapján történő azonosításhoz szükséges vérminta vételére kizárólag orvos (asszisztens) jogosult. Élő személytől történő vérvételt megelőzően minden esetben hitelt érdemlő módon (személyi igazolvány stb.) meg kell állapítani az érdekelt személyazonosságát. Ezt az utóbbi rendelkezést — a lehetőséghez képest — a holttestből történő vérvétel alkalmával is megfelelően alkalmazni kell.

(2) A vizsgálati anyagot tartalmazó küldeményen fel kell tüntetni, hogy a vért kitől és mikor vették.

b) Egyéb biológiai anyagok vizsgálata

58. §. A haj és szőrszál, továbbá az emberi test, váladékainak vizsgálata során az azonosítás céljából szükséges anyag vételére az 57. §. rendelkezéseit kell alkalmazni.

IV. VEGYÉSZSZAKÉRTŐI VIZSGÁLAT

59. §. Vegyészszakértő kirendelésének van helye különösen

- a) anyagok vegyi összetételének, illetőleg minőségének megállapítására,
- b) annak eldöntésére, hogy a vizsgált anyag megfelel-e valamely meghatározott célra.

60. §. (1) A vizsgálandó tárgyat haladéktalanul, változtatás nélkül — szükség esetében azonban, megfelelően tartósítva — kell a vizsgáló szervhez eljuttatni.

(2) A kirendelő hatóságnak a szakértőt tájékoztatnia kell arról, hogy a vizsgálati anyagot annak megküldéséig milyen körülmények között, hogyan tárolták.

61. §. (1) Mérgezés gyanúja esetében az orvosszakértő, illetőleg a kirendelő hatóság részletesen tájékoztatja a vegyészszakértőt a rendelkezésre álló előzményekről, közli a kórlefolyást, boncolás esetén pedig megküldi a boncolási jegyzőkönyv másolatát.

(2) Mérgezési szakkérdésben adott vegyészeti szakvélemény alapján a kirendelő hatóság orvosszakértőt köteles meghallgatni annak megállapítására, hogy a halált, illetőleg az egészségtromlást mérgezés okozta-e.

V. MŰSZAKI SZAKÉRTŐI VIZSGÁLATOK

62. §. Műszaki szakértő kirendelésének akkor van helye, ha különösen tervezési, szerkesztési, kivitelezési vagy technológiai hibák feltárása, üzemzavar felderítése, érték vagy minőség megállapítása, valamint a felderült kár műszaki okainak meghatározása céljából valamely műszaki szakterületen (pl. építészet, gépészet, kohászat, villamosság, műanyagipar területén) felvetődő kérdés tisztázása szükséges.

63. §. A műszaki szakértőnek véleménye megalkotásánál figyelemmel kell lennie az országos, a szakmai és az üzemi szabványok, valamint a nemzetközi szabvány-ajánlások, továbbá a műszaki előírások által, valamint a technológiai és kezelési utasításokban megállapított szabályokra és a szakmai gyakorlat sajátosságaira.

VI. KÖZLEKEDÉSI SZAKÉRTŐI VIZSGÁLAT

64. §. (1) Közúti, vasúti, vízi, illetőleg légi közlekedés körében szakértelmet igénylő kérdés tisztázására közlekedési, műszaki vagy forgalmi szakértő alkalmazásának van helye, különösen, ha

- a) a közlekedési baleset halálos kimenetelű volt, súlyos sérülést okozott, vagy több személy sérülésével járt, illetőleg — rendeltetésszerű feladata körében — tömegszállító járművel következett be,
- b) annak gyanúja merült fel, hogy a közlekedési baleset bekövetkezésében jármű műszaki hibája hatott közre.

(2) Közlekedési műszaki szakértő alkalmazására kerülhet sor, ha jármű műszaki állapotának, értékének, illetőleg értékcsökkenésének megállapítása céljából műszaki adatok meghatározása szükséges.

65. §. Ha közlekedési baleseti ügyben jogszabály szakvizsgálat lefolytatását írja elő, a kirendelő hatóság meggyőződik annak lefolytatásáról, beszerzi a vizsgálat anyagát és azt a közlekedési szakértő rendelkezésére bocsátja.

66. §. A közlekedési szakértő a vélemény megalkotásához szükséges — pl. a baleseti nyomokra és tárgyakra vonatkozó — vizsgálatok lefolytatása végett, közvetlenül megkeresheti az ilyen szakvélemény adására illetékes szervet, ha a késelelem a vizsgálat eredményét veszélyeztetné. Erről a kirendelő hatóságot egyidejűleg értesíti.

67. §. (1) A közúti közlekedési balesetre vonatkozó szakvéleményben állást kell foglalni a baleset műszaki és forgalmi okaira nézve. A szakértő véleményét szakmai ténymegállapításaira, valamint az esetleg korábban lefolytatott vizsgálat adataira alapítja [13. § (2) bekezdés].

(2) A szakértő a szakmai — így különösen a baleset helyére, közelebbi helyszínére és bekövetkezésének időpontjára, a jármű baleset utáni helyzetére, a balesetnél szerepet játszó távolabbi körzetre vonatkozó — ténymegállapításait, szükség esetében méretarányos helyszínrajzon is feltünteti. A véleményben értékelni kell a baleset szempontjából lényeges körülményeket, így különösen

- a) az időjárásra, a környezet megvilágítottságára, az út állapotára és a be-, illetve kiláthatóságra vonatkozó adatokat;
- b) a baleset előtti sebességre, a fék- és sodródási nyomokra vonatkozó adatokat, valamint a fékezésnél szerepet játszó tényezőket;

- c) a jármű állapotát, az esetleges műszaki meghibásodás eredetét, jellegét és a baleset bekövetkezésében való közrehatásának mértékét, a járműnek a balesetből eredő sérüléseit és a sérülések keletkezésének módját.

(3) A baleset helyszínéről és a járműről, továbbá annak a balesetnél közreható részeiről lehetőleg fényképfelvételt kell készíteni, és azt a méretek feltüntetésével a véleményhez kell csatolni.

(4) Az (1)–(3) bekezdések rendelkezéseit egyéb közlekedési baleset ügyében adott szakvéleményre is értelemszerűen alkalmazni kell.

68. §. Gépjármű értékének megállapítása ügyében adott szakvéleménynek tartalmaznia kell a jármű gyártmányára, gyártásának idejére, a jármű állapotára (pl. nagyjavítások, megtett kilométerek száma, az elszenvedett közlekedési balesetek) vonatkozó megállapításokat.

VII. MUNKAVÉDELMI SZAKÉRTŐI VIZSGÁLAT

69. §. (1) Munkavédelmi szakértő alkalmazásának van helye, ha az üzemi baleset bekövetkezésével kapcsolatban műszaki kérdés vagy balesetelhárító és egészségvédő óvórendszabályok, munkavédelmi rendelkezések, a gyakorlatban kialakult foglalkozási szabályok alkalmazásának megszegésével összefüggő munkavédelmi kérdés tisztázása szükséges.

(2) Különösen indokolt elsősorban műszaki kérdésekben jártas munkavédelmi szakértő kirendelése, ha az üzemi baleset

- a) halálos kimenetelű volt, életveszélyes sérüléssel vagy több személy súlyos sérülésével járt,
- b) csonkulásos sérülést (végtag teljes vagy részleges elvesztését), érzékszerv elvesztését, illetőleg feltűnő eltorzulást, bénulást vagy elmezavart okozott.

70. §. A kirendelő hatóság a 3. § (4) bekezdésében foglaltaknak megfelelően gondoskodik arról, hogy a szakértő rendelkezésére álljanak a balesetet megelőzően tartott olyan munkavédelmi szemlék jegyzőkönyvei, melyeknek megállapításai a balesettel összefüggésben állanak.

71. §. (1) Üzemi baleseti ügyben adott szakvéleményben — lehetőleg a baleset időpontjának megfelelő állapotban — pontos, mé-

retarányos helyszínrajzon fel kell tüntetni a baleset színhelyét, a balesetnél szerepet játszó gépek, berendezések leírását, helyzetét. A baleset helyszínéről fényképfelvételeket is kell készíteni.

(2) A szakértői véleményben a balesetért való felelősség megállapításához szükséges tények és adatok megjelölése mellett ki kell térni arra is, hogy mennyiben tettek eleget a munkavédelemmel kapcsolatos feladataiknak azok a személyek, akik a balesetelhárító és egészségvédő óvrendszabályok, munkavédelmi rendelkezések és a foglalkozás gyakorlatban kialakult szabályainak megtartásáért szervezetszerűen felelősek, illetőleg közvetlenül közrehatottak a baleset bekövetkezésében.

(3) A szakértői véleményben — amennyiben a felelősség megállapítása szempontjából jelentős — állást kell foglalni abban a kérdésben is, hogy a vállalat (üzem) szervezeti felépítésével vagy üzemviteli gyakorlatával kapcsolatos hiányosság közrehatott-e az üzemi baleset bekövetkezésében.

(4) A szakvéleményben fel kell tüntetni a balesetet megelőzően tartott munkavédelmi szemlék időpontját, a szemlék jegyzőkönyveinek a balesettel összefüggésbe hozható megállapításait, továbbá az egészségvédelmi és balesetelhárítási oktatásra vonatkozó adatokat.

VIII. KÖNYVSZAKÉRTŐI VIZSGÁLAT

72. §. Könyvszakértő kirendelésének akkor van helye, ha különösen a következő feladatok elvégzése szükséges:

- a számvitel alapján megállapítható leltár- és pénzhiányok, továbbá egyéb károk felmérése;
- a gazdálkodási és elszámolási folyamatok (pl. költségelemzés, megtakarítási és önköltségszámítás) megvizsgálása, a vonatkozó rendelkezések és előírások megtartásának ellenőrzése, illetőleg ezek elmulasztásának feltárása;
- és ezzel összefüggésben a gazdálkodási, elszámolási, szervezeti és működési, illetőleg ügyviteli előírások, vagy egyéb rendelkezések alapján annak megállapítása szükséges, hogy meghatározott gazdasági tevékenység (pl. utalványozás, ellenőrzés) kinek a munkaköri feladata.

73. §. (1) A könyvszakértő a kirendelő hatóság távollétében végzett vizsgálata során a jelen levő személyekhez — a 10. § (2) bekez-

désében említettekén túlmenően — a gazdálkodási és elszámolási folyamatokkal összefüggésben is tehet fel kérdéseket.

(2) Ha a könyvszakértő helyszíni vizsgálatára kerül sor, szükség esetén a kirendelő hatóság a kirendelő határozat meghozatalával egyidejűleg felhívhatja a vizsgált szerv vezetőjét (főkönyvelőjét), hogy biztosítsa a vizsgálat zavartalan lefolytatásának előfeltételeit.

(3) A tárgyi bizonyítékul szolgáló okiratokat (bizonylatokat) — a kirendelő határozathoz képest — eredetben, illetőleg hitelesített másolatban kell a könyvszakértői véleményhez csatolni.

74. §. A könyvszakértő a kirendelő hatóság által meghatározott kereteken túlmenő vizsgálat lefolytatásának elrendelését kezdeményezheti; az erre irányuló javaslatában meg kell jelölnie, hogy a vizsgálat kiterjesztésével milyen célt kíván elérni. A javaslatban arra is utalni kell, hogy a vizsgálat kiterjesztése mennyiben érinti a vizsgált szerv működését.

IX. ZÁRÓ RENDELKEZÉSEK

75. §. Devizagazdálkodást sértő büntett miatt indított eljárásban a nyomozó hatóság már a nyomozás során beszerzi a Magyar Nemzeti Bank Jogi Főosztályának szakértői véleményét, kivéve ha az ügy csekély jelentőségű és a tényállás egyszerű.

76. §. E rendelet rendelkezéseit a katonai büntető eljárás körében is megfelelően alkalmazni kell.

77. §. Ez a rendelet kihirdetése napján lép hatályba; rendelkezéseit a folyamatban levő eljárásokban is alkalmazni kell. Egyidejűleg a 8/1954. (IX. 1.) IM számú rendelet még hatályban levő 12—16. és 21—22. §-a, valamint a 4/1955. (XI. 1.) IM számú rendelet⁵ még hatályban levő 1—3. és 7. §-a hatályukat veszti.

⁵ Igazságügyi Közlöny 1955. évi 22. száma.

AZ IGAZSÁGÜGYMINISZTER
9/1954. (IX. 1.) IM számú
R E N D E L E T E
az igazságügyi szakértők díjazásáról

A büntető perrendtartásról szóló 1951. évi III. törvény 64. §-ának (3) bekezdésében és a polgári perrendtartásról szóló 1952. évi III. törvény 187. §-ának (1) bekezdésében foglalt felhatalmazás, valamint a 44/1954. (VII. 29.) MT számú rendelet¹ 8—10. §-ai és 15. §-ának (2) bekezdése alapján az igazságügyi szakértők díjazása tárgyában a legfőbb ügyésszel egyetértve a következőket rendelem:

1. §. (1) Az igazságügyi szakértőnek, a szakértői vélemény végett megkeresett állami szervnek, a szakértői testületnek és az igazságügyi szakértő hiányában vagy helyett szakértőként alkalmazott más személynek (a továbbiakban: szakértő) szakértői tevékenységéért a jelen rendelet mellékletében meghatározott munkadíj és költségtérítés (a továbbiakban: szakértői díj) jár.

(2) A bíróság a szakértő várható költségeinek [8. § (2) bek.] biztosítására a szakértő részére előleget állapíthat meg.

(3) A bíróság a rendelkezésre álló adatok gondos mérlegelésével, kivételes esetben a mellékletben meghatározott díjazásnál magasabb összegű díjat is megállapíthat, ha a szakértő működése hosszabb tudományos vizsgálódást igényel, vagy ha a díjazás felemelése egyéb okból indokoltnak látszik. A kivételes díjazás felső határa az alapidíj két és félszerese lehet.

A szakértői díjak felszámítása

2. §. (1) A szakértőt a mellékletben megállapított díjazás illeti meg abban az esetben is, ha újabb adatok alapján pótvéleményt ad, vagy ha más szakértő véleményét felülvéleményezi.

¹ Hatályon kívül helyezte: a 29/1964. (XI. 23.) Korm. sz. r. 11. §. (1) bekezdése.

(2) Ha a bíróság több szakértőt alkalmaz, a mellékletben meghatározott díjak mindegyik szakértőt külön-külön megilletik.

3. §. (1) (Hatályát veszette)²

(2) Ha a szakértő ugyanazon a napon több ügyben működik közre, a szakértői díjat mindegyik ügyben külön-külön kell részére megállapítani.

4. §. (1) Ha a szakértő a tárgyalás megkezdésére kitűzött időpontban megjelent, a tárgyalás megkezdéséig, illetőleg a tárgyalás elmaradásának kimondásáig eltelt időt a jelenléti díj megállapításánál csak akkor lehet figyelembe venni, ha a szakértő ezt az időt a bíróság helyiségeiben, vagy a tárgyalás helyszínén töltötte el.

(2) Ha a megjelent szakértő a tárgyalás megkezdésére kitűzött időponttól számított fél órán belül értesül a tárgyalás elmaradásáról, időmulasztás címén a két órát meg nem haladó időre járó jelenléti díj felét kell részére megállapítani.

(3) Ha a bíróság a tárgyalást két órát meg nem haladó időre félbeszakítja, a félbeszakítás idejét a jelenléti időbe be kell számítani.

(4) Ha a szakértő a tárgyalás megkezdése után a tárgyalás helyéről fél óránál hosszabb időre eltávozik, a távol töltött idő a jelenléti időbe nem számítható be.

5. §. (1) Ha a szakértő csupán a megbízás átvétele, vagy a vélemény benyújtása végett jelenik meg, megjelenéséért külön díjat nem számíthat fel.

(2) A sürgetésre adott válaszáért, valamint az elkészített lelet vagy szakvélemény hiányainak pótlásáért, vagy hibáinak kijavításáért a szakértőt külön díjazás nem illeti meg.

(3) A szakértő nem számíthat fel külön költséget saját műszereinek használatáért, vagy műszerek beszerzéséért.

6. §. Három napot meghaladó helyszíni szakértői tevékenység esetén a három napon túli időtartamra eső díjazást és költségeket csak a kirendelő szerv előzetes engedélye alapján lehet a szakértő részére megállapítani.

7. §. A munkaviszonyban álló szakértő az egyébként őt megillető jelenléti díj felét számíthatja fel.

8. §. (1) A szakértő díjára és költségeire vonatkozó igényét szakvéleményének beterjesztésekor, legkésőbb azonban szakértői

² Hatályon kívül helyezte: az 1/1970. (II. 10.) IM sz. rendelet 2. §. (2) bekezdése.

működésének befejezésétől számított 15 napon belül köteles érvényesíteni.

(2) A szakértő díjjegyzéket nyújt be a bírósághoz és abban külön részletezi a szakértői díjakat [44/1954. (VII. 29.) MT számú rendelet³ 8. § (2) bek.], valamint a készkiadásokat (utazási, illetve közlekedési költség, levelezés, telefon, a szakvélemény leiratása, egyéb igazolt és indokolt kiadások).

(3) A szakértő kiküldetési költségeire a bírákra vonatkozó rendelkezéseket kell alkalmazni azzal, hogy a szakértő élelmezési költségét a 113/1951. (V. 27.) MT számú rendeletben meghatározott II. kategória [3. §. (4) bek.] szerint kell megállapítani és hogy a szakértő útszámlát köteles készíteni. Több szakértő közös útszámlát adhat be. Az útszámlát az eljáró tanács elnöke (a bíró) igazolja.

9. §. (1) A szakértői díjat (előleget) csak a bíróság jogerősségi záradékkal ellátott határozata alapján lehet a szakértőnek kiutalni.

(2) A határozat jogerőre emelkedését a tárgyaláson meghozott és azonnal jogerőre emelkedett végzésben megállapított szakértői díj (előleg) utalványozásánál is tanúsítani kell.

(3) A szakértői díjat (előleget) megállapító határozatban a szakértői díjakat [44/1954. (VIII. 29.) MT számú rendelet³ 8. § (2) bekezdése] és a készkiadásokat részletezve kell feltüntetni.

(4) A szakértői díjat (előleget) megállapító határozatnak jogerősségi záradékkal ellátott kiadmányát csak a szakértő részére szabad kiadni.

(5) A bűnügyben és a költségmentes polgári ügyben megállapított szakértői díjakat (előleget) be kell vezetni a költségjegyzékbe. A költségjegyzék tételszámát fel kell tüntetni a szakértői díjat megállapító határozatban és az utalványon is.

10. §. A bírósági tárgyalásra vonatkozó rendelkezéseket megfelelően alkalmazni kell a bírói szemlére is.

11. §. A nyomozószervek eljárása során igénybevett szakértők díját a nyomozóhatóság állapítja meg és utalványozza a szakértő részére.

³Hatályon kívül helyezte: a 29/1964. (XI. 23.) Korm. sz. r. 11. §. (1) bekezdése.

Orvosszakértő

12. §. (1) A boncolásnál legfeljebb két boncolósegédet lehet alkalmazni.

(2) A boncolósegéd részére megállapított munkadíj nem jár annak a hivatalsegédnek, akinek hivatali kötelessége a boncolásnál való segédkezés.

Könyvszakértő

13. §. (1) Ha a könyvszakértő a vizsgálatot nem a bíróság előtt végzi el, írásbeli véleményéhez jegyzéket kell csatolnia, amelyben feltünteti, hogy mely napokon hány órát töltött szakértői munkájával s ez idő alatt milyen tevékenységet fejtett ki. (Pl. iratok vagy könyvek tanulmányozása, a szakvélemény megszerkesztése stb.)

(2) A bíróság a könyvszakértő díját a díjjegyzék adatainak gondos mérlegelésével állapítja meg a mellékletben meghatározott díjszabás szerint.

Műszaki szakértő

14. §. A műszaki szakértő (mérnök) díjának megállapításánál a 13. § (1) és (2) bekezdésében foglalt rendelkezéseket megfelelően alkalmazni kell.⁴

Írásszakértő

15. §. Az írásszakértő díját a bíróság az összes körülmények gondos mérlegelésével határozza meg, ha a darabszám szerinti díjazást nem tartja megfelelőnek, vagy az írásszakértő működése darabszám szerinti díjazásra nem alkalmas.

Tárgyszakértő

16. §. (1) A tárgyszakértő díját a bíróság több bűnjel, vagy egyéb tárgy megvizsgálása esetén az elvégzett szakértői munka és a vélemény elkészítésére fordított idő alapján, az összes körülmények gondos mérlegelésével állapítja meg.

⁴ Módosult a 6/1961. (XII. 16.) IM sz. r. 3. §-a folytán.

(2) A tárgyszakértő nem számíthat fel külön díjat, ha a tárggyal együtt tartozékait (pl. a lőfegyverrel együtt a töltényeket) is megvizsgálja.

17. §. (Hatályát veszette)⁵

Szakértői díj ujjnyomat vizsgálat esetén

18. §. Az ujjnyomat megvizsgálásáért járó díjon felül a szükséges kísérletezési, fényképezési és nagyítási stb. munkálatokért külön díjat nem lehet felszámítani.

Vegyes rendelkezések

19. §.⁶

20. §. Ez a rendelet 1954. évi szeptember hó 1. napján lép hatályba. Rendelkezéseit a folyamatban levő ügyekre is alkalmazni kell.

Melléklet a 9/1954. (IX. 1.) IM számú rendelethez.⁷

⁵ Hatályon kívül helyezte: az 1/1970. (II. 10.) IM sz. rendelet 2. § (2) bekezdése.

⁶ Helyébe lépett: a 6/1961. (XII. 16.) IM sz. r. 1. §-a.

⁷ Helyébe lépett: a 6/1961. (XII. 16.) IM sz. r. melléklete.

AZ IGAZSÁGÜGYMINISZTER

6/1961. (XII. 16.) IM számú

R E N D E L E T E

az igazságügyi szakértők díjazására vonatkozó egyes rendelkezések módosításáról

A büntető perrendtartás 64. §-ának (3) bekezdésében és a polgári perrendtartás 187. §-ának (1) bekezdésében foglalt felhatalmazás, valamint a 44/1954. (VII. 29.) MT számú rendelet¹ 8—10. §-ai alapján a pénzügyminiszterrel, a munkaügyi miniszterrel és a legfőbb ügyésszel egyetértésben a következőket rendelem:

1. §. Az igazságügyi szakértők díjazásáról szóló 9/1954. (IX. 1.) IM számú rendelet (a továbbiakban: R.) 19. §-a helyébe a következő rendelkezés lép:

„A rendelet rendelkezéseit a nyomozóhatóság eljárása, valamint az ügyészi általános törvényességi felügyelet során közreműködő szakértőkre is megfelelően alkalmazni kell.”

2. §. A R. melléklete helyébe e rendelet melléklete lép.

3. §. Ez a rendelet 1962. évi január hó 1. napján lép hatályba. Rendelkezéseit a folyamatban levő ügyekre is alkalmazni kell. Hatálybalépésével egyidejűleg a 9/1954. (IX. 1.) IM számú rendelet 1. §-a (3) bekezdésének utolsó mondata, továbbá a 4/1955. (XI. 1.) IM számú rendelet 5. és 6. §-a hatályát veszti, a 9/1954. (IX. 1.) IM számú rendelet 14. és 17. §-a pedig ennek a rendeletnek megfelelően módosul.

Melléklet az igazságügyi szakértők díjazására vonatkozó egyes rendelkezések módosításáról szóló 6/1961. (XII. 16.) IM számú rendelethez²

¹ Hatályon kívül helyezte: a 29/1964. (XI. 23.) Korm. sz. r. 11. §. (1) bekezdése.

² Helyébe lépett: az 1/1970. (II. 10.) IM sz. rendelet melléklete.

AZ IGAZSÁGÜGYMINISZTER

2/1966. (III. 27.) IM számú

R E N D E L E T E

az igazságügyi szakértők díjazására vonatkozó jogszabályok kiegészítéséről

A Be 72. §-ában és a Pp 187. §-ában foglalt felhatalmazás alapján a belügyminiszterrel, a pénzügyminiszterrel és a legfőbb ügyész-szel egyetértésben a következőket rendelem:

1. §. (1) Az állandó igazságügyi szakértőnek [29/1964. (XI. 23.) Korm. számú rendelet 1. §] szakértőként való igénybevétele esetében a szakértői díjak felszámításánál a 6/1961. (XII. 16.) IM számú rendelettel módosított 9/1954. (IX. 1.) IM számú rendeletet (a továbbiakban: R.) az e rendeletben foglalt eltérésekkel kell alkalmazni.

(2) Az Országos Bírósági Vegyészeti Intézet (a továbbiakban: OBVI), a Belügyminisztérium Országos Rendőrfőkapitányság Bűnügyi Technikai Osztálya (a továbbiakban: Bűnügyi Technikai Osztály), valamint a Belügyminisztérium Országos Rendőrfőkapitányság Nyilvántartó Osztálya (a továbbiakban: Nyilvántartó Osztály) szakértőként való igénybevétele esetében a szakértői díjak felszámításánál az állandó igazságügyi szakértőre vonatkozó rendelkezéseket kell megfelelően alkalmazni.

2. §. (1) Az állandó igazságügyi szakértő szakértői tevékenységéért a R. mellékletében meghatározott díjat kell megállapítani, a R. 7. §-ában foglalt korlátozás azonban velük szemben nem alkalmazható.

(2) A szakértői tevékenységért költségátalányt is meg kell állapítani. A költségátalány a kiküldetési költségek (utazási, ételmezési költség, szállásdíj) kivételével minden költséget és készkiadást magában foglal.

(3) A költségátalányt a szakértői díj összege alapján kell kiszámítani. A költségátalány állandó orvosszakértő vagy az OBVI igénybevétele esetében a szakértői díj 20%-a, más állandó szakértő

igénybevétele esetében pedig a szakértői díj 10%-a. A költségátalány legkisebb összege 20,— Ft.

3. §. (1) (Hatályát veszette)¹

(2) A 4/1964. (XI. 23.) IM számú rendelet 17. §-ában felsorolt egyéb vizsgálat (írásszakértői, fegyver- és lőszerszakértői, valamint biológiai szakértői vizsgálatok) díjazása az általános díjtételek szerint történik.

4. §. (1) Állandó igazságügyi szakértő igénybevétele esetében az állami (költségvetési, illetőleg vállalati) szerv — ideértve a kirendelő hatóságot [29/1964. (XI. 23.) Korm. számú rendelet 3. § (2) bekezdés] is — szakértői díjat és költséget nem előlegez és nem fizet.

(2) A szakértői díjat (költséget) a kirendelő hatóság ilyen esetben is megállapítja. A szakértői díj (költség) megtérítésére büntető ügyben a terheltet a bűnügyi költségek megfizetésére, polgári ügyben pedig a felet — ha nem állami szerv — a perköltség előlegezésére, illetőleg viselésére vonatkozó szabályok szerint kell kötelezni.

5. §. (1) Az állandó szakértő díját (költségét) megállapító (fizetésre kötelező) határozatot az illetékes bírósági gazdasági hivatalnak kell megküldeni.

(2) Az állandó igazságügyi szakértő részére megállapított szakértői díjat (költséget) az illetékes bírósági gazdasági hivatal bevételi számlájára kell befizetni (átutalni). A behajtás tárgyában szükséges intézkedéseket az illetékes bírósági gazdasági hivatal teszi meg, a költségmentes polgári ügyben költségjegyzékbe foglalt összegek behajtása azonban az illetékes Illetékkiszabási és Vállalati Adóhivatal feladata [3/1961. (XI. 25.) IM számú rendelettel módosított 2/1958. (II. 16.) IM számú rendelet 25. §].

6. §. (1) Ha az állandó igazságügyi szakértő véleményét nem hatósági kirendelés alapján és nem állami szerv részére adta, a díj-jegyzéket kérelemre a közjegyző végrehajtási záradékkal (Vht. 14. §) látja el.

(2) A nem hatósági kirendelés alapján elvégzett szakértői tevékenységért a rendelet szerint járó díjat és költségátalányt az Igazságügyminisztérium bevételi számlájára kell befizetni.

7. §. A szakértői vélemények felülvizsgálatát végző testület [29/1964. (XI. 23.) Korm. számú rendelet 8. §] számára 150—500 Ft

¹ Hatályon kívül helyezte: az 1/1970. (II. 10.) IM sz. rendelet 2. § (2) bekezdése.

szakértői díjat kell megállapítani. A testület a felülvizsgálati vélemény adásával felmerült költségek fedezésére költségátalányt jogosult felszámítani. A költségátalány az Egészségügyi Tudományos Tanács Igazságügyi Bizottsága által adott felülvizsgálati vélemény esetében a vélemény díjának 20%-a, más testület esetében pedig a vélemény díjának 10 %-a.²

8. §. (Hatályát veszette)³

9. §. Ez a rendelet a kihirdetése napján lép hatályba. Rendelkezéseit a folyamatban levő ügyekben is alkalmazni kell.

² Módosult: az 1/1970. (II. 10.) IM sz. rendelet 2. § (2) bekezdése folytán.

³ Hatályon kívül helyezte: az 1/1970. (II. 10.) IM sz. rendelet 2. § (2) bekezdése.

AZ IGAZSÁGÜGYMINISZTER

1/1970. (II. 10.) IM számú

R E N D E L E T E

az igazságügyi szakértők díjazására vonatkozó rendeletek módosításáról

A Be 72. §-ában, illetőleg a Pp 187. §-ában foglalt felhatalmazás alapján — a belügyminiszterrel, a pénzügyminiszterrel, az egészségügyi miniszterrel és a legfőbb ügyésszel egyetértésben — a következőket rendelem:

1. §. A 6/1961. (XII. 16.) IM számú rendelettel módosított 9/1954. (IX. 1.) IM számú rendelet melléklete helyébe e rendelet melléklete lép.

2. §. (1) Ez a rendelet a kihirdetése napján lép hatályba; rendelkezéseit a folyamatban levő ügyekben is alkalmazni kell.

(2) A rendelet hatálybalépésével egyidejűleg a 9/1954. (IX. 1.) IM számú rendelet 3. §-ának (1) bekezdése és a 6/1961. (XII. 16.) IM számú rendelet 3. §-ával módosított 17. §-a, 2/1966. (III. 27.) IM számú rendelet 3. §-ának (1) bekezdése és 8. §-a hatályát veszti, a 7. §-ában megállapított díj pedig e rendelet mellékletében foglaltaknak megfelelően módosul.

Melléklet az 1/1970. (II. 10.) IM számú rendelethez

Orvossalakértő	Díjszabás
	Ft
1. Élő személy megvizsgálása és vélemény előterjesztése	100
2. Elmeállapot megvizsgálása és vélemény előterjesztése	160
3. Halottszemle (kivéve ha a halottszemlét nyomban boncolás követi) és vélemény előterjesztése	50

	Díjszabás Ft
4. Boncolás és vélemény előterjesztése	200
5. Laboratóriumi (szövetteni, bakteriológiai) röntgen és más hasonló vizsgálat (összefoglaló eredmény, függetlenül a megvizsgált szövetek, anyagok stb. számától)	100
6. Bűnjel, vagy egyéb tárgy megvizsgálása, ha a vizsgálatot nem lehet az 1—5. pontban felsorolt vizsgálatok valamelyikével együtt elvégezni	30
7. Váladék vagy hullarészek vegyi vizsgálat végett az Országos Bírósági Vegyészeti Intézethez vagy más intézethez küldése esetén a szükséges csomagolás díja	20
8. Egyéb működés (pl. orvosszakértői vélemény iratok alapján), ha a szakértő tevékenységéért más díjat nem lehet felszámítani	50
9. A jegyzőkönyvvezető munkadíja az 1—4. pontban meghatározott szakértői tevékenységnél, ha a jegyzőkönyvvezető kirendeléséről nem a bíróság gondoskodik:	
Két órát meg nem haladó időre	20
Két órán túl minden további megkezdett óráért	15
10. Boncolósegéd munkadíja	45
11. Vércsoport, illetőleg vérsavóvizsgálat személyenként és vércsoportonként (vérsavónként)	50
12. Antropológiai vizsgálatról összefoglaló vélemény (a vizsgált személyek számától függetlenül)	300
13. Kényszerelvonó-kezelés elrendelése esetén	
Elmeszakorvos díja	120
Belgyógyász szakorvos díja	80
Laboratóriumi (műszeres stb.) vizsgálat díja (a vizsgálatok számától függetlenül)	50

A bűnügyi technikai osztály által végzett szakértői tevékenység

14. Metallográfiai vizsgálat (kireszelt számok helyreállítása)	150
--	-----

	Díjszabás Ft
15. Nyomszakértői vizsgálat	200
16. Személynek fénykép alapján való azonosítása	300
17. Tárgynak fénykép alapján való azonosítása	100
18. Fizikai szakértői vizsgálat	450
19. Vegyészeti vizsgálat (a toxikológiai és az árumínőségi vegyszakértők kivételével), öngyulladás és egyéb tüzesettel kapcsolatos vegyelemzés	450
20. Kriminálisztikai textilszakértői vizsgálat	150
21. Személyazonosítás csontváz lelet alapján	300
Vegyészeti szakértő	
22. Vegyészeti vizsgálat	60
23. Hullarészek vizsgálata az Országos Bírósági Vegyészeti Intézet által (összefoglaló vélemény)	400
24. Szakértői tevékenység bírósági tárgyaláson kívül óránként	50
Mérnökszakértő	
25. Szakértői tevékenység bírósági tárgyaláson kívül óránként	30
Könyvszakértő	
26. Szakértői tevékenység bírósági tárgyaláson kívül óránként	30
Pszichológus szakértő	
27. Szakértői vélemény (esetleges teszt vizsgálatokkal együtt)	100
Írás-, okirat- és okmányszakértő	
28. Okirat vagy más írás vizsgálata	30
29. Minden további okirat vagy más írás vizsgálata	20

	Díjszabás Ft
30. Okirat vagy más írás grafikai műszeres laboratóriumi vizsgálata	55
31. Okirat vagy más írás technikai-vegyszeres laboratóriumi vizsgálata	100
32. Úti- és személyi okmányok komplex vizsgálata	400
33. Egyéb szakértői tevékenység tárgyaláson kívül (pl. próbairás, mintafelvétel, irattanulmányozás, összehasonlító kísérleti anyag elkészítése) óránként	25

Tárgyszakértő

34. Bűnjel vagy egyéb tárgy vizsgálata	30
35. Minden további bűnjel vagy egyéb tárgy vizsgálata	20
36. Lőfegyver vizsgálata lőpróbával	35
37. Fegyverszakértői vizsgálat ballisztikai számítással, vegyszeti úton vagy műszerekkel	100

Ujjnyomszakértő

38. Ujjnyomat vizsgálat	150
39. Minden további ujjnyomat vizsgálata	60

Egyéb szakértők

40. a) Az előző pontokban nem említett felső fokú szakképzettséggel rendelkező szakértő tevékenysége bírósági tárgyaláson kívül óránként	30
b) Az említett szakképzettséggel nem rendelkező szakértő tevékenysége bírósági tárgyaláson kívül óránként	20

Egyéb szakértői tevékenység

41. Jelenlét a bírósági tárgyaláson (a tárgyaláson előadott szaktevékenységért, ha az előző pontok külön díjtételt nem tartalmaznak, illetőleg a tárgyak értékének megállapítására alkalmazott szakértő — becsüs — ré-

szére a tárgyak számára tekintet nélkül, továbbá a szakértő bevezetéséért, a vélemény kiegészítéséért, illetőleg a tárgyalás megkezdéséig a bíróságon eltöltött időért)

Két órát meg nem haladó időre 50

Két órán túl, óránként 25

42. Fénykép-illusztráció díja (felvétellel és kidolgozással együtt) darabonként normál fekete-fehér kép 10

színes, mikro és egyéb speciális felvétel 30

A szakértői vélemény felülvizsgálata

43. Újabb (másod) szakértői vélemény díja

Az 1—42 pontban
foglalt díjtételek

44. A szakértői vélemény felülvizsgálataért, kiemelkedő felkészültséget megkívánó, több szakember bevonásával készült testületi (konzultatív) felülvizsgálati vélemény esetében

200—800

315/1966. (IK 10.) IM IV/1. számú

K Ö Z L E M É N Y

a szakértői tevékenységgel kapcsolatos költségek előlegezéséről és viseléséről

(Kivonatos közlés)

Az igazságügyi szakértői szervezetről szóló 29/1964. (XI. 23.) Korm. számú rendelet 10. §-ának, valamint az igazságügyi szakértők díjazására vonatkozó jogszabályok kiegészítéséről szóló 2/1966. (III. 27.) IM számú rendelet alkalmazása során a következőkre kell figyelemmel lenni:

I.

1. Az állandó igazságügyi szakértők, valamint az Országos Bírósági Vegyészeti Intézet (a továbbiakban: OBVI), a Belügyminisztérium Országos Rendőrfőkapitányság Bűnügyi Technikai Osztálya (a továbbiakban: Bűnügyi Technikai Osztály) és a Belügyminisztérium Országos Rendőrfőkapitányság Nyilvántartó Osztálya (a továbbiakban: Nyilvántartó Osztály) részéről eljáró szakértők a munkáltatójuktól munkabérben részesülnek, emellett a tevékenységük folytán felmerülő költségeiket (pl. helyi utazási költség, kiküldetési költségek) a munkáltatójuk téríti meg a részükre és e szakértők esetében a munkáltató gondoskodik a szakértői vélemények leiratásáról, valamint a szakértői tevékenységgel kapcsolatos egyéb költségek (pl. a levelezés költségei, a telefonköltségek) fedezéséről is.

Ezért a kirendelő hatóságtól [29/1964. (XI. 23.) Korm. számú rendelet 3. § (2) bekezdés] ezek a szakértők — saját részükre — díjazást vagy költségtérítést nem igényelhetnek és nem kaphatnak; nem tarthatnak igényt a bírósági tárgyaláson történt megjelenés esetén járó jelenléti díjra sem.

E szakértők tevékenységéért a kirendelő hatóságtól az igazságügyi szakértői iroda, az OBVI, a Bűnügyi Technikai Osztály és a Nyilvántartó Osztály sem tarthat igényt díjazásra vagy költségtérí-

tésre. A megfelelő szakértői díjakat és költségeket az állam javára — a 2. pontban foglaltak szerint — kell felszámítani.

2. Az 1. pontban említett szakértők a 6/1961. (XII. 16.) IM számú rendelettel módosított 9/1954. (IX. 1.) IM számú rendelet, valamint a 2/1966. (III. 27.) IM számú rendelet alapján kötelesek díjjegyzéket készíteni és azt a szakértői véleménnyel együtt a kirendelő hatósághoz benyújtani.

A díjjegyzékben — részletezve — fel kell számítani

— a szakértői díjat a végzett munka, illetőleg a ráfordított idő figyelembevételével,

— a bírósági tárgyaláson az írásbeli szakértői vélemény benyújtásáig történt megjelenésért járó teljes jelenléti díjat,

— a különféle rezsi jellegű költségek (postaköltségek, telefonköltségek stb.) fedezetéül szolgáló költségátalányt és

— a szakértői tevékenységgel összefüggésben teljesített kiküldetéssel kapcsolatos költségeket, a szakértő rendszeres működési székelyén felmerült közlekedési költségek kivételével.

Az 1. pontban felsorolt szakértők által felszámítandó költségátalány a szakértői díjon (jelenléti díjon) és a kiküldetési költségeken kívül minden költséget és készkiadást magában foglal.

A költségátalány felszámításának alapja a szakértői díj; a jelenléti díjat ebből a szempontból nem lehet figyelembe venni.

Ha a szakértő nem készít írásbeli szakvéleményt, a szakértői díjakról, a jelenléti díjról, a költségátalányról és a kiküldetési költségekről díjjegyzéket nem kell benyújtania, hanem ilyen esetben a szakértő ezek összegét — a szakvélemény előadása után nyomban — szóban jelenti be a kirendelő hatóságnak. E bejelentés alapján ezeket a költségeket a kirendelő hatóság a szakértői véleményt tartalmazó jegyzőkönyvben rögzíti. Ez megfelelően irányadó akkor is, ha a díjjegyzék benyújtása után merül fel jelenléti díj (esetleg szakértői díj) vagy kiküldetési költség és a szakértői véleménnyel nem kell újabb írásbeli szakvéleményt — és így díjjegyzéket sem — benyújtani.

Az előző bekezdésben említett esetben a szakvéleményt és a költségeket tartalmazó jegyzőkönyv egy másolati példányát a kirendelő hatóság átadja az állandó igazságügyi szakértőnek. Ha erre nincs lehetőség, az állandó igazságügyi szakértő a szakvéleménnyel és a felszámított költségekről feljegyzést készít.

A felszámított munkadíjat — amelyen a szakértői díjat és a jelenléti díjat kell érteni — az igazságügyi szakértői iroda a szakértői ügyek lajstromában, az igazságügyi szakértői iroda állandó szakértője pedig a szakértői ügykönyvben — a díjjegyzék, illetőleg a jegyzőkönyvmásolat vagy a feljegyzés adatai alapján — feljegyzi.

3. Az 1. pontban említett szakértő által felszámított szakértői díjat, jelenléti díjat, költségátalányt és kiküldetési költségeket a kirendelő hatóság felülvizsgálja és a felszámított díjak, valamint költségek tárgyában határozatot hoz, majd a határozat egy példányát a szakértő szervnek (az igazságügyi szakértői irodának stb.) megküldi. A felszámított költségek felülvizsgálatára és határozattal történő megállapítására — a vércsoport vizsgálatnál és a származás megállapításához szükséges más orvosszakértői (élettani) vizsgálatnál kapcsolatos költségek kivételével — nincs szükség, ha az 1. pontban említett szakértő kirendelésére és működésére tárgyi költségmentes polgári ügyben került sor. Ugyancsak szükségtelen a felszámított költségek felülvizsgálata és határozattal való megállapítása, ha mindegyik fél állami (költségvetési, illetőleg vállalati) szerv. Ezekben az esetekben tehát a szakértő szervnek nem kell díjakat (költségeket) megállapító határozatot küldeni.

A BELÜGYMINISZTER
1966. évi 10. számú

UTASÍTÁSA

a bűnügyek rendőri nyomozásáról

(Kivonatos közlés)

2. (1) A nyomozásban nem vehet részt a nyomozószervek azon tagja:

b) aki az ügyben tanúként vagy szakértőként szerepel;

12. (11) A börtönökben és büntetésvégrehajtási munkahelyeken levő személyek ügyében megkeresést — eltérően az általános megkeresési elvektől — csak tanú, gyanúsított, terhelt kihallgatás, a börtönben levő érték- és tárgyleletből történő lefoglalás, befejező határozat készítés, nyomozati iratismertetés, szakértői vizsgálat fogatósítására lehet eszközölni.

13. (1) A büntetőeljárásban részt vevő személyeket (Be. 31. § második fordulat), szakértőt, törvényes képviselőt stb. írásban és rövid úton — szóban, távbeszélőn — lehet idézni.

(2) Az idézésre a kibocsátó rendőri szerv előtt köteles mindenki a kitűzött időben megjelenni. Ha a terhelt, a tanú vagy a szakértő a szabályszerű írásbeli idézés vagy a hatóság előtti megjelenés alkalmával szóban történt idézés ellenére nem jelenik meg és elmaradását alapos okkal előzetesen ki nem menti, elővezetését lehet elrendelni. [Be. 82. §. (1) bekezdés], tanút, szakértőt ezer forintig terjedő pénzbírsággal lehet sújtani [Be. 70. § (1) bekezdés].

(3) A rövid úton [Be. 80. § (1) bekezdés] idézett tanúval vagy szakértővel szemben távolmaradásuk esetén a Be. 70. § (1) bekezdésében meghatározott kényszerítő eszközöket alkalmazni nem lehet. [Be. 70. § (2) bekezdés.]

(4) Az intézkedés általános szabályait a Be. 80. §., 81. § rendelkezései tartalmazzák.

21. (3) A nyomozószerk magánszemélyektől, állami vagy társadalmi szervtől stb. az igazságügyi szakértők alkalmazására vonat-

kozó rendelkezések sérelme nélkül adatokat szerezhet be a feljelentésben foglalt szakkérdés eldöntéséhez. Lehetőség van a feljelentés kiegészítés körében olyan személynek a meghallgatására, aki a konkrét kérdésben szakértelemmel rendelkezik. Az ilyen személy meghallgatása nem tekintendő nyomozási cselekménynek. Nyilatkozata írásba foglalható. A szakértelemmel rendelkező személy igénybevételének nem akadályja, ha a sértett vállalat, intézmény, állami szerv vagy ezek felettes szervének alkalmazásában áll.

28. (1) A szemle céljáról a Be. 74. §-a, a foganatosításának módjáról pedig a 141. és a 142. § rendelkezik. A szemlén az érdekeltek részvételére vonatkozó rendelkezést a Be. 158. §-a tartalmazza.

(2) A szemle alkalmával jegyzőkönyvet kell felvenni. A szemle során készített fényképet, rajzot, vázlatot a jegyzőkönyvhöz kell csatolni.

(3) A szemlejegyzőkönyv készítésekor fokozott gondot kell fordítani a szemle tárgyának pontos leírására.

29. (1) A szakértő alkalmazásának részletes szabályait az igazságügyi szakértői működésről szóló 9/1965. (VIII. 23.) IM sz. rendelet tartalmazza. A költségviseléssel kapcsolatosan a Be. 315. § rendelkezéseit kell alkalmazni.

(2) A szakértő kirendelése általában az erről szóló külön határozattal történik. Amennyiben halaszthatatlan nyomozási cselekmény vagy a már folyamatban levő ügyben sürgős szükség indokolja, az előszóban, távbeszélőn — rövid úton — meghívott szakértő a nyomozási cselekményről készült jegyzőkönyvben rögzített határozattal is kirendelhető. A határozatban meg kell jelölni azt a határidőt, amelyre a szakértőnek véleményét a nyomozószervhez be kell terjesztenie, egyidejűleg a szakértő figyelmét fel kell hívni a Be. 71. § (1) és (2) bekezdésében foglalt következményekre.

(3) Amennyiben a BM Bűnügyi Technikai Osztály keretében tevékenykedik a kívánt szakértelemmel rendelkező személy, kizárólag azt — főkapitányságokon működő írás-, nyom- stb. szakértőt — lehet szakértőként igénybe venni.

(4) A szakértő kirendeléséről a Be. 66. § (4) bekezdésében felsorolt személyeket a legrövidebb időn belül értesíteni kell. Célszerű a jelenlevő személyekkel a kirendelést előszóban közölni és ennek megtörténtét, valamint az esetleges észrevételeket a terhelt folyamatosan felvett jegyzőkönyvében rögzíteni.

(5) A szakértői vizsgálat megkezdésével egyidejűleg intézkedni kell a nyomozás folytatásáról és arról, hogy a szakértő tevékenysége felett a nyomozószerv eljáró tagja megfelelő ellenőrzést és irányítást gyakoroljon.

(6) Amennyiben a szakértő a nyomozószerv távollétében teljesíti feladatát, és ennek során válik szükségessé okiratok, tárgyak biztosítása a szakértői munkához, a szakértő jogosult átvételi elismervény ellenében azokat átvenni.

(7) Ha a szakértői véleményhez szükséges okiratok, tárgyi bizonyítékok stb. az előző bekezdés szerint bármilyen ok miatt nem szerezhetők be, azokat a nyomozószerv köteles lefoglalni. (Be. 144. §).

(8) Tilos szakértőt büntető anyagi vagy eljárásjogi kérdésekben nyilatkoztatni, illetve számára olyan megbízást adni, amely kizárólag nyomozási feladat.

(9) A terhelt kérheti az ellene folyó bűnügyben szakértő közreműködését, vagy a már kirendelt szakértő mellett más szakértő alkalmazását.

A terhelt által megjelölt szakértő visszautasíthatja a megbízást, közreműködésre, vélemény-nyilvánításra nem kötelezhető.

(10) A terhelt kérelmére kirendelt szakértőt a nyomozószerv köteles értesíteni.

Az értesítésben közölni kell, hogy ha a nyomozószerv által kirendelt más szakértő azonos tények vagy körülmények megállapításában közreműködik és azt, hogy mikor kezdi meg munkáját.

(11) A terhelt kérelmére kirendelt szakértő azokon a nyomozási cselekményeken vehet részt és jogosult olyan bizonyítékok, szakértői vélemények tanulmányozására, melyek megbízatásának teljesítéséhez szükségesek.

Megbízatása körében indítványokat tehet, észrevételeit jegyzőkönyvbe mondhatja vagy írásban előterjesztheti.

(12) Szakértő kirendelésére a nyomozószerv vezetője jogosult. (Könyvszakértő kirendelése előtt azonban a főkapitányság illetékes bűnügyi osztályát tájékoztatni kell.)

A kirendeléseknél törekedni kell arra, hogy lehetőleg már az eljárás megindításakor, illetve amennyiben később válik szükségesé, annak felmerülése után azonnal intézkedés történjék.

Kerülni kell azonban a szükségtelen szakértői kirendelést.

(13) A szakértői véleményt a terhelttel és védőjével — a Be. 135. § (3) bekezdésében biztosított jogaikra történő figyelmeztetés mellett — ismertetni kell.

Ha a körülmények megkívánják, intézkedni kell, hogy a szakértő a véleményének ismertetésekor jelen legyen. A szakértői véleményt, illetve egyes részeit az ismertetés alkalmával szükség szerint meg kell magyarázni.

(14.) A terhelt kihallgatási jegyzőkönyvében kell feltüntetni az ismertetés tényét, a szükséges figyelmeztetést, valamint kellő részletességgel a terheltnek a szakértő véleményére, illetve annak egyes részleteire vonatkozó nyilatkozatát. Ugyanígy kell rögzíteni a jelenlevő szakértőnek feltett kérdésekre és nyilatkozatra adott kiegészítő véleményét, illetve válaszát is. Ha a terhelt érdemi védekezése a szakértői véleménnyel ellentétes, a szakértő kiegészítő véleménye az ellentéteket nem oldja fel, a nyomozószerv köteles a Be. 139. § (4), illetve (5) bekezdésének figyelembevételével eljárni.

Az előbbi rendelkezések szerint kell eljárni akkor is, ha a nyomozószerv a szakértői vélemény kötelező felülvizsgálata során állapítja meg annak megalapozatlanságát vagy egyéb hiányosságait.

(15) Amennyiben a Be. 137. § alapján a terhelt vagy a sértett szakértői vizsgálatának szükségessége merül fel, az orvos vagy más szakértőt szóban lehet kirendelni. A vizsgálat elrendelését a vizsgálatnak alávetett személlyel közölni kell. Egyben fel kell hívni a figyelmét, hogy köteles magát alávetni a szakértői vizsgálatnak, ha erre nem hajlandó, kényszeríteni lehet.

(16) A szakértői vizsgálat a vizsgált személy testi épségét, egészségét és emberi méltóságát nem sértheti.

(17) A szakértői vizsgálat foganatosításánál rendszerint csak a nyomozószerv eljáró tagja és a vizsgálatot végző szakértő lehet jelen. Szükség esetén — különösen akkor, ha a vizsgálatnak alávetett személy öntudatlan állapotban van, vagy a vizsgálatra kényszeríteni kellett — hatósági tanúkat kell alkalmazni. Ha a szakértői vizsgálat lemeztelenített élő ember testének megfigyelésével jár együtt, a szakértői vizsgálatnál — a szakértő kivételével — csak a vizsgálatnak alávetettel azonos nemű személyek lehetnek jelen.

(18) Ha a vizsgálatnál hatósági tanúk is közreműködtek, a szakértői vizsgálatról készült szakvélemény záradékában ezt a tanúk nevének és lakhelyének megjelölésével fel kell tüntetni.

IRÁNYELVEK

a bűnügyek rendőri nyomozásáról szóló 1966. évi 10. számú belügyminiszteri utasítás egyes rendelkezéseinek gyakorlati alkalmazásához

(Kivonatos közlés)

4. Szakvélemény beszerzése a Belügyminisztérium Országos Rendőrfőkapitányság Bűnügyi Technikai, valamint Nyilvántartó osztályaitól.

Az Igazságügyi Szakértői Szervezetről szóló 29/1964. (XI. 23.) Korm. sz. rendelet végrehajtására kiadott 4/1964. (XI. 23.) IM sz. rendelet 17. §-a meghatározza azokat a vizsgálatokat, melyeknek szükségessége esetén a kirendelő hatóságnak elsősorban a Belügyminisztérium Országos Rendőrfőkapitányság Bűnügyi Technikai, valamint Nyilvántartó osztályait kell igénybe venni.

A 10/1966. BM sz. utasítás 29. pont (3) bekezdését ennek megfelelően kell értelmezni és alkalmazni.

5. A nyomozószerv és a szakértő közötti kapcsolat a kirendelés után.

A 10/1966. BM sz. utasítás 29. pont (5) bekezdése előírja, hogy a nyomozószerv eljáró tagja, a szakértő tevékenysége felett megfelelő ellenőrzést és irányítást gyakoroljon.

Az irányítás eljárásjogi természetű, része a nyomozás vezetésének, természetesen nem jelentheti a szakértői tevékenységbe való beavatkozást.

A nyomozószerv eljáró tagja a szakértői tevékenység figyelemmel kísérése során — alkalmas módon — köteles meggyőződni arról, hogy a szakértő feladatának teljesítéséhez szükséges mértékben elegendő tett-e irattanulmányozási kötelezettségének [9/1965. (VIII. 23.) IM sz. rendelet 4. § b) pont];

betartja-e az átadott tárgyak kezelésére, vizsgálatára, visszaszolgáltatására, illetőleg részleges megváltoztathatóságára vagy megsemmisíthetőségére vonatkozó különös rendelkezéseket [9/1965. (VIII. 23.) IM sz. rendelet 4. § d) pont];

szükséghez képest a mintavételt a szakértő az elrendelés szerint végezte-e [9/1965. (VIII. 23.) IM sz. rendelet 4. § e) pont].

A nyomozószerv eljáró tagja köteles biztosítani, hogy az ügyben különböző szakágakhoz tartozó szakértők tevékenysége — a lehetőséghez képest — el legyen határolva, a különböző szakágakhoz tartozó szakértők együttműködése célirányos legyen [9/1965. (VIII. 23.) IM sz. rendelet 6. §], a szakértő ténykedése a kirendelő határozatban feltett kérdésekkel megjelölt körön túl ne terjedjen (ilyen esetben a szakértő ezt jelezni köteles), a véleményadás más szakághoz tartozó szakkérdések elbírálására ne térjen ki [9/1965. (VIII. 23.) IM sz. rendelet 11. §].

6. Nyomozószerv kirendelő határozata, illetőleg megkeresése alapján eljáró szakértő nem végezhet nyomozási cselekményeket.

Eljárásjogi garancia, hogy a büntető eljárás megindításától kezdve a szakértői tevékenység el legyen határolva a nyomozási cselekményektől, melyeket kizárólag nyomozószerv foganatosíthat.

A Legfelsőbb Bíróság Bf. V. 815/1955. sz. (BJD 1809. sz.) határozata szerint: „Szakértőként az eljárás későbbi szakában is eljárhat az, akit a nyomozás során szakértőként már kihallgattak.”

A határozat alapján nem jelent nyomozási cselekményt a nyomozati eljárás során történő szakvélemény adás, valamint az ehhez szükséges egyes adatok beszerzéséről a szakértő által történő gondoskodás sem.

A 9/1965. (VIII. 23.) IM sz. rendelet 11. § (3) bekezdése szerint: „...aki az eljárás során — vélemény adása nélkül — tények felderítésében és rögzítésében közreműködik, a további eljárás során szakértőként kirendelhető.”

A nyomozási szakban szakértőként kihallgatott személy — e minőségben — az eljárás későbbi szakában is részt vehet, mivel a nyomozási eljárás során történt szakvélemény adása nem jelent nyomozási cselekményt.

A Be. 136. § (2) bekezdése lehetőséget nyújt arra, hogy a kirendelő hatóság (nyomozó szerv) bizonyos vizsgálatoktól (pl.: elme-megfigyelések, boncolások, egyéb orvosi vizsgálatok, hosszadalmas laboratóriumi, műszaki, számviteli stb. vizsgálatok) távol maradjon s a bevont szakértő önállóan járjon el.

A 9/1965. (VIII. 23.) IM sz. rendelet ugyancsak szabályozza a szakértőnek a kirendelő hatóság távollétében végzendő ténykedéseit.

Gyakori, hogy a vizsgálati tárgyak kiválasztása az átlagos bűnüldözési ismereteket meghaladó szakértelmet kíván.

E feladat eredményesen csak szakértő által végezhető el.

Az ismert helyen levő, birtokosa vagy kezelője által ellenkezés nélkül megtekintésre felajánlott tárgyak kiválogatása nem tekinthető nyomozási cselekménynek, s ennek elvégzése a szakértő feladatkörébe utalható.

Erre különösképpen a könyvszakértői vizsgálat keretében van lehetőség. A 9/1965. (VIII. 23.) IM sz. rendelet 73. § (1) bekezdése a könyvszakértő számára — a gazdálkodási és elszámolási folyamatokkal összefüggésben — a kirendelő hatóság távollétében is a jelenlevő személyekhez a kérdések felvetését biztosítja.

Nem képezheti azonban szakértő feladatát, hogy a kirendelő hatóság távollétében a gyanúsítottat, a terheltet okiratok valódiságára, az okiratokkal, vagy a rájuk vonatkozó tanúvallomásokkal kapcsolatban nyilatkoztassa, az elkövetők tevékenységére adatokat gyűjtsön. Ugyancsak nem végezhet nyomozási cselekményt a vizsgálathoz szükséges tárgyak felkutatása és biztosítása érdekében sem.

A 10/1966. BM sz. utasítás 29. pont (6), (7) és (8) bekezdéseit ennek megfelelően kell értelmezni és a gyakorlatban alkalmazni.

7. A terhelt kérelmére — ugyanabban a szakkérdésben a már kijelölt szakértőn kívül — más szakértő is kirendelhető.

A terhelt az eljárás során bármikor kérheti újabb (másod) szakértő kirendelését is.

[Be. 140. § (1) bekezdése, továbbá a 10/1966. BM sz. utasítás 29. pontjának (9) és (10) bekezdései.]

Az újabb (másod) szakértő kirendelésére, az indítvány esetleges elutasítására a kirendelendő szakértő jogaira és kötelezettségeire — a kirendelés alóli mentesítésre és a kizárás feltételeire — a vonatkozó jogszabályok irányadók (Be. 66. §. 68. §).

Az utasítás 29. pont (9) bekezdés második fordulátát ennek megfelelően kell értelmezni és alkalmazni.

8. A Be. 137. §-ban megjelölt szakértői vizsgálatok túrására való kötelezés.

A szakértői vizsgálaton résztvevő hatósági tanúk közreműködését jegyzőkönyvbe kell foglalni.

A Be. 137. § lehetőséget ad a szakértői véleményadáshoz szükséges cselekmények foganatosításának kikényszerítésére. Erre a Be. 103. § (2) bekezdésében meghatározott halaszthatatlan nyomozási

cselekmények kivételével csak a nyomozás elrendelése után, az előírt alakíságot betartásával kerülhet sor.

A 10/1966. BM sz. utasítás 29. pontjának (15) bekezdése rendelkezéseit a fent hivatkozott jogszabályi előírásokkal egybevetve kell értelmezni és alkalmazni.

Amennyiben szakértői vizsgálaton hatósági tanúk is közreműködnek, — a 29. pont (18) bekezdés — a jegyzőkönyv készítésénél pedig a 30. pont (3) bekezdésének rendelkezéseit kell alkalmazni.

A BELÜGYMINISZTERHELYETTES

1966. évi 004. számú

U T A S I T Á S A

a megyei (budapesti) főkapitányságok állományába tartozó írás- és nyomtani szakértők tevékenységéről

A megyei (budapesti) főkapitányságok állományába tartozó írás- és nyomtani szakértők munkáját az alábbiakban szabályozom:

1. A megyei (budapesti) főkapitányságok és alárendelt szerveik (városi-járási kapitányság, őrs, KMB) által nyomozott ügyekben szükségessé váló kézírás-, gépirás- és nyomtani szakértői vizsgálatokat elősorban a megyei (budapesti) főkapitányságok állományába tartozó szakértők végzik.

A szakértő akadályoztatása (betegség, szabadság) esetén a fenti vizsgálatok céljából a büntető eljárásba a BM ORFK Bűnügyi Technikai Osztályon működő szakértőket kell bevonni.

Bonyolult, vagy kiterjedt, nagyszámú vizsgálatot követelő szakértői vizsgálatok elvégzése szintén a BM ORFK Bűnügyi Technikai Osztály feladata. Ilyen szakértői vizsgálatok szükségessége esetén a megkereső rendőri szerv az ügyet közvetlenül a BM ORFK Bűnügyi Technikai Osztálynak küldje meg, vagy azt a megyei szakértő továbbítsa oda.

2. A megyei (budapesti) főkapitányságok állományába tartozó szakértők szakértői tevékenységüket a 29/1964. sz. Korm. rendelet, illetve ennek végrehajtása tárgyában kiadott 4/1964. IM sz. rendelet 17. §-a alapján, mint a „BM ORFK Bűnügyi Technikai Osztályának X megyében működő szakértői” látják el, s véleményeikben ezt a megjelölést alkalmazzák. Amennyiben a megyei (budapesti) szakértő egyben igazságügyi szakértői kijelöléssel is rendelkezik, ezt a körülményt a véleményének aláírásakor feltünteti.

3. A megyei (budapesti) szakértők kizárólag bűnügyben: rendőrség, bíróság vagy ügyészség megkeresésére jogosultak vélemény-

adásra. Polgári peres, fegyelmi, államigazgatási ügyben érkezett megkereséseket, vagy magánszemélyek ilyen irányú kérelmeit kötelesek a BM ORFK Bűnügyi Technikai Osztályra továbbítani.

4. A megyei szakértők az általuk elkészített szakvélemény fényképekkel ellátott irattári példányát utólagos ellenőrzés céljából kötelesek a BM ORFK Bűnügyi Technikai Osztálynak megküldeni

A BM ORFK Bűnügyi Technikai Osztálya — egyetértés esetén — a vélemény irattári példányát láttamozás után a megyei szakértőnek visszaküldi. A megyei szakértő kizárólag a BM ORFK Bűnügyi Technikai Osztály által egyetértőleg láttamozott szakértői ügyeket irattározhat.

Ha a BM ORFK Bűnügyi Technikai Osztály az ellenőrzés során arra a megállapításra jut, hogy a megyei szakértő állásfoglalása helytelen, vagy kellően nem megalapozott, amennyiben a megyei szakértő az osztály állásfoglalásával egyetért, közös véleményt alakítanak ki, ellenkező esetben pedig eltérő véleményét a megkereső hatósággal közli.

Azok a megyei szakértők, akik az önálló szakértői tevékenységhez szükséges gyakorlattal nem rendelkeznek, szakértői véleményüket még kiküldés előtt előzetes jóváhagyásra kötelesek bemutatni a BM ORFK Bűnügyi Technikai Osztálynak. A BM ORFK Bűnügyi Technikai Osztály vezetőjét felhatalmazom arra, hogy kijelölje azokat a megyei szakértőket, akik előzetesen kötelesek szakértői véleményüket bemutatni.

A Budapesti Rendőrfőkapitányság állományába tartozó szakértőket a BM ORFK Bűnügyi Technikai Osztály a vizsgálati iratok felküldése nélkül, folyamatosan, munka közben ellenőrzi.

5. A megyei szakértők, vizsgálataik során tett megállapításait elsősorban „Szakértői vélemény” alakjában közlik a szakértő bevonásáról rendelkező hatósággal.

Kizárólag rendőri szervek részére tájékoztatás céljára a szakértő megállapításai „előzetes szakértői tájékoztató” alakjában is összefoglalhatók. „Előzetes szakértői tájékoztató” készítésére csakis akkor kerül sor, ha a szakértő megállapításait nem kell, vagy nem lehet bizonyítékul a bűnügyben felhasználni. Így pl.: a tárgy vizsgálatra nem alkalmas, a vizsgálat nem végezhető el, ismeretlen tettes ellen folytatott ügyben az azonosítás eredménye negatív, stb. Az „Előzetes szakértői tájékoztató”-t a szakértők, akik véleményeik előzetes bemutatására kötelezettek, a BM ORFK Bűnügyi Technikai Osztálynak előzetesen terjesszék fel. A többi szakértő esetében az átirat sem előzetes, sem utólagos bemutatást nem igényel.

6. A megyei (budapesti) főkapitányságokon működő szakértők személyzetileg, fegyelmileg, s általános bűnügyi technikai tevékenységüket tekintve szervezetszerű szolgálati előjárójuknak vannak alárendelve, akik velük szemben parancs és utasítás adásra jogosultak.

A szakértői tevékenységgel kapcsolatban a szolgálati előjárók ellenőrzési és utasításadási jogköre csupán az általános ügyviteli, s jogi előírások betartására szorítkozhat. A szakértői vélemény kísérő átiratát a szakértő kiadmányozásra jogosított előjárója írja alá.

A szakértőt véleményének kialakításában sem utasításadással, sem rábeszéléssel befolyásolni nem szabad. A szakértő véleményéért személy szerint fegyelmileg és büntetőjogilag felelős.

7. A megyei (budapesti) szakértők az érvényben lévő rendelkezéseknek megfelelően szakvizsgálatok elvégzéséért díjat számítanak fel. A szakértő által készített „Díjjegyzék”-ben feltüntetett összeget a bűnügy költségjegyzékére kell rávezetni. Ezt az összeget is az állam által előlegezett bűnügyi költségnek kell tekinteni, melynek megtérítéséről az igazságügyi bevételi számlák javára a bíróság ítéletben határoz. Polgári peres, közigazgatási, fegyelmi vagy egyéb ügyben végzett szakértői vizsgálatok díja a Belügyminisztériumot illeti.

8. A megyei (budapesti) szakértők vizsgálataikat többnyire hivatalos helyiségekben, laboratóriumaikban végzik. Amennyiben helyszíneken tárgyak, vagy a helyszíni állapot megtekintése szükséges, szakértői szemle tartható. (Be. 74. és 141. §.)

A megyei (budapesti) szakértőt általános krimináltechnikai tevékenység keretében a rendőri szervek a helyszínen a nyomok felkutatására valamint rögzítésére is igénybevehetik és ez a körülmény a 9/1965. IM sz. rendelet 11. §. (3) bek. szerint nem zárja ki az eljárás későbbi szakában szakértőként történő kirendelését.

**AZ EGÉSZSÉGÜGYI MINISZTER,
A BELÜGYMINISZTER
ÉS AZ IGAZSÁGÜGYMINISZTER
38/1968. (Eü K 14.) Eü M—BM—IM számú
EGYÜTTES UTASITÁSA**

**az igazságügyi szakértői működésről szóló
9/1965. (VIII. 23.) IM számú rendelet
egyes rendelkezéseinek végrehajtásáról**

A honvédelmi miniszterrel, a közlekedés- és postaügyi miniszterrel és a legfőbb ügyésszel egyetértésben a következőket rendelkezjük:

**A büntett következtében sérült személyek
orvosi ellátása során eltávolított testrészek, szervek,
szövetek megőrzése**

1. §. (1) Sérült személynek gyógyintézetben (kórházban, klinikán, rendelőintézetben stb.) történő orvosi ellátása (műtete) esetén az orvosi ellátás (műtét) során eltávolított testrészeket, szerveket (szervrészeket), szöveteket (szövetrészeket) — ha a sérült személy közlése alapján a sérülés jellegéből arra lehet következtetni, hogy a sérülés büntett következménye — az eltávolítás napjától számított tizenöt napig, illetőleg a nyomozó hatóság által megállapított időpontig 4 százalékos formalinoldatban meg kell őrizni. A nagy kiterjedésű testrészeket (pl. amputált alsóvégtag), amelyeknek formalinoldatban történő konzerválása nehézségbe ütközik, nyolc napig hűtőben kell megőrizni.

(2) A gyógyintézet köteles az eltávolított testrészek, szervek (szervrészek), a szövetek (szövetrészek) megőrzéséről a rendőrség helyi szervét (rendőrőrs vagy rendőrkapitányság) haladéktalanul írásban értesíteni. Az értesítésben közölni kell a sérült személy nevét, születési évét és lakáscímét, továbbá az esetleg tudomására jutott büntetltre utaló adatokat, valamint azt, hogy milyen sérülést

szenvedett és az orvosi ellátása (műtete) során a gyógyintézetben milyen testrészeket, szerveket (szervrészeket), szöveteket (szövetrészeket) távolítottak el. Ha a sérült személy fegyveres erő vagy fegyveres testület tagja, az értesítésben ezt is fel kell tüntetni.

(3) A nyomozó hatóság intézkedésére a gyógyintézet köteles az eltávolított testrészeket, szerveket (szervrészeket), szöveteket (szövetrészeket) a területileg illetékes orvostudományi egyetem igazságügyi orvostani intézetének, illetőleg a BM Országos Rendőrfőkapitányság Bűnügyi Technikai Osztálya szövettani laboratóriumának (Budapest, VIII., Mosonyi utca 9.) vizsgálatra megküldeni.

2. §. Az 1. §-ban foglalt rendelkezések nem vonatkoznak a fegyveres erők és a fegyveres testületek egészségügyi szolgálata keretében működő gyógyintézetekre. E gyógyintézeteknek a büntett következtében sérült személyek orvosi ellátása (műtete) során eltávolított testrészek, szervek (szervrészek) szövetek (szövetrészek) megőrzésével kapcsolatos kötelezettségét, valamint az 1. § alapján fegyveres erő vagy fegyveres testület tagjával kapcsolatban jelentett adatoknak a rendőrség részéről a területileg illetékes katonai ügyészséghez való bejelentését a belügyminiszter és az illetékes miniszter szabályozza.

Az orvos és a kórház feladatai rendkívüli halál esetében

3. §. (1) Az orvos köteles az orvosi ténykedése során észlelt rendkívüli halálesetről — a (2) bekezdésben foglalt kivétellel — a rendőrség helyi szervét (rendőrőrs vagy rendőrfőkapitányság) haladéktalanul értesíteni és egyben intézkedni, hogy a holttest és a környezet a rendőrségi halottszemle foganatosításáig lehetőleg érintetlenül maradjon. Ez a rendelkezés vonatkozik a nem orvos halottkémre is, ha a halottkémlelés során rendkívüli halált vagy annak gyanúját észleli.

(2) A kórház, klinika és egyéb fekvőbeteg-gyógyintézet (a továbbiakban: kórház) vezetője köteles a kórházban bekövetkezett rendkívüli halálesetről — rendőrségi, illetőleg bírósági boncolás elrendelése végett — a rendőrséget (Budapesten a Budapesti Rendőrfőkapitányság Bűnügyi Osztályát, vidéken a megyei rendőrfőkapitányságot) az előírt nyomtatványúrlapon írásban haladéktalanul értesíteni. Az értesítéshez csatolni kell a meghalt személy kórlapjának másolatát.

(3) A 9/1965. (VIII. 23.) IM számú rendelet 19. §-ának (1) bekezdése szerint rendkívüli halál okából értesítési kötelezettség áll fenn, ha

- a) a halál élet elleni bűncselekménnyel, balesettel, öngyilkossággal összefüggésben következett be,
- b) a halál altatás, érzéstelenítés, műtét vagy vérátömlesztés közben, illetőleg azokkal összefüggésben következett be,
- c) a haláleset orvosi gyógykezelés hiányával kapcsolatos,
- d) a halál oka tisztázatlan,
- e) a halott személye ismeretlen.

(4) A műtét vagy vérátömlesztés után bekövetkezett halálesetről, ha a halál nem műtéttel, illetőleg a vérátömlesztéssel összefüggésben következett be, a rendőrséget értesíteni nem kell.

(5) Tisztázatlan halálok miatt a rendőrséget abban az esetben kell a halálesetről értesíteni, ha a kórismét a halál bekövetkezése előtt bármely okból megállapítani nem lehetett, továbbá, ha a kórisme ismeretes ugyan, de a kórismében meghatározott betegség (betegségek) természetéből és a halál körülményeiből nyilvánvalóan következik, hogy a beteg nem a kórismében meghatározott betegségben (betegségekben) halt meg és a halál okát megnyugtatóan megállapítani nem lehetett. Ha a kórisme ismeretes és a beteg a kórismében meghatározott betegségben (betegségekben) halt meg, a halálesetről abban az esetben sem kell a rendőrséget értesíteni, ha a halál a betegnek a kórházba való felvételétől számított 24 órán belül következett be (pl. ha a beteg a kórházban újból való felvételétől számított 6 órán belül abban a betegségben halt meg, amely betegség miatt a kórházban megelőzőleg egy vagy több ízben már kórházi ápolásban részesült).

4. §. (1) Ha a kórházi boncolás megkezdése után a bonclelet alapján rendkívüli halál [3. § (3) bek.] alapos gyanúja merül fel, a boncolást végző orvos köteles a boncolást azonnal félbeszakítani és erről, valamint a félbeszakítás okáról a kórház vezetőjét haladéktalanul értesíteni. A kórház vezetője ilyen esetben is a 3. § (2) bekezdésében foglalt rendelkezés szerint jár el, azonban a rendőrségnek szóló értesítéshez a kórházi boncolásról a boncolás félbeszakításáig készített jegyzőkönyv másolatát is csatolnia kell.

(2) A boncolást végző orvos köteles gondoskodni arról, hogy a rendőrség intézkedéséig a boncteremben minden változatlanul maradjon.

**A kórházban meghalt személy rendőrségi,
bírósaági boncolásánál a kórház orvosainak jelenléte**

5. §. (1) A kórházban meghalt személy rendőrségi vagy bírósaági boncolásának elrendelése esetében a boncolást végző orvosszakértő (a továbbiakban: orvosszakértő) köteles a boncolás időpontjáról a kórház vezetőjét vagy illetékes osztályos főorvosát távbeszélőn vagy írásban értesíteni. A boncolás időpontját olyan időben kell közölni, hogy a kórház orvosa [6. § (1) bek.] a boncolás megkezdésének időpontjáig a boncolás helyére megérkezdhessenek.

(2) Az (1) bekezdésben foglalt rendelkezés nem vonatkozik arra az esetre, ha a 6. § (1) bekezdésében említett orvosnak a boncolásnál való jelenléte a nyomozás érdekeit veszélyeztetné és ezért a nyomozó hatóság a boncolásnál való jelenlétéhez nem járult hozzá. Ez utóbbi körülményt a boncolásról készített jegyzőkönyvben fel kell tüntetni.

6. §. (1) A meghalt személy osztályos főorvosa vagy az általa kijelölt orvos (a továbbiakban: kezelő orvos) köteles az 5. § (1) bekezdés esetében a boncolásnál jelen lenni. A kezelő orvos távolléte a boncolás elvégzését nem akadályozza. A kezelő távolmaradását azonban a boncolásról készített jegyzőkönyvben fel kell tüntetni.

(2) A boncolásnál oktatási célból más orvos, illetőleg orvostanhallgató is jelen lehet.

7. §. (1) Az orvosszakértő, ha a boncolás megkezdése után a bonciolet vagy egyéb szakvizsgálati adatok alapján azt állapítja meg, hogy a kezelő orvosnak, illetőleg a jelenlevő más személynek a boncolásnál való további jelenléte a boncolás rendjét, illetőleg a nyomozás érdekeit veszélyeztetheti, a boncolást félbeszakítja és a nyomozó hatóságot a szükséges intézkedések megtétele végett azonnal értesíti. A boncolást a nyomozó hatóság intézkedése után lehet csak folytatni.

(2) A nyomozó hatóság intézkedését a boncolásról készített jegyzőkönyvben fel kell tüntetni.

8. §. A kezelő orvos a szakértői vélemény készítésénél nem lehet jelen.

**A kórházban meghalt személy rendőrségi, bírósaági
boncolásáról készített jegyzőkönyvnek a kórház részére megküldése**

9. §. (1) A rendőrség — bírósaági boncolás esetében a nyomozó hatóság — a nyomozás befejezése után a boncolásról készített jegy-

zökönyv, valamint a kiegészítő vizsgálati leletek másolatát megküldi a kórház vezetőjének. Ennek érdekében az orvosszakértő a jegyzőkönyv és a leletek eggyel több másolati példányát küldi meg a rendőrségnek (nyomozó hatóságoknak).

(2) Ha a boncolást a Magyar Néphadsereg szerve rendelte el és az azt foganatosító igazságügyi orvosszakértő a Magyar Néphadseregnek nem tagja, úgyszintén, ha a rendőrségi, illetőleg bírósági boncolást olyan személyen végezték, aki a halálát közvetlenül megelőzően a Magyar Néphadsereg tagja volt, a boncolási jegyzőkönyv másolati példányát a Honvédelmi Minisztériumnak is meg kell küldeni.

Rendkívüli halál esetében a holttestből vizsgálat céljára vérminta vétele

10. §. (1) Rendkívüli halál [9/1965. (VIII. 23.) IM sz. r. 19. § (1) bek.] esetében a halottszemlén a holttestből vérmintát kell venni, ha az esetleges további vizsgálatok (vércsoportvizsgálat, véralkoholvizsgálat stb.) céljára az szükséges és a holttest boncolása későbbi időben történik. A vérmintát az eljáró hatóság rendelkezésére a halottszemlén résztvevő orvos veszi.

(2) Ha a halottszemlén a holttestből vérmintát venni nem lehet, a vérvételt a holttestnek igazságügyi orvostani intézetbe, kórház kórbonctani osztályára (proszektúrájára), illetőleg a boncolás céljára kijelölt más helyre történő beszállítása után közvetlenül kell elvégezni. A vérmintát ilyen esetben az eljáró hatóság intézkedésének megfelelően az igazságügyi orvostani intézet, a kórház orvosa, illetőleg az eljáró hatóság által kirendelt orvos (körzeti orvos stb.) veszi.

11. §. (1) A vérmintát a comb gyűjtőeréből (vena saphena magna) kell száraz fecskendővel és száraz tűvel venni. A vérvételhez a holttestet a hátára kell fektetni, alsó végtagjait nyújtott helyzetbe ki kell egyenesíteni, a combok felső részét és a lágyéktájat le kell mezteleníteni. Ha a tű beszúrása és a fecskendő dugattyújának visszahúzása után a fecskendőben vér nem jelenik meg, a comb belső oldalát a térd magasságától a combhajlat felé erőteljesen végig kell simítani, esetleg az alsó végtagot a fekvő helyzetből fel kell emelni. Ha a vérvétel ilyen módon is többszöri kísérlet ellenére eredménytelen marad, a vérminta vételét — a lehetőséghez képest — a comb gyűjtőerének feltáráásával kell megkísérelni.

(2) A kapott vérmintát a fecskendőből az eljáró hatóság által rendelkezésre bocsátott vérvételi üvegcsőbe kell helyezni.

12. §. (1) A vérminta vételéről két példányban jegyzőkönyvet kell készíteni. A jegyzőkönyvben fel kell tüntetni a vérvétel helyét és időpontját, a meghalt személy nevét, születési helyét és évét, valamint azt, hogy a vérminta vétele céljából a holttesten hol és hány tűszúrást ejtettek és milyen egyéb beavatkozást végeztek. A jegyzőkönyv mindkét példányát a vérmintát vevő orvos írja alá.

(2) A vérmintát a jegyzőkönyv egyik példányával együtt vizsgálat céljából meg kell küldeni a BM Országos Rendőrfőkapitányság Bűnügyi Technikai Osztálya orvosszakértői alosztályának (Budapest, VIII., Mosonyi utca 9. II. épület). A jegyzőkönyv másik példányát a boncolást elrendelő határozathoz való csatolás végett meg kell küldeni (át kell adni) a vérminta vételét elrendelő hatóságnak. Ha a vérvétel eredménytelen volt, a jegyzőkönyvet csak egy példányban kell elkészíteni és azt a boncolást elrendelő határozathoz kell csatolni.

(3) Ha a vérvételt a Magyar Néphadsereg szerve rendelte el, a vérmintát a vérminta vételéről készített jegyzőkönyv egyik példányával együtt a Magyar Néphadsereg Központi kórháza laboratóriumának kell megküldeni a szükséges vizsgálatok elvégzése végett.

(4) A (2) és a (3) bekezdésben megállapított rendelkezések végrehajtásáról az eljáró hatóság képviselője, ha pedig a vérminta vételénél nem volt jelen, a vérmintát vevő orvos gondoskodik.

Hatálybaléptető rendelkezés

13. §. Ez az utasítás az Egészségügyi Közlönyben történt közzététel napján⁵ lép hatályba; egyidejűleg a kórházi boncolásokról szóló 8300—7/1952. (Eü K 9.) Eü M számú utasítás 3. §-ának (5) bekezdése, valamint a büntett következtében sérült személyek orvosi ellátása során eltávolított testrészek, szervek, szövetek megőrzéséről szóló 28/1966. (Eü K 18.) Eü M számú és a rendkívüli halál esetében a holttestből vizsgálat céljára vérminta vételéről szóló 29/1966. (Eü K 18.) Eü M számú utasítás hatályát veszti.

⁵ Közzététel napja: 1968. évi július hó 20. napja.

A B E L Ü G Y M I N I S Z T E R

1965. évi 001. számú

P A R A N C S A

a belügyi szervek feladatai tüzesetek okainak felderítésével és nyomozásával kapcsolatban

(Kivonatos közlés)

3. A tűzvizsgálat során meg kell állapítani mindazokat az adatokat, amelyek a tűzrendészeti szervek munkájához, a tüzeset felderítéséhez, a megelőző és mentő tűzrendészeti intézkedések hatékonyságának értékeléséhez szükségesek. Meg kell állapítani a tüzeset felderítéséhez szükséges körülményeket. Rögzíteni kell a helyszín állapotát, fel kell tární a tűz keletkezési helyét, meg kell állapítani a tűzkeletkezés időpontját, a helyszínen esetleges gyűjtogatásra utaló idegen anyagok jelenlétét, stb.

Szükség esetén a tűzvizsgálatba szakértőt kell bevonni. A tűzvizsgálatról jegyzőkönyvet kell felvenni, esetenként fényképfelvételeket kell készíteni, az esetleges nyomokat és kriminalisztikailag értékelhető elváltozásokat megfelelően rögzíteni kell.

Ezen ténykedések elvégzésébe lehetőleg be kell vonni a bűnügyi technikusokat, illetőleg technikai felelősöket. A jegyzőkönyvből közölniök kell a jelenlevőknek a tűz keletkezési okára és egyéb lényeges körülményeire vonatkozó, megfelelő tárgyi adatokon alapuló következtetéseiket.

Amennyiben a tűzvizsgálat során bűncselekmény fennforgására utaló bizonyítékok, vagy gyanúok merülnek fel, a tűzvizsgálatot be kell fejezni s a megállapításokról jegyzőkönyvet kell felvenni. A hatósági intézkedést a továbbiakban helyszíni szemleként, mint a bűncselekmény elkövetése esetén fogantatosított halaszthatatlan nyomozási cselekményt kell folytatni. [Be. 103. § (4) bek.] A helyszíni szemle lefolytatása a rendőrség feladatát képezi.

Ha az eljárásra magasabb rendőri szerv jogosult, azt haladéktalanul értesíteni kell, s a szemle megkezdését ezen szerv döntésétől kell függővé tenni. Ha az intézkedést a magasabb rendőri szerv át-

veszi, megérkezéseig a tűzvizsgálaton jelenlevő rendőri szerv beosztottjainak feladatát a helyszíni további biztosítása képezi.

Ha a bűncselekmény alapos gyanúja már a tűzvizsgálat megkezdése előtt megállapítható, helyszíni szemlét kell tartani, s ennek keretén belül lehetőséget kell nyújtani a tűzrendészeti szervek megbízottjainak azon adatok megállapítására, amelyek megelőző és mentő tevékenységük értékeléséhez szükségesek.

A helyszíni szemlén a tűzrendészeti szervek megbízottja a szemle eredményes lefolytatása érdekében szakemberként vonható be. Megállapításait a helyszíni szemlejegyzőkönyvben kell rögzíteni.

7. A tűzesetek nyomozásával kapcsolatban fokozni kell a szakértők bevonását. A tűzrendészeti, az építési szabályok, s technológiai előírások megsértésével kapcsolatos szakkérdések eldöntése érdekében a BM Tűzrendészet Országos Parancsnokságához, az égési maradványok, gyűjtogatási anyagok, s egyéb kémiai, fizikai és műszaki vizsgálatok tárgyában pedig a BM ORFK Bűnügyi Technikai Osztályhoz kell fordulni.

A BM KÖZLEKEDÉSI CSOPORTFŐNÖK

50—10/7/1968. számú

UTASÍTÁSA

**az „igazságügyi szakértők foglalkoztatása
a közlekedésrendészeti szervek bűnügyi munkája
során” tárgyában**

(Kivonatos közlés)

1. Szakértőként a szükséges vizsgálat jellegének és céljának megfelelően jelen utasítás 1. sz. mellékletét képező jegyzékbe felvett igazságügyi műszaki szakértőket vegyék igénybe.

(A nyomozás során felmerülő egyes szakkérdésekben megke-
reshető és szakvélemény adására alkalmas állami, vagy más szer-
vek felsorolását a 2. sz. melléklet tartalmazza.)

3. A közlekedésrendészeti szervek használatukban levő és rend-
szeresített mérő, valamint ellenőrző műszereket alkalmanként —
díjmentesen, anyagi felelősség mellett — a szakértői vizsgálat elvég-
zéséhez bocsássák ideiglenesen a kirendelt szakértő rendelkezésére.

6. Kizárólag kármegállapítás céljából szakértőt alkalmazni csak
a Varsói Szerződés alapján a Magyar Népköztársaság területén
ideiglenesen tartózkodó szovjet csapatok járműveivel összefüggés-
ben történt balesetek ügyében kell.

I R Á N Y E L V E K

**a közlekedésrendészeti szervek részére az igazságügyi szakértők
foglalkoztatásának egyes kérdéseihez**

I.

Szakértőként a szükséges vizsgálat jellegének és céljának meg-
felelően az „Utasítás” 1. sz. mellékletét képező jegyzékben felvett
igazságügyi műszaki szakértőket vegyék igénybe.

(A nyomozás során felmerülő egyes szakkérdésekben szakvélemény adására alkalmas állami, vagy más szervek felsorolását a 2. sz. melléklet tartalmazza.)

Szakvélemény adására állami, vagy más szerveket abban az esetben kell megkeresni, ha az illetékes megyei bírósághoz kijelölt igazságügyi szakértők által a vizsgálat valamilyen ok miatt nem végezhető el, illetve másodszakértő bevonása, vagy a szakvélemény felülvizsgálata vált szükségessé.

Szakértői vélemény beszerzése végett — ha azt állami, vagy más szerv készíti — mindenkor a szerv vezetőjéhez kell fordulni.

Abban az esetben, ha szakvélemény adására alkalmas állami, vagy más szervtől általános, tájékoztató jellegű adat beszerzése vált szükségessé, szakértői kirendelésre intézkedni nem kell.

Ilyen esetekben — figyelemmel a Be. 101. §-ában foglaltakra is — átiratban kell kérni a szükséges tájékoztatást.

A megkeresés formájában tisztázott szakkérdés alapján elsősorban arról kell döntenie, hogy szükség van-e szakértői vizsgálatra és mi legyen annak a konkrét célja. Amennyiben az általános, vagy tájékoztató jellegű adat egyben bizonyíték, mérlegelni kell, hogy az a nyomozás alaposságához fűződő érdekek figyelembevételével, mint bizonyíték felhasználható-e, és nem szükséges-e azt az előírt módon szakértői véleményként beszerezni. A megyei (budapesti) Rendőrfőkapitányságok állományába tartozó nyomszakértőktől is beszerezhető tájékoztató jellegű vélemény „előzetes szakértői tájékoztatás” formájában. Az „előzetes szakértői tájékoztatás” az eljárás során, mint bizonyíték nem használható fel.

A jelenlegi Igazságügyi Műszaki Szakértő Iroda bevonására csak korlátozott lehetőségek vannak, ezért annak vezetőjénél előzetesen tájékozódni kell a szükséges szakértői vizsgálat megejtésének lehetőségeiről.

II.

A 004/1966. sz. Belügyminiszterhelyettesi Utasításban foglaltakra figyelemmel a BM Bűnügyi Technikai Osztályának és a megyei rendőrfőkapitányságok nyomtani szakértőinek bevonására — a közlekedési bűntettek vonatkozásában — rendelkezésre álló lehetőségek alapvetően a következők:

a) Metallográfiai vizsgálat:

(kireszelt, vagy hamisított számok megállapítása gépjárműalkatrészekon, fődarabokon stb.)

b) Nyomszakértői vizsgálat:

(Elsősorban járműnyomok azonosítása, típus megállapítása.)

c) Fizikai és vegyészeti szakértői vizsgálat:

(színképelemzés, lepattogzott zománc, vagy festékdarabok alapján, — fényszóró és szélvédő üvegcserepek alapján — történő azonosítás, elektromos izzószálainak vizsgálata alapján azok működésének megállapítása stb.)

d) Biológiai vizsgálatok köréből:

(véralkohol, vérfolt, haj és szőrszálak alapján történő azonosítások).

e) Daktiloszkópiai és textilszakértői vizsgálatok:

(járművekben a személyek ülésrendjének, esetleges tevékenységének megállapítása érdekében.)

Daktiloszkópiai vizsgálat elvégzése végett a BM Bűnügyi Nyilvántartó Osztályát kell megkeresni.

A megyei (budapesti) rendőrfőkapitányságokon szolgálatot teljesítő nyomtani szakértőket be lehet vonni nyomok helyszínen történő felkutatására és rögzítésére egyaránt, elsősorban nagyobb jelentőségű, vagy bonyolultabb ügyekben.

A nyomszakértők helyszíni nyomkutatóban és rögzítésben való részvétele nem zárja ki, hogy a nyomozás során ugyanabban az ügyben, mint kirendelt szakértők is közreműködjenek.

III.

Közlekedésrendészeti hatáskörbe tartozó büntettek ügyében folyó nyomozás során — amennyiben szakértő bevonása válik szükségessé — a kirendelésére a Megyei Rendőrfőkapitányság Közlekedésrendészeti Osztályának Vezetője és az Alosztály Vezetője jogosult.

A szakértői vizsgálat szükségességéről, annak lefolytatásához szükséges feltételek biztosításáról a 9/1965. (VIII. 23.) IM sz. rendelet VI. fejezetében foglaltak szerint kell dönteni.

Kizárólag kármegállapítás céljából szakértőt kirendelni nem kell. Vonatkozik ez külföldi állampolgárokkal, valamint a Diplomáciai Testület tagjaival összefüggésben levő balesetekre is. Kivételt

csupán a Varsói Szerződés alapján a Magyar Népköztársaság területén ideiglenesen tartózkodó szovjet csapatok járműveivel történt események képeznek.

A szakértői vizsgálat tárgyát képező anyagok kiválasztásánál és azok csomagolásánál ügyelni kell arra, hogy a későbbiek során kérés ne merülhessen fel a megvizsgált tárgy, vagy anyag feltálalási helyét és eredetét illetően.

Gondoskodni kell arról, hogy a szakértői vizsgálat tárgyát képező anyagokhoz a csomagoló anyagok és eszközök rendelkezésre álljanak. Szükség esetén ki kell kérni a megyei nyomszakértők véleményét is.

Célszerű, ha a kirendelt szakértő — amennyiben erre lehetőség van — a vizsgálat tárgyát képező járművön, illetve tárgyakon a bal-eset helyszínén eszközölgjön vizsgálatot. Helyszíni vizsgálatok esetében, — valamint egyéb esetekben is — meg kell akadályozni, hogy a jármű mozgatása, illetve szállítása során bekövetkező esetleges változások korlátozzák a szakértői vizsgálat lehetőségeit és veszélyeztessék annak megbízhatóságát.

A szakértő számára elő kell segíteni, hogy a gépjármű telephelyén, vagy egyéb üzemben végzendő tevékenységéhez szükséges feltételek meglegyenek és munkájában ne akadályozzák. Gondoskodni kell arról is, hogy a szakértői vizsgálat előtt illetéktelen személyek a járművön vizsgálatot ne végezhesenek.

Fel kell hívni a szakértő figyelmét, hogy munkáját akadályozó körülményeket azonnal hozza tudomására az őt kirendelő közlekedésrendészeti szerveknek.

IV.

A közlekedési műszaki szakértők bevonásánál az alábbi elveket kell figyelembe venni.

Minden olyan esetben, amikor a helyszíni állapot megtekintése a szakértő részéről indokolt, rövid úton intézkedni kell kirendelésére a Be. 103. § (2) bekezdésére figyelemmel.

A szakértő helyszínre érkezéséig ügyelni kell arra, hogy a szakértői vizsgálat szempontjából lényeges tárgyak és nyomok eredeti állapotukban maradjanak.

Amennyiben a szakértő a helyszínen vizsgálatot eszközölt, a részére adott kérdéseket, ezekre tett megállapításait helyszíni szemle jegyzőkönyvbe kell foglalni.

Nincs kizárva annak lehetősége, hogy a szakértő a helyszínen tett megállapításait külön íven mellékelje. A külön ív alkalmazása esetén is kétséget kizáró módon ki kell tűnnie a szakértő részére feltett kérdéseknek és az általa adott válaszoknak. Ügyelni kell arra, hogy a szakértő megállapításai és a helyszínen eljáró rendőr megállapításai egymástól el legyenek határolva.

Halaszthatatlan nyomozási cselekmény esetén kívül szakértő kirendelésére határozatban kell intézkedni.

A határozat elkészítésénél fő követelmény:

- a kérdések a szakértő szaktudományi ágazatának megfelelőeknek és ne jogi elemekre irányuljanak;
- a kérdések megválaszolásához különleges szakértelemre legyen szükség, és közvetlen kapcsolatban legyenek a baleset körülményeit képező tényekkel, továbbá az elbírálás szempontjából lényeges elemekkel;
- közlekedési műszaki szakértő részére feltett kérdéseket az adott baleset jellegétől és a rendelkezésre álló adatokból függően a BM Tanulmányi és Kiképzési Csoportfőnökség által 1965-ben kiadott „Szakértők igénybevétele a nyomozás során” c. szakkönyv 154—156. oldalán bemutatott kérdések figyelembevételével célszerű meghatározni.

A szakértői véleményt oly vonatkozásban is értékelni kell, hogy az választ adott-e az összes feltett kérdésekre, a kapott válaszok mennyire teljesek és kategorikusak? A szakértő egyértelmű következtetésre jutott-e, vagy csak valószínűsítő véleményt tudott kialakítani?

Nincs-e ellentmondás a szakértő következtetése, illetve megállapításai és a rendelkezésre álló adatok között?

Különös figyelemmel kell lenni a szakértői véleményekben gyakrabban előforduló hibákra, melyek általában a következők:

- a) A szakértői vélemény ellentétes a helyszíni szemle adataival. A szakértő más hosszúságú féknyomot vesz figyelembe, mint ami a helyszíni szemle jegyzőkönyvben szerepel. A számítások elvégzésénél nem fordít kellő figyelmet a féknyom jellegére, így pl. a gördülve fékezés, illetve az állóra fékezés során keletkezett féknyom hosszirányára.
- b) A szakértő maximális és nem átlagos lassulást vesz figyelembe véleménye kidolgozásakor.

- c) Nem megfelelő mértékben terjed ki a szakértő figyelme a balesetben szereplő gépjármű tömlőinek állapotára, (légnyomás, elhasználtság) valamint az út minőségére, holott e körülményeknek jelentős szerepük van a tapadási tényezőérték kiszámításánál.
- d) A szakértő gyalogosok baleseteinél a gyalogos menetsebességét igen gyakran az általános amberi tapasztalatoktól eltérően, magas mértékben veszi alapul.
- e) Feltételezésre épül fel az állásfoglalás. A szakértői véleményeknek ez a hiányossága az esetek többségében a helyszíni szemle során elkövetett mulasztásokra, illetve pontatlan munkára vezethető vissza.
- f) Nem foglalja a szakértői vélemény azzal a körülménnyel, hogy a jármű vezetőjének a balesetet előidéző műszaki hibát korábban észlelnie kellett volna, vagy sem, illetve milyen jelenségek előzték meg a balesetet előidéző műszaki hibát, melyek alapján a gépjármű rendellenes működését feltételezni kellett volna.
- g) A műszaki hiba létrejöttéért az érvényben levő műszaki utasítások előírásai és követelményei szerint a gépjárművezető személyén kívül műszaki, ellenőrző vagy egyéb munkakörökben dolgozó személyek felelőssége (mulasztás) fennállhat-e.

Indokolt esetben a szakértőt meg kell hallgatni, az előadottakat pedig jegyzőkönyvbe foglalni a szakvélemény kiegészítése céljából. Másodszakértő bevonására kell intézkedni, ha az értékelés, illetve az utólagos felvilágosítás alapján sem tisztázódtak a kérdések.

Ha az újabban kirendelt szakértő véleménye ellentmond az előző véleménynek, meg kell kísérelni a két szakértő véleményének tisztázását.

Az eltérő szakértői vélemények esetén a megalapozottabbnak tűnő szakértői véleményt, illetve álláspontot kell figyelembe venni.

Amennyiben a másodszakértő segítségével sem sikerült kielégítő eredményt elérni, úgy a szakértői vélemény felülvizsgálata iránt kell intézkedni. A szakértői vélemény felülvizsgálatát határozatban kell elrendelni, amely tartalmazza, hogy miért kétséges a felülvizsgálendő vélemény.

A felülvizsgálathoz rendelkezésre kell bocsátani mindazokat az adatokat és egyéb bizonyítékokat, melyeket a korábbi szakértők

is megkaptak, továbbá csatolni kell a felülvizsgálatra kerülő szakértői véleményt.

Szakértői vélemények felülvizsgálatára az erre hivatott testületeken kívül — figyelemmel arra, hogy Igazságügyi Műszaki Szakértői Bizottság jelenleg még nem működik — a 2. sz. mellékletben felsorolt szakvélemény adására alkalmas állami vagy más szervezet lehet bevonni.

A szakértők arányos foglalkoztatására ügyelni kell. Célszerű a rendelkezésre álló szakértők között, velük egyetértésben ügyeleti szolgálatot kialakítani. Az ügyeletre kijelölt szakértő általában elérhető helyen tartózkodjon.

A szakértő díjazásánál ügyelni kell arra, hogy a rendelkezésre álló keretek között a díjazásban kifejeződjön az elvégzett munka minőségi színvonala. Ez elsősorban szakértői óradíjak megállapítása útján érvényesülhet.

A BM BÜNYGYI CSOPORTFÖNÖK
50—8/4—1969. számú

U T A S I T Á S A

**a rendkivüli haláleset során követendő
rendőri eljárás szabályozásáról**

(Kivonatos közlés)

4. Minden rendkivüli halálesetben a 9/1965. IM sz. rendelet 19—22. §-ában foglaltak szerint **halottszemlét kell tartani.**

a) A rendelet 19. §-a alapján a halottszemle keretén belül az **orvos**, mint a bizottság tagja, megvizsgálja a holttestet és vele kapcsolatban levő környezetet.

— a halott vizsgálatát Budapesten a központi ügyeleten levő rendőrorvos,

— vidéken a rendőrorvos vagy körzeti orvos végzi.

b) A szemlebizottság köteles a halottszemlét teljes részletességgel lefolytatni és megállapításait — a lehetőségekhez képest a helyszínen felveendő — halottszemle jegyzőkönyvben rögzíteni.

A halottszemle jegyzőkönyv olyan legyen, hogy az — esetleges későbbi büntető eljárás esetén — helyszíni szemle jegyzőkönyv tartalmi követelményeinek megfeleljen.

Amenyiben büntett alapos gyanúja merült fel, a **halottszemlét azonnal meg kell szakítani** és a helyszín biztosításával egyidőben értesíteni kell a megyei, budapesti rendőrfőkapitányság központi ügyeletét, illetve hatáskörrel bíró osztályát, a további eljárás lefolytatására.

5. A 9/1965. IM sz. rendelet 24. § (1) bekezdése alapján minden rendkivüli módon bekövetkezett halálesetnél — ha büntett alapos gyanúja nem merül fel — **rendőrségi boncolást kell elrendelni.**

Ha a rendőrségi boncolás megkezdése után a bonclelet vagy egyéb szakvizsgálati adatok alapján bűntett alapos gyanúja merül fel, a boncolást azonnal félbe kell szakítani és intézkedni kell a nyomozás elrendelése és a bírósági boncolás iránt.

A szakértő kirendelése a rendelet 3. § (2) és (3) bek. szerint történik.

A BM EGÉSZSÉGÜGYI OSZTÁLY VEZETŐJÉNEK

70—8—9/1968. számú

U T A S I T Á S A

a boncolást kiegészítő laboratóriumi vizsgálatokról

A 4/1964. (XI. 23.) IM számú rendelet 17. §-ára, valamint a 9/1965. (VIII. 23.) IM számú rendelet 30. és 44. §-aira, továbbá a Magyar Népköztársaság Belügyminiszterhelyettesének 002. számú utasításaira figyelemmel a BM ORFK Bűnügyi Technikai Osztály Orvosszakértői Alosztálya illetékességi körébe tartozó boncolást kiegészítő laboratóriumi vizsgálatokhoz szükséges egyes minták felküldését a BM ORFK Bűnügyi Technikai Osztály vezetőjével egyetértésben az alábbiakban szabályozom:

I.

A vizsgálatokkal kapcsolatos eljárás általában

1. A rendőrorvosok által végzett boncolásoknál — a boncolási kórisme megalapozottabbá tétele érdekében — a szükséges boncolást kiegészítő laboratóriumi vizsgálatok végeztetése, az ilyen vizsgálatokhoz szükséges vér, szövetrészek stb. szakszerű biztosítása, csomagolása és vizsgálatra küldése a boncolást végző orvosok feladata.

A vizsgálatra küldéshez — szükség esetén — kérheti a nyomozást folytató hatóság segítségét.

2. A boncolás során vett vér és egyéb szövetminták az ügyben tárgyi bizonyítéknak szolgálnak, tárolásukra, megőrzésükre, vizsgálatra küldésre, tehát a bűnjelekre vonatkozó általános szabályok érvényesek.

a) A boncjegyzőkönyv leleti részében fel kell sorolni azokat a vér- és egyéb szövetféléseket, amelyeket a boncoló orvos laboratóriumi vizsgálatok végeztetésére félretett.

b) E mintákat úgy kell kezelni, csomagolni, hogy ennek során azok meg ne sérüljenek, össze ne cserélődjenek, eredetük

biztosított legyen. Jelölésükre a „Bűnügyi (vizsgálati) Nyomtatvány-minták Gyűjteményé”-ben NR 1161. szám alatti „Tárgycímké”-t kell használni, melyen a boncjegyzőkönyv számát és a holttest személyi adatait kell feltüntetni.

- c) A vizsgálatra küldés a BM Futárszolgálat útján történik. Szabvány véralkohol-dobozok postán is küldhetők.

3. A vizsgálatra küldendő anyagokhoz a boncjegyzőkönyv egy példányát és kísérőlevelet kell mellékelni, amely tartalmazza a vizsgálatra küldő szerv címét, az ügy számát, a halott személyazonosságára vonatkozó adatokat, a sérülés, halál, boncolás idejét, a vizsgálatra küldött anyagok felsorolását a kért vizsgálat részletes megjelölésével.

Vér- és vizeletalkoholvizsgálat kéréséhez vérvételi jegyzőkönyvet kell mellékelni. Kísérőlevél és boncjegyzőkönyv küldése szük-ségtelen.

4. A vizsgálat elvégzése után a Bűnügyi Technikai Osztály Orvosszakértői Alosztálya leletet és véleményt küld, melyet a boncolást végző orvos szakértői véleményének megalkotásában felhasznál.

5. A vizsgálat elvégzése után a beküldött anyag sorsát (megsemmisítés, vagy múzeumba helyezés stb.) — figyelemmel az esetleges utólagos eljárás érdekeire — a vizsgálatot végző szerv dokumentálni köteles.

II.

A vizsgálatokkal kapcsolatos eljárás, egyes vizsgálatok szerint részletezve

1. Alkoholkimutatás vérből és vizeletből.

- a) A boncoló orvosnak véleményt kell nyilvánítani arról, hogy az elhalt alkoholtól befolyásolt állapotban volt-e. Ha alkoholos befolyásoltság gyanúja felmerül, meg kell vizsgáltatni a vér alkoholtartalmát.

- b) Boncolás során a hullai vérmintát a szabvány vérvételi doboz felhasználásával a combgyűjtőérből kell venni.

Szív-vér csak kivételes esetben küldendő.

Ugyanígy eszközlendő a vérminta vétele a boncolást megelőzően, a halottszemle keretében.

Amennyiben elegendő vizelet vehető, úgy a vizelet alkohol-vizsgálatához is mintát kell küldeni, ugyancsak szabvány vérvételi dobozban.

- c) A vérvételi jegyzőkönyvön fel kell tüntetni a sérülés, a halál időpontját, körülményeit, okát, az alkoholfogyasztásra utaló előzményi, bonctani adatokat, valamint a holttest rothadási állapotát.

2. Szénmonoxidhaemoglobin vizsgálat.

- a) Világítógázmérgezés, fűsmérgezés gyanúja, továbbá égési sérülések esetén el kell végeztetni a vér szénmonoxidhaemoglobin tartalomra történő vizsgálatát.
- b) Szénmonoxidhaemoglobin meghatározásra a vérmintát kémiailag tiszta üvegcsőbe kell levenni. (A véralkohol vételéhez használatos üvegcső erre a célra nem használható.)

3. Vércsoportmeghatározás hullavérből és szövetekből.

- a) Élet elleni bűncselekmények, közlekedési és egyéb balesetek áldozatainál, orvosi beavatkozást követő haláleseteknél (vérátömlesztés stb.) szükségessé válhatnak a vér serológiai vizsgálata. Ilyen esetekben laboratóriumi vizsgálatra vérmintát kell félretenni.
- b) A vérmintát a combgyűjtőérből, — kivételesen szív-vérből — kémiailag tiszta üvegcsőbe kell venni, legalább 5 ml. mennyiségben.
- c) Amennyiben előző pontban jelzett vérmennyiség nem nyerhető, vérmintaként vérrel átitatott és beszárított gézdarabot kell vizsgálatra beküldeni.
- d) Értelemszerűen az előző pontokban [b), c)] foglaltak szerint kell eljárni a halottszemle kapcsán eszközölt vérvételnél is.
- e) Ha a holttest olyan előrehaladott rothadás állapotában van, hogy vér vizsgálat céljára már nem áll rendelkezésre, izom és csontszövetet kell csoporttulajdonság meghatározására félretenni.
- f) Az izomszövetet — kb 10 g mennyiségben — a legkevésbé rothadt izomzatból kell kimetszeni. Csontszövetet pedig valamelyik hosszú csővescsont (falkarcsont, combcsont, stb.) diaphysiséből kell kifűrészelve félretenni.

g) A szöveteket konzerváló szerbe tenni nem szabad, csupán a vizsgálatra küldésig a rothadás megakadályozásáról hűtés útján kell gondoskodni.

4. Diatoma vizsgálat.

a) Annak megállapítása érdekében, hogy a halált vízbefúlás okozta-e, diatoma (kovamoszat) vizsgálatot kell végeztetni.

b) Minden vízbefúlásra gyanús esetben

— szív-vért (a jobb kamrából)

— tüdőkaparékot (mellhártya alól)

— csontvelőt (combcsont részlet)

kell csiszolt dugós porüvegben vizsgálatra küldeni.

c) A befúlás helyéről vízmintát kell küldeni (ásott kút, belvív, árok stb.). A vízmintát lehetőleg a mélyből kell venni. Vízminta vétele akkor mellőzhető, ha a befúlás természetes vízbe történt, s a feltalálási és befúlási hely nyilvánvalóan nem azonos.

5. Holttesten levő szennyeződések, idegen anyagok, köröm, hajszálak vizsgálata.

a) Élet elleni bűncselekmények, közlekedési és egyéb balesetek áldozatainál, a holttesten, a hajzatban, egyéb testszőrzetben, a tenyerekben, ujjak között, körmök alatt, testnyílásokban, sérülésekben, illetve környezetükben, stb. olyan idegen anyagmaradványok, hajszálak stb. maradhatnak vissza, melyeknek a megtörtént bűncselekmény bizonyítása szempontjából jelentőségük lehet. Ezért szükséges e bűnjelek felkutatása, megőrzése, vizsgálatra küldése.

b) Hajzatban, egyéb testszőrzetben stb. talált szilárd anyagmaradványokat üvegcsőben kell megőrizni.

c) Folyékony vért, vagy egyéb testváladékokra (ondó, hüvelyváladék) gyanús anyagmaradványokat **üvegcsőben** vagy csiszolt dugós porüvegben kell felfogni és vizsgálat céljára félretenni.

d) Tenyerekben, körmök alatt visszamaradt anyagmaradványokat, hajszálakat üvegcsőben vagy a bűnügyi technikus helyszínelő táskájában levő műanyag dobozokban kell megőrizni.

e) Köröm alatti szennyeződések vizsgálata szükségessé teszi a körmök levágását és vizsgálatra küldését. A körmöket egyen-

ként az oldaliság és az ujj I—V. sorszámaival kell külön-külön csomagolni.

- f) A holttesten, vagy környezetében feltalált, feltételezhetően idegen hajszál, szőrzet vizsgálatra küldése esetén összehasonlítás céljából szükséges a boncolt holttest haj-, szőrzetmintáinak laboratóriumi vizsgálata is.

— Hajmintát a fej négy helyéről (homlok, halánték, fejtető, tartójáték) kell venni, 10—15 hajszálat mindegyik helyről.

— A mintákat külön-külön csomagolva és megjelölve kell vizsgálatra küldeni.

— Fan-, hónalj-, egyéb szőrzetminta vizsgálatához 10—15 szőrszálmintát kell hasonlóképpen megküldeni.

Feltételezhetően idegen vér, ondó, hüvelyváladék, nyák vizsgálatra küldése esetén, összehasonlítás, illetve csoportazonosítás céljából a holttestből is vérmintát kell küldeni a II/3. pontban részletezett eljárás szerint.

- g) Az összegyűjtött nyomokat a „Tárgycímké”-vel külön-külön meg kell jelölni, feltüntetve azok megtalálási, illetve vételi helyét.

6. Szövettani vizsgálat.

- a) Ha a boncolás során a halál oka, vagy a sérülés keletkezésének az ideje nem állapítható meg, szövettani vizsgálatot kell végezni.

b) Szövettani vizsgálatra meg kell küldeni:

— újszülött halálával kapcsolatos bűncselekmény gyanúja esetén az élve-, halvaszületés eldöntésére tüdőrészteteket, köldököt [9/1965. (VIII. 23.) IM sz. rendelet];

— az áramütés által okozott halál esetében az áramjeleket, illetőleg az erre gyanús bőrreszteteket;

— lövési és egyéb sérülések eredetének orvosszakértői véleményezéséhez a sérülések ellátása, vagy a boncolás során kimetszett szövetrészteteket (36 000/1959. III. 1. Eü M sz. rendelet);

— akasztás, zsinegelés, megfojtás esetén az akasztási barázda több helyéről harántul kimetszett szövetrészteteket és kimetszett egyéb sérüléseket;

- egyéb sérülések (égés, fagyás stb.), daganatok esetében a belőlük kimetszett részeket;
 - ha a halál feltehetően injekció beadása miatt következett be, az injekciós tű beszúrásának helyét és a környezetéből kimetszett szövetrészeket;
 - zsírembólia gyanúja esetén tüdő-, agy- és vese-részletet;
 - hirtelen halál és tisztázatlan halálok esetén, valamennyi szervből kimetszett részletet.
- c) A szerv és szövetminták kivágása a boncolást végző rendőr-orvos feladata, azt boncmesterre bízni nem szabad.
 - d) A szövetrészeket éles késsel kell vágni úgy, hogy azok a kivágás során ne sérüljenek. A szövettani vizsgálatra szánt bórreszletek, gyomor-, bél-, nyálkahártyarészletek tapadó és egyéb speciális szennyeződéseit eltávolítani nem szabad.
 - e) Kiszáradt, mumifikálódott, hullaviaszosan átalakult szöveteket szárazon, rögzítő folyadék nélkül, csiszoltdugós porüvegben kell vizsgálatra küldeni. Ha a hullaviasz nedves állapotú, 10%-os formalinoldatban kell rögzíteni.
 - f) Glykogén kimutatására a vizsgálati anyagot abszolút alkoholban kell rögzíteni.
 - g) Parenchymás szervekből (máj, lép, vese, szívizom stb.) kb. 3x3x1 cm nagyságú darabkákat kell kimetszeni és 4 %-os formalinoldatban rögzítve vizsgálatra küldeni.
 - h) Agyvelőrészeket 10%-os formalinoldatban kell vizsgálatra küldeni.
 - i) Széteső állapotban levő anyagokat, igen kicsiny szövetrészeket gézbe kötve kell a formalinos üvegbe helyezni.
 - j) Bórreszlet (sérülések, kóros elváltozások, hegek, vérömlenyek stb.) vizsgálatra küldése esetén lehetőség szerint az egész sérülést és az ép környezetet is ki kell metszeni és a bór darabokat azonnal ki kell deszkalapra feszíteni és ilyen állapotban 10 %-os formalinoldatban fixálni.
 - k) Csontot, csontrészt 4%-os formalinos fixálóban kell vizsgálatra küldeni, — a decalcinálás a laboratórium feladata.
 - l) A formalinoldatot előzetesen kell elkészíteni és a kivágott szövetrészeket azonnal a fixáló oldatba kell helyezni. A for-

malinoldat mennyisége a beléhelyezett szerv, vagy szövetrészek legalább tízszerese legyen.

- m) Más szerv által végzett szövettani vizsgálat megismétlése iránti megkereséshez mellékelni kell az első szövettani vizsgálati leletet.

7. Személyazonosítás csontvázrészek alapján.

- a) Ismeretlen, talált holttestek boncolásakor, — amennyiben a személyazonosság megállapítása felismertetés és egyéb orvosi adatok alapján már nem lehetséges — a csontok vizsgálata válik szükségessé.

- b) A nem, életkor, testmagasság és személyazonosság megállapításához az alábbi csontvázrész vizsgálatára van szükség:

- koponya,
- felkarcsont,
- combcsont,
- szeméremcsont ízfelszíne.

- c) A csontokat, illetve csontrésztöredékeket a lágyrészekről mechanikus úton megtisztítva — fixálás nélkül — kell vizsgálatra küldeni.

A BM BÜNYÜGYI CSOPORTFŐNÖK

21/1968. számú

U T A S I T Á S A

**a vegyi tolvajcsofpa telepítése esetén alkalmazható
személyi szabadságot korlátozó intézkedésekről**

(Kivonatos közlés)

Ha a HGV lámpával végzett vizsgálat pozitív eredményét más személyi, vagy tárgyi jellegű bizonyíték nem támasztja alá, az oxinpor jelenlétének szakértői megállapítására a BM Országos Rendőrfőkapitányság Bűnügyi Technikai Osztályát kell megkeresni. Az oxinpor jelenlétére utaló szakértői véleményt az eljáró szervnek behatóan értékelni kell. Ennek érdekében kötelesek tisztázni, hogy oxinpor, vagy azzal szennyezett tárgy a büntett elkövetésén kívül egyéb úton nem kerülhetett-e az érintett személyhez. (Pl. preparált pénznek, tárgynak a tolvajtól való jóhiszemű átvétele, egyes gyógyszergyártási munkafolyamatban való részvétel stb.)

Ha a bűnösséget más adatok (az eltulajdonított pénz, vagy tárgy, tanúvallomások stb.) kellően bizonyítják, a jelentős anyagi és idő ráfordítással járó vegyvizsgálat mellőzhető.

A csapdaanyaggal szennyezett ruhadarabokat és tárgyakat, valamint a csapda anyagából (oxinpor) félretett mintát külön-külön csomagolva kell vizsgálatra küldeni a BM Országos Rendőrfőkapitányság Bűnügyi Technikai Osztályának.

TARTALOMJEGYZÉK

I. Fejezet:	ÁLTALÁNOS RENDELKEZÉSEK	3
II. Fejezet:	ÍRÁSSZAKÉRTŐI VIZSGÁLATOK	10
	Kézírások szakértői vizsgálata	10
	Írógéppel írt szövegek szakértői vizsgálata	14
	Okmányok technikai írásszakértői vizsgálata	17
	Bélyegzők és lenyomataiknak vizsgálata	18
	Bankjegyek és bélyegek vizsgálata	19
III. Fejezet:	FEGYVEREK ÉS LŐSZEREK SZAKÉRTŐI VIZSGÁLATA	20
IV. Fejezet:	ELTÁVOLÍTOTT SZÁMOK, JELZÉSEK LÁTHA- TÓVÁ TÉTELE	23
V. Fejezet:	NYOMTANI SZAKÉRTŐI VIZSGÁLATOK	24
	Láb, fog, állatok, eszközök, közlekedési eszközök nyomainak vizsgálata	24
	Zárak, lakatok szakértői vizsgálata	26
	Egyes nyomok előzetes szakértői vizsgálata	27
VI. Fejezet:	SZEMÉLY ÉS TÁRGY FÉNYKÉP ALAPJÁN TÖRTÉNŐ AZONOSÍTÁSA	30
	Személyazonosítás fénykép alapján	30
	Tárgyazonosítás fénykép alapján	31
VII. Fejezet:	FIZIKAI-KÉMIAI SZAKÉRTŐI VIZSGÁLATOK	33
VIII. Fejezet:	IGAZSÁGÜGYI ORVOSTANI LABORATÓRIUMI VIZSGÁLATOK	36
	Véralkohol vizsgálat	36
	Vérkimutatás és vércsoportmeghatározás	36

Emberi testtől származó egyéb váladék vizsgálata	37
Haj- és szőrszál vizsgálatok	39
Szénmonoxid-hemoglobin vizsgálat	40
Diatoma vizsgálat	40
Szövettani vizsgálat	40
Személyazonosítás csontvázrészek és koponya alapján	41

M E L L É K L E T

A BÜNTETŐ ELJÁRÁSRÓL SZÓLÓ 1962. ÉVI 8. SZÁMÚ TVR.

(Kivonatos közlés)	45
A büntető ügyekben eljáró hatósági személyek kizárása ..	45
A szakértői vélemény	45
Kényszerítő eszközök tanúkkal és szakértőkkel szemben	46
Tanúk és szakértők díjazása	47
A tárgyi bizonyítékok	48
A szemle	48
Idézés — Elővezetés	48
Az eljárás megindítása	49
A szakértő meghallgatása	49
A szemle	51
A nyomozási kísérlet	52
Az érdekeltek részvétele a nyomozási cselekményeknél ..	52
A hatósági tanú	52
A bűnügyi költségek	53
29/1964. (XI. 23.) KORM. SZÁMÚ RENDELET AZ IGAZSÁG- ÜGYI SZAKÉRTŐI SZERVEZETRŐL	55

Általános rendelkezések	55
Igazságügyi szakértői irodák és orvostani intézetek	56
A kijelölt igazságügyi szakértők	57
Szakértői vélemények felülvizsgálata	57
Szakmai továbbképzés	58
A szakértői tevékenység díjazása	58
Záró rendelkezések	59
 4/1964. (XI. 23.) IM SZÁMÚ RENDELET AZ IGAZSÁGÜGYI SZAKÉRTŐI SZERVEZETRŐL SZÓLÓ 29/1964. (XI. 23.) KORM. SZÁMÚ RENDELET VÉGREHAJTÁSÁRÓL	60
Az igazságügyi szakértői irodák és az igazságügyi orvos- tani intézetek szakértői működése	60
A kijelölt igazságügyi szakértők	62
Szakértő kirendelése	63
Szakvélemény beszerzése állami szervektől	65
Záró rendelkezések	66
I. számú melléklet az igazságügyi orvostani intézetek mű- ködési területéről	66
II. számú melléklet a meghatározott szakkérdésekben ille- tékes állami szervekről	67
III. számú melléklet az állategészségügyi intézetek mű- ködési területéről	70
 6/1965. (V. 19.) IM SZÁMÚ RENDELET A KATONAI BÜNTETŐ ELJÁRÁSBAN IGÉNYBEVEHETŐ SZAKÉRTŐKRŐL ..	71
 9/1965. (VIII. 23.) IM SZÁMÚ RENDELET AZ IGAZSÁGÜGYI SZAKÉRTŐI MŰKÖDÉSÉRŐL	74
I. Általános rendelkezések	74
A rendelet hatálya	74
A szakértő kirendelése (megkeresése)	75
A szakértői vizsgálat	76
A szakértői vélemény	78
A szakértő titoktartási kötelezettsége	79

II. Orvosszakértői vizsgálatok	80
Orvosszakértő igénybevétele	80
1. Halottszemle	80
2. Boncolás	82
3. Temetés (hamvasztás), kihantolás	86
4. Szakértői vizsgálat magzatelhajtás esetében	86
5. Szakértői vizsgálat testi sértés esetén	87
6. Vértvizsgálat	87
a) Vércsoportvizsgálat	87
b) Véralkohol vizsgálat	88
7. A származás megállapításával és a nemi erkölcs elleni bűntettekkel kapcsolatos egyéb orvosszakértői vizsgálat	89
8. Elmeállapot vizsgálata	89
III. Kriminalisztikai jellegű vizsgálatok	90
1. Írásszakértői vizsgálat	91
2. Fegyverek és lőszerek szakértői vizsgálata	92
3. Nyomszakértői vizsgálatok	93
4. Ujj- és tenyérynemok szakértői vizsgálata	93
5. Biológiai szakértői vizsgálatok	94
a) Vértfoltok szakértői vizsgálata	94
b) Egyéb biológiai anyagok vizsgálata	94
IV. Vegyészszakértői vizsgálat	95
V. Műszaki szakértői vizsgálat	95
VI. Közlekedési szakértői vizsgálat	96
VII. Munkavédelmi szakértői vizsgálat	97
VIII. Könyvszakértői vizsgálat	98
IX. Záró rendelkezések	99
9/1954. (IX. 1.) IM SZÁMÚ RENDELET AZ IGAZSÁGÜGYI SZAKÉRTŐK DÍJAZÁSÁRÓL	100
A szakértői díjak felszámítása	100
Orvosszakértő	103
Könyvszakértő	103
Műszaki szakértő	103

Írásszakértő	103
Tárgyszakértő	103
Szakértői díj ujjnyomat vizsgálat esetén	104
6/1961. (XII. 16.) IM SZÁMÚ RENDELET AZ IGAZSÁGÜGYI SZAKÉRTŐK DÍJAZÁSÁRA VONATKOZÓ EGYES RENDELKEZÉSEK MÓDOSÍTÁSÁRÓL	105
2/1966. (III. 27.) IM SZÁMÚ RENDELET AZ IGAZSÁGÜGYI SZAKÉRTŐK DÍJAZÁSÁRA VONATKOZÓ JOGSZABÁLYOK KIEGÉSZÍTÉSÉRŐL	106
1/1970. (II. 10.) IM SZÁMÚ RENDELET AZ IGAZSÁGÜGYI SZAKÉRTŐK DÍJAZÁSÁRA VONATKOZÓ RENDELKEZÉSEK MÓDOSÍTÁSÁRÓL	109
Melléklet a szakértői díjakról	109
315/1966. (IK. 10.) IM IV/1. SZÁMÚ KÖZLEMÉNY A SZAKÉRTŐI TEVÉKENYSÉGGEL KAPCSOLATOS KÖLTSÉGEK ELŐLEGEZÉSÉRŐL ÉS VISELÉSÉRŐL (Kivonatos közlés)	114
A BELÜGYMINISZTER 1966. ÉVI 10. SZÁMÚ UTASÍTÁSA A BÜNÜGYEK RENDŐRI NYOMOZÁSÁRÓL (Kivonatos közlés)	117
IRÁNYELVEK A BÜNÜGYEK RENDŐRI NYOMOZÁSÁRÓL SZÓLÓ 1966. ÉVI 10. SZÁMÚ BELÜGYMINISZTERI UTASÍTÁS EGYES RENDELKEZÉSEINEK GYAKORLATI ALKALMAZÁSÁHOZ (Kivonatos közlés)	121
A BELÜGYMINISZTERHELYETTES 1966. ÉVI 004. SZÁMÚ UTASÍTÁSA A MEGYEI (BUDAPESTI) FŐKAPITÁNYSÁGOK ÁLLOMÁNYÁBA TARTOZÓ ÍRÁS- ÉS NYOMTANI SZAKÉRTŐK TEVÉKENYSÉGÉRŐL	125
38/1968. (Eü K 14.) EÜ M—BM—IM SZÁMÚ EGYÜTTES UTASÍTÁS AZ IGAZSÁGÜGYI SZAKÉRTŐI MŰKÖDÉSÉRŐL SZÓLÓ 9/1965. (VIII. 23.) IM SZÁMÚ RENDELET EGYES RENDELKEZÉSEINEK VÉGREHAJTÁSÁRÓL	128
A büntett következtében sérült személyek orvosi ellátása során eltávolított testrészek, szervek	128
Az orvos és a kórház feladatai rendkívüli halál esetében	129
A kórházban meghalt személy rendőrségi, bírósági boncolásánál a kórház orvosainak jelenléte	131

A kórházban meghalt személy rendőrségi, bírósági boncolásáról készített jegyzőkönyvnek a kórház részére megküldése	131
Rendkívüli halál esetében a holttestből vizsgálat céljára vérminta vétele	132
Hatálybaléptető rendelkezés	133
 A BELÜGYMINISZTER 1965. ÉVI 001. SZÁMÚ PARANCSA: A BELÜGYI SZERVEK FELADATAI TŰZESOTEK OKAINAK FELDERÍTÉSÉVEL ÉS NYOMOZÁSÁVAL KAPCSOLATBAN	
(Kivonatos közlés)	134
 A BM KÖZLEKEDÉSI CSOPORTFŐNÖK 50—10/7/1968. SZÁMÚ UTASÍTÁSA AZ „IGAZSÁGÜGYI SZAKÉRTŐK FOGLALKOZTATÁSA A KÖZLEKEDÉSRENDÉSZETI SZERVEK BÜNYGYI MUNKÁJA SORÁN” TÁRGYÁBAN	
(Kivonatos közlés)	136
Irányelvek a közlekedésrendészeti szervek részére az igazsáügyi szakértők foglalkoztatásának egyes kérdéseire ..	136
 A BM BÜNYGYI CSOPORTFŐNÖK 50—8/4—1969. SZÁMÚ UTA- SÍTÁSA A RENDKÍVÜLI HALÁLESET SORÁN KÖVE- TENDŐ RENDŐRI ELJÁRÁS SZABÁLYOZÁSÁRÓL	
(Kivonatos közlés)	143
 A BM EGÉSZSÉGÜGYI OSZTÁLY VEZETŐJÉNEK 70—8—9/1968. SZÁMÚ UTASÍTÁSA A BONCOLÁST KIEGÉSZÍTŐ LABORATÓRIUMI VIZSGÁLATOKRÓL	
I. A vizsgálatokkal kapcsolatos eljárás általában	145
II. A vizsgálatokkal kapcsolatos eljárás egyes vizsgálatok szerint részletezve	146
1. Alkoholkimutatás vérből és vizeletből	146
2. Szénmonoxid-hemoglobin vizsgálat	147
3. Vércsoportmeghatározás hullavérből és szövetekből	147
4. Diatoma vizsgálat	148
5. Holttesten levő szennyeződések, idegen anyagok, kö- röm, hajsálak vizsgálata	148
6. Szöveti vizsgálat	149
7. Személyazonosítás csontvázrészek alapján	151

A BM BÜNYGYI CSOPORTFÖNÖK 21/1968. SZÁMÚ UTASÍTÁSA
VEGYI TOLVAJCSAPDA TELEPÍTÉSE ESETÉN AL-
KALMAZHATÓ SZEMÉLYI SZABADSÁGOT KORLÁ-
TOZÓ INTÉZKEDESEKRŐL (Kivonatos közlés)

152

Készült: 1180 példányban.